

EASO

Wytyczne dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki: standardy operacyjne i wskaźniki

*Seria poradników praktycznych
EASO*

grudzień 2018

EASO

Wytyczne dotyczące warunków receptyjnych dzieci bez opieki: standardy operacyjne i wskaźniki

*Seria poradników praktycznych
EASO*

grudzień 2018

Manuskrypt ukończono w dniu 27 sierpnia 2018 r.

Ani Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO), ani żadna osoba działająca w jego imieniu nie ponoszą odpowiedzialności za wykorzystanie poniższych informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2018

Print	ISBN 978-92-9476-007-4	doi:10.2847/901845	BZ-01-18-726-PL-C
PDF	ISBN 978-92-9494-994-3	doi:10.2847/950267	BZ-01-18-726-PL-N

© Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu, 2018

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

W przypadku wykorzystywania lub powielania zdjęć lub innych materiałów nieobjętych prawami autorskimi EASO należy zwrócić się o pozwolenie bezpośrednio do właścicieli praw autorskich.

Spis treści

Wykaz skrótów.....	5
Wprowadzenie.....	6
Uwagi wstępne.....	6
Szczególnie trudna sytuacja dzieci bez opieki.....	7
Zasada najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.....	7
Zakres wytycznych.....	10
Ramy prawne i ogólne zasady.....	12
Struktura i format.....	14
Jak czytać wytyczne.....	15
1. Informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki.....	17
1.1. Informacje.....	18
1.2. Uczestnictwo.....	20
1.3. Przedstawicielstwo.....	20
2. Szczególnie potrzeby i zagrożenia bezpieczeństwa.....	22
2.1. Szczególne potrzeby.....	23
2.2. Zagrożenia bezpieczeństwa.....	25
3. Kwaterowanie.....	27
4. Codzienna opieka.....	30
5. Personel.....	35
6. Opieka zdrowotna.....	39
7. Kształcenie – zajęcia przygotowawcze i szkolenie zawodowe.....	42
7.1. Dostęp do systemu edukacji i innych form kształcenia.....	43
7.2. Zajęcia przygotowawcze.....	44
7.3. Dostęp do szkolenia zawodowego.....	45
8. Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia.....	46
8.1. Wyżywienie.....	47
8.2. Odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby.....	48
8.3. Dzienna dieta.....	50
9. Formy zakwaterowania.....	52
9.1. Lokalizacja.....	52
9.2. Infrastruktura.....	54
9.3. Bezpieczeństwo.....	57
9.4. Pomieszczenia ogólnodostępne.....	58
9.5. Warunki sanitarne.....	59
9.6. Prace konserwacyjne.....	61
9.7. Sprzęt i usługi komunikacyjne.....	62
Załącznik – tabela zbiorcza.....	63

Wykaz skrótów

CRC	Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka (1989 r.)
EASO	Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu
FRA	Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej
Karta UE	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
Państwa UE+	Państwa członkowskie Unii Europejskiej oraz Norwegia i Szwajcaria
RCD	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona)
UE	Unia Europejska
UNHCR	Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców
WESA	Wspólny europejski system azylowy

Wprowadzenie

Uwagi wstępne

Przekształcona **dyrektywa recepcyjna** (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r., zwana dalej RCD) ustanawia normy dotyczące przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową. Ma ona na celu zapewnienie godnego poziomu życia i porównywalnych warunków życia we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Jednocześnie w dyrektywie przyznano państwom członkowskim znaczną swobodę w definiowaniu godnego poziomu życia i określaniu, w jaki sposób można go osiągnąć. Ponadto krajowe systemy recepcyjne różnią się znacznie pod kątem struktury oraz form świadczeń w ramach recepcji, w związku z czym normy dotyczące warunków recepcyjnych nadal są w poszczególnych państwach członkowskich oraz Norwegii i Szwajcarii (państwa UE+) niejednolite⁽¹⁾.

W europejskim programie w zakresie migracji⁽²⁾ dodatkowo podkreślono znaczenie przejrzystego systemu recepcji wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową jako elementu stabilnej, wspólnej polityki azylowej UE. W programie odniesiono się w szczególności do konieczności opracowania dodatkowych wytycznych w celu poprawy norm dotyczących warunków recepcyjnych w państwach członkowskich.

Napływ migrantów o szczególnych potrzebach – zwłaszcza dzieci, w tym dzieci bez opieki – do UE stanowi poważne wyzwanie dla krajowych systemów oraz organów administracji, w tym dla systemów ochrony dzieci. Systemy te w coraz większym stopniu znajdują się pod presją związaną z koniecznością zapewnienia między innymi wykwalifikowanych pracowników, którzy odpowiedzą na te szczególne potrzeby i je zaspokoją, a także odpowiedniego zakwaterowania oraz dodatkowych zasobów na potrzeby kształcenia oraz zapobiegania zaginięciu dzieci.

Dokument *Wytyczne EASO dotyczące warunków recepcyjnych: standardy operacyjne i wskaźniki* (2016) odnosi się do wszystkich wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową, zaś niniejsze wytyczne skupiają się konkretnie na warunkach recepcyjnych dzieci bez opieki⁽³⁾ oraz szczególnych potrzebach tej grupy. Z uwagi na swoją **trudną sytuację** migrujące dzieci, zwłaszcza te pozostające bez opieki, wymagają szczególnej i odpowiedniej ochrony. Z tego względu standardy i wskaźniki określone w niniejszych wytycznych odnoszą się do szczególnych potrzeb dzieci bez opieki⁽⁴⁾. Niemniej jednak standardy i wskaźniki przedstawione w niniejszych wytycznych można również odnosić do dzieci pozostających pod opieką dorosłych, np. w zakresie identyfikacji szczególnych potrzeb dzieci w zakresie recepcji, opieki zdrowotnej, kształcenia, a także zajęć rekreacyjnych i grupowych. Do pewnego stopnia potrzeby w zakresie recepcji dzieci pozostających pod opieką dorosłych są również uwzględnione we wspomnianych powyżej *Wytycznych EASO dotyczących warunków recepcyjnych* (2016).

Ogólnym celem przyjęcia niniejszych wytycznych jest ułatwienie państwom UE+ realizacji podstawowych założeń RCD przy jednoczesnym zapewnieniu dzieciom bez opieki odpowiedniego standardu życia, uwzględniającego ich szczególne potrzeby w zakresie recepcji.

Niniejsze wytyczne mają z założenia służyć **wielu celom**:

- *na poziomie polityki* stanowią narzędzie wspierające reformy lub zmiany, a także służą jako podstawa, na której ustanawia się i opracowuje normy dotyczące recepcji,
- *na poziomie operacyjnym* mogą służyć organom recepcyjnym/podmiotom działającym w tym obszarze, zwłaszcza pracującym z dziećmi bez opieki, do planowania i prowadzenia ośrodków recepcyjnych, zapewniania odpowiedniej opieki dostosowanej do szczególnych potrzeb lub wspierania i szkolenia personelu.

Z tego względu niniejsze wytyczne dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki są skierowane do pracujących z dziećmi bez opieki oraz decydentów. Niniejsze wytyczne skupiają się na organach recepcyjnych i napisano je z myślą o pracownikach zajmujących się recepcją. Niektóre elementy mają jednak zastosowanie do szerokiego grona

(¹) Porównaj Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Current migration situation in the EU: Oversight of reception facilities with reference to oversight of reception facilities for children*, s. 4.

(²) Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejski program w zakresie migracji, 13 maja 2015 r., COM(2015) 240; w sprawie ochrony migrujących dzieci zob. Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 2011 final, pkt 4, s. 8 i nast.

(³) Definicja „dzieci bez opieki” zob. s. 12 i nast.

(⁴) Zgodnie z ustaleniami dyskusji prowadzonych w ramach sieci organów recepcyjnych EASO oraz w myśl dokumentu: Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 211 final, opracowanie wytycznych dotyczących standardów operacyjnych i wskaźników dotyczących recepcji dzieci bez opieki uznano za priorytet sieci w 2017 r.

pracowników, bez względu na ich stanowisko i zawód. Z tego względu **do pracujących z dziećmi bez opieki** zalicza się wszystkie osoby mające bezpośredni kontakt z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji, niezależnie od tego kto takie osoby zatrudnia (czy jest to państwo, gmina, organizacja międzyrządowa czy pozarządowa, prywatny wykonawca itp). Należą do nich przede wszystkim pracownicy socjalni, pracownicy sektora edukacji i służby zdrowia, pracownicy biur meldunkowych, tłumacze ustni, osoby zarządzające ośrodkami, personel administracyjny/koordynatorzy oraz przedstawiciele.

Ponadto wytyczne mogłyby służyć jako **podstawa do opracowania ram monitorowania** na potrzeby oceny jakości krajowych systemów recepcyjnych.

Opracowywanie dokumentu przebiegało w oparciu o metodologię matrycy jakości (Quality Matrix) przyjętą przez EASO. Dokument został sporządzony przez grupę roboczą składającą się z ekspertów z państw członkowskich z uwzględnieniem wstępnych uwag grupy referencyjnej w dziedzinie recepcji i praw podstawowych, w tym Komisji Europejskiej, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wypędzonych (ECRE) oraz Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM), oraz konsultacji z tą grupą. Przed ostatecznym przyjęciem wytycznych skonsultowano się z europejską siecią organów recepcyjnych, składającą się z państw UE+, po czym wytyczne zostały oficjalnie przyjęte przez zarząd EASO.

Szczególnie trudna sytuacja dzieci bez opieki

Migrujące dzieci bez opieki wymagają szczególnej i odpowiedniej ochrony ⁽⁵⁾. Znajdują się one w szczególnie trudnej sytuacji ze względu na wiek, odległość od domu oraz rozłąkę z rodzicami lub opiekunami. Są narażone na zagrożenia i często mogą być świadkami ekstremalnych przejawów niegodziwego traktowania, wyzysku, handlu ludźmi oraz przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej przed przybyciem na terytorium UE lub podczas pobytu w Europie. Grozi im marginalizacja i zaangażowanie w działalność przestępczą lub radykalizacja postaw. Jako grupa szczególnie wrażliwa dzieci bez opieki łatwiej ulegają wpływowi otoczenia. Dziewczęta bez opieki są szczególnie narażone na ryzyko przymusowego małżeństwa ze względu na trudną sytuację finansową ich rodzin lub chęć chronienia ich przed dalszą przemocą seksualną. Ponadto dziewczęta bez opieki mogą już mieć własne potomstwo, którym muszą się opiekować. Co więcej, niepełnosprawne dzieci bez opieki są w szczególnie trudnej sytuacji, gdyż istnieje wysokie ryzyko, że padną ofiarą przemocy. Szczególna podatność dzieci bez opieki na zagrożenia może ponadto wynikać z ich orientacji seksualnej bądź tożsamości lub ekspresji płciowej. Z tego względu priorytetem UE jest ochrona dzieci migrujących, zwłaszcza tych bez opieki, oraz zapewnienie poszanowania ich nadrzędnego interesu bez względu na ich status i na wszystkich etapach procesu migracji ⁽⁶⁾.

Ocena podatności na zagrożenia i uwzględnianie potrzeb dzieci bez opieki nie oznaczają, że na uwagę nie zasługują ich mocne strony. Potrzeba skupienia się na trudnej sytuacji dzieci bez opieki nie powinna stać na przeszkodzie opracowywaniu odpowiedniej polityki, stosownych środków wsparcia oraz praktyk w zakresie opieki dostosowanych do potrzeb i możliwości dzieci bez opieki ani przyćmiewać odporności tej grupy na zagrożenia ⁽⁷⁾.

Zasada najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka

Bez względu na ich status imigracyjny lub status uchodźcy dzieci bez opieki mogą przede wszystkim korzystać ze wszystkich praw zapisanych w Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r. (CRC). Artykuł 3 konwencji o prawach dziecka stanowi: „[w]e wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”. Komitet Praw Dziecka wydał komentarze ogólne, aby udzielić państwom wskazówek dotyczących interpretacji i wdrażania Konwencji o prawach dziecka. Do komentarzy ogólnych Komitetu Praw Dziecka odnoszących się do dzieci bez opieki w kontekście zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka należą między innymi:

- komentarz ogólny nr 12 (2009) dotyczący prawa dziecka do wyrażania własnych poglądów,
- komentarz ogólny nr 14 (2013) dotyczący najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka,

⁽⁵⁾ Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 2011 final.

⁽⁶⁾ Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 2011 final.

⁽⁷⁾ Porównaj Björklund, *Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context*, 2015 (dostęp: 24 lipca 2018 r.); Vervliet, *The trajectories of unaccompanied refugee minors: Aspirations, agency and psychosocial wellbeing*, 2013.

- komentarz ogólny nr 22 (2017) dotyczący ogólnych zasad odnoszących się do praw człowieka przysługujących dzieciom w kontekście migracji międzynarodowej ⁽⁸⁾.

Zasada najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka dotyczy ponadto wszystkich instrumentów prawnych wspólnego europejskiego systemu azylowego. W myśl art. 23 dyrektywy recepcyjnej jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jest jednym z priorytetów branych pod uwagę przez państwa członkowskie podczas wprowadzania w życie przepisów tej dyrektywy dotyczących dzieci. Artykuł 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (Karta UE) stanowi, że „we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka”. Z tego względu, stosując wspomnianą dyrektywę, państwa członkowskie powinny starać się w jak najszerszym zakresie zapewnić poszanowanie zasady najlepszego interesu dziecka, zgodnie z odpowiednio CRC oraz Kartą praw podstawowych UE ⁽⁹⁾.

Przy ocenie, co najlepiej służy zabezpieczeniu interesów dziecka, państwa UE+ należycie uwzględniają w szczególności następujące czynniki:

- możliwość połączenia rodziny,
- dobrostan dziecka i jego rozwój społeczny, szczególnie biorąc pod uwagę pochodzenie dziecka,
- względy bezpieczeństwa i ochrony, w szczególności jeżeli istnieje ryzyko, że dziecko padnie ofiarą handlu ludźmi,
- zdanie dziecka odpowiednio do jego wieku i dojrzałości ⁽¹⁰⁾.

Dodatkowe wytyczne zapewni dokument EASO *Poradnik praktyczny EASO: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach azylowych* [Practical guide on the best interests of the child in asylum procedures] (w przygotowaniu) zawierający omówienie zasady najlepszego interesu dziecka wraz z odpowiednią terminologią, warunkami wstępnymi i zabezpieczeniami, wskaźnikami podatności na zagrożenia i ryzyka oraz wskazówkami dotyczącymi sposobu oceny nadrzędnego interesu dziecka ⁽¹¹⁾.

Stosowanie zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka stanowi integralną część standardów i wskaźników opisanych w niniejszych wytycznych. Należy przestrzegać tej zasady w kontekście zapewniania warunków recepcyjnych w poszczególnych systemach krajowych. Stosowanie zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w praktyce wymaga poddania ocenie szeregu elementów, uwzględnianych w ogólnym procesie **oceny najlepszego interesu dziecka**. W rozdziałach poświęconych uczestnictwu, szczególnym potrzebom i zagrożeniom, jak również tych dotyczących kwaterowania, codziennej opieki i opieki zdrowotnej szczegółowo opisano wymagane i sugerowane aspekty, które należy uwzględnić podczas oceny najlepszego interesu dziecka.

Oceny przeprowadzają osoby mające bezpośredni kontakt z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji, przy czym należy uwzględnić multidyscyplinarny charakter ocen najlepszego interesu dziecka. o multidyscyplinarnym charakterze tych ocen stanowi fakt, że brane są pod uwagę stanowiska i opinie specjalistów z różnych dziedzin, którzy wypowiadają się w przedmiocie decyzji podejmowanych w sprawach dotyczących obszaru ich kompetencji (np. przedstawiciele, opiekunowie, asystenci socjalni, psychologowie, lekarze, pedagodzy).

Oceny przeprowadza się w różnych okresach po przybyciu. Zgodnie z art. 22 dyrektywy recepcyjnej ocenę szczególnych potrzeb w zakresie recepcji podejmuje się w rozsądnym terminie po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Ponadto państwa członkowskie zapewniają uwzględnienie tych szczególnych potrzeb zgodnie z przepisami tej dyrektywy także w przypadkach, gdy ujawnią się one na późniejszym etapie procedury azylowej. Państwa członkowskie zapewniają, aby pomoc udzielana wnioskodawcom o szczególnych potrzebach w zakresie recepcji zgodnie z tą dyrektywą uwzględniała w trakcie całej procedury azylowej ich szczególne potrzeby w zakresie recepcji.

Z tego względu w każdym przypadku natychmiast musi zostać przeprowadzona ocena wstępna obejmująca szczególne potrzeby i zagrożenia (por. rozdział 2 „Szczególne potrzeby i zagrożenia”). Na tym etapie należy też podjąć ocenę najlepszego interesu. Oceny te muszą być kompleksowe i należy je przeprowadzać regularnie w powiązaniu z ciągłą oceną najlepszego interesu w przypadku wszystkich działań i decyzji, które dotyczą dzieci.

⁽⁸⁾ Komitet Ochrony Praw Pracowników Migrujących i Członków ich Rodzin, *Wspólny komentarz ogólny nr 3 (2017) Komitetu Ochrony Praw Pracowników Migrujących i Członków ich Rodzin*; Komentarz ogólny nr 22 (2017) Komitetu Praw Dziecka dotyczący ogólnych zasad odnoszących się do praw człowieka przysługujących dzieciom w kontekście migracji międzynarodowej, 16 listopada 2017 r., CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22.

⁽⁹⁾ Motyw 9 dyrektywy recepcyjnej.

⁽¹⁰⁾ Artykuł 23 dyrektywy recepcyjnej.

⁽¹¹⁾ Dodatkowe wytyczne dotyczące zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka zob.: UNHCR, *Safe and Sound*, 2014 (dostęp: 25 kwietnia 2018 r.); UNHCR/Międzynarodowy Komitet Ratunkowy, *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*, 2011; UNHCR, *Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*, 2008.

Rysunek 1. Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Na podstawie: EASO, Poradnik praktyczny EASO: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach azylowych (w przygotowaniu).

Rysunek 2. Etapy oceny.

Zakres wytycznych

Celem niniejszego dokumentu, zgodnym z dyrektywą recepcyjną, jest przedstawienie wytycznych dotyczących warunków recepcyjnych:

dzieci bez opieki składających wniosek o **udzielenie ochrony międzynarodowej** lub przebywających w **ośrodkach recepcyjnych**.

Choć dyrektywa nie dotyczy przebywających w ośrodkach recepcyjnych dzieci bez opieki, które nie złożyły wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, aby uczynić zadość prawu do niedyskryminacji (art. 2 Konwencji o prawach dziecka), niniejsze wytyczne należy uwzględnić również w przypadku recepcji takich osób.

Każda z poniższych podsekcji poświęcona jest jednemu z trzech aspektów (tj. dzieciom bez opieki, wnioskowi o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz obiektom i ośrodkom recepcyjnym).

Dzieci bez opieki

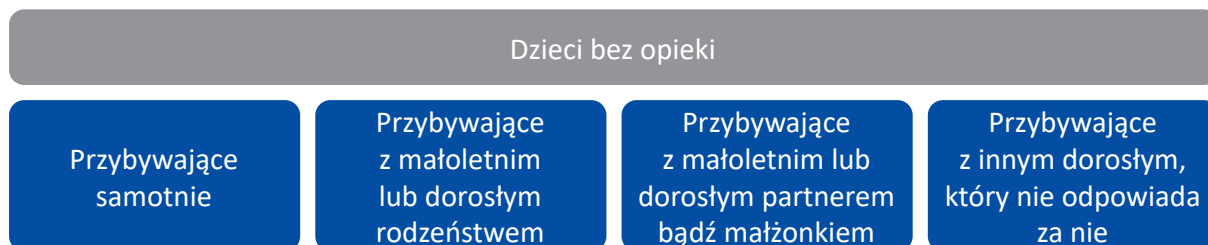
Na potrzeby niniejszych wytycznych i w myśl art. 2 lit. e) dyrektywy recepcyjnej termin „dziecko bez opieki” oznacza:

małoletniego, który przybywa na terytorium państw członkowskich bez opieki osoby dorosłej, odpowiedzialnej za niego zgodnie z prawem lub z praktyką danego państwa członkowskiego, dopóki nie zostanie on skutecznie objęty opieką takiej osoby. Pojęcie to obejmuje również małoletniego, który zostaje pozostawiony bez opieki po przybyciu na terytorium państw członkowskich ⁽¹²⁾.

Na potrzeby niniejszych wytycznych termin „dzieci odseparowane od rodziców” wchodzi w zakres definicji dzieci bez opieki ⁽¹³⁾.

W myśl dyrektywy recepcyjnej za dzieci bez opieki uznaje się również dzieci przybywające na terytorium państwa członkowskiego w towarzystwie:

- małoletniego lub dorosłego rodzeństwa,
- małoletniego lub dorosłego partnera bądź małżonka, lub
- członków rodziny, krewnych lub niespokrewnionych osób dorosłych, które nie odpowiadają za te dzieci zgodnie z prawem bądź praktyką danego państwa członkowskiego.

Rysunek 3. Dzieci bez opieki (zakres).

Dzieci przybywające samotnie

Dzieciom przybywającym na terytorium państw członkowskich samotnie nie towarzyszy dorosły, odpowiadający za nie zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego, dlatego są one objęte zakresem niniejszych wytycznych.

Dzieci przybywające z małoletnim lub dorosłym rodzeństwem

Dwoje małoletniego rodzeństwa to dwoje spokrewnionych ze sobą dzieci bez opieki. Dorosły brat lub dorosła siostra nie są osobami dorosłymi odpowiedzialnymi za swoje małoletnie rodzeństwo. Dzieci przybywające z dorosłym

⁽¹²⁾ Zgodnie z art. 2 lit. d) dyrektywy recepcyjnej w jej pierwotnym brzmieniu dzieckiem jest obywatel państwa trzeciego albo bezpaństwowca, który nie ukończył 18 lat. Przyjmuje się, że terminy „dziecko” i „małoletni” – oba występujące w niniejszym dokumencie – są synonimami (i oznaczają każdą osobę poniżej 18 roku życia). Preferowanym terminem jest jednak „dziecko”. Termin „małoletni” stosowany jest w niniejszym dokumencie wówczas, gdy wyraźnie wspomina o nim przepis prawny bądź konkretny artykuł (na przykład przepisy wchodzące w skład dorobku UE w zakresie azylu).

⁽¹³⁾ Unijny dorobek w zakresie azylu nie zawiera definicji dzieci odseparowanych od rodziców. W myśl pkt 8 komentarza ogólnego nr 6 (2005) Komitetu Praw Dziecka o prawach dziecka dotyczącego traktowania dzieci pozostawionych bez opieki i odseparowanych, przebywających poza krajem pochodzenia, dziecko odseparowane to dziecko, które przybywa na terytorium państw członkowskich bez opieki osoby dorosłej, odpowiedzialnej za niego zgodnie z prawem lub z praktyką danego państwa członkowskiego (a zatem jest odseparowane od odpowiedzialnej za nie osoby dorosłej), ale które niekoniecznie przybywa do takiego państwa odseparowane od swoich krewnych.

rodzeństwem są zatem dziećmi pozostającymi bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za nie zgodnie z prawem lub praktyką państwa członkowskiego i są objęte zakresem niniejszych wytycznych.

Dzieci przybywające z małoletnim lub dorosłym partnerem bądź małżonkiem

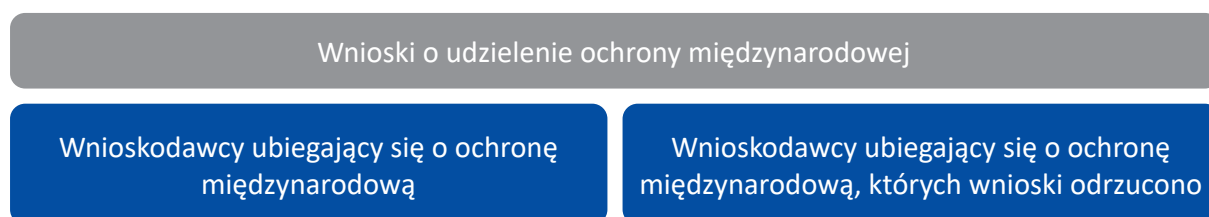
Dorosły partner bądź małżonek dziecka nie jest osobą dorosłą odpowiedzialną za małoletniego partnera bądź małżonka. Dzieci przybywające z dorosłym partnerem bądź małżonkiem stanowią zatem dzieci pozostające bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za nie zgodnie z prawem lub praktyką państwa członkowskiego i są objęte zakresem niniejszych wytycznych.

Dzieci przybywające z dorosłymi, którzy nie są ich rodzicami

Dzieci przybywające z dorosłymi, niebędącymi ich rodzicami, w momencie przybycia są pozbawione opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za nie zgodnie z prawem lub praktyką państwa członkowskiego i są objęte zakresem niniejszych wytycznych.

Wniosek o objęcie ochroną międzynarodową

Niniejsze wytyczne, zgodnie z dyrektywą recepcyjną, odnoszą się do dzieci bez opieki na wszystkich etapach i we wszystkich rodzajach postępowań w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej. Obejmuje to dzieci bez opieki jako obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców, którzy złożyli wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, w odniesieniu do którego nie została jeszcze podjęta ostateczna decyzja. Ma to również zastosowanie do dzieci bez opieki, których wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej został rozpatrzony odmownie, o ile przebywają one w ośrodku recepcyjnym.

Rysunek 4. Wnioskodawcy ubiegający się o ochronę międzynarodową (zakres).

Osoby nieubiegające się o ochronę międzynarodową: jak wspomniano powyżej, niniejsze wytyczne należy mieć na uwadze również w przypadku dzieci bez opieki, które nie złożyły wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, lecz przebywają w ośrodku recepcyjnym.

Ośrodki recepcyjne dla dzieci bez opieki

Aby zapewnić równe traktowanie wnioskodawców na obszarze całej UE, dyrektywa w sprawie warunków recepcyjnych powinna być stosowana na wszystkich etapach i we wszystkich rodzajach postępowań w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, we wszystkich miejscach oraz ośrodkach przyjmujących wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową⁽¹⁴⁾. Z tego względu niniejsze wytyczne obejmują swoim zakresem wszystkie miejsca oraz ośrodki przyjmujące dzieci bez opieki.

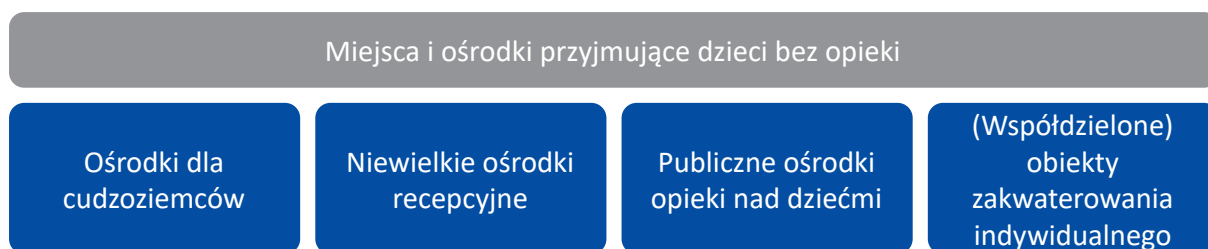
Umieszczanie w rodzinach zastępczych⁽¹⁵⁾ jest odpowiednim i często preferowanym – a w dodatku opłacalnym – wyjściem w przypadku dzieci bez opieki. Należy jednak zauważyć, że normy dotyczące zarządzania zastępczymi formami opieki nie wchodzi w zakres niniejszych wytycznych. Wynika to z faktu, że rodziny zastępcze różnią się od wspomnianych obiektów i ośrodków przyjmujących dzieci bez opieki pod względem osobowym i strukturalnym.

Większość państw UE+ umieszcza dzieci bez opieki w odrębnych ośrodkach recepcyjnych przeznaczonych specjalnie dla takich dzieci, wyznaczonych obszarach dla dzieci bez opieki, wyodrębnionych na terenie publicznych ośrodków recepcyjnych, w publicznych placówkach opiekuńczych bądź rodzinach zastępczych. W niniejszych wytycznych określono standardy i wskaźniki dotyczące dzieci bez opieki przebywających w ośrodkach recepcyjnych i placówkach opiekuńczych, w tym w: ośrodkach dla cudzoziemców, niewielkich ośrodkach recepcyjnych, publicznych ośrodkach

⁽¹⁴⁾ Motyw 8 dyrektywy recepcyjnej.

⁽¹⁵⁾ Recepcja i życie w rodzinach zob. NIDOS, *Reception and Living in Families (RLF), Final report*, 2015; przedsięwzięcia i narzędzia *Alternative Family Care (ALFACA)* zob. europejska sieć placówek opiekuńczych (ENGI), *Alternative Family Care (ALFACA)*.

opieki nad dziećmi i (współdzielonych) obiektach zakwaterowania indywidualnego. Niniejsze wytyczne mają zastosowanie zawsze, gdy jest mowa o recepcji w rozumieniu dyrektywy recepcyjnej.

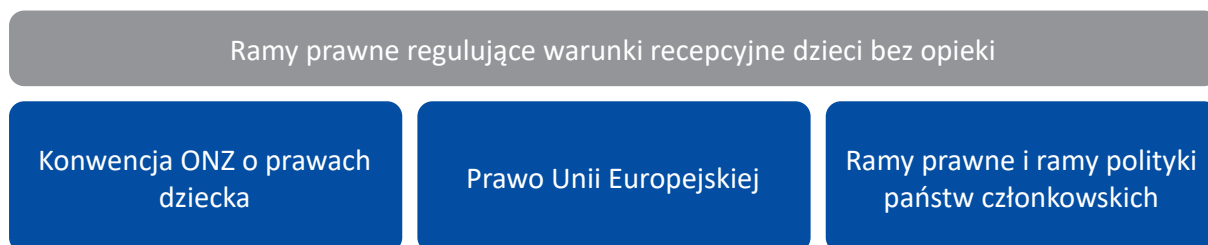
Rysunek 5. Obiekty i ośrodki (zakres).

Bez uszczerbku dla przepisów krajowych regulujących równomierne rozmieszczenie wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową na terytorium państw członkowskich kwestie kwaterowania należy rozpatrywać i wdrażać w pełnej zgodzie z zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka i jedności rodziny, a także z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci bez opieki w zakresie recepcji. W przypadku gdy dzieci bez opieki są umieszczane w instytucjach, takie obiekty muszą być dostosowane do szczególnych potrzeb takich dzieci oraz zatrudniać personel, który jest odpowiednio wykwalifikowany, by zaspokajać potrzeby dzieci bez opieki. Szczegółowe wytyczne dotyczące kwaterowania zawiera rozdział VI.

Jeśli chodzi o zapewnienie odpowiednich warunków recepcyjnych, celem niniejszych wytycznych nie jest narzucenie metody zapewnienia takich warunków. o ile nie postanowiono inaczej, standardy i wskaźniki opisane w niniejszym dokumencie dotyczą warunków recepcyjnych niezależnie od tego, czy mają one formę pomocy rzeczowej, świadczeń pieniężnych czy talonów. Takie podejście wynika z treści art. 2 lit. g) dyrektywy recepcyjnej, w którym wymieniono różne formy zapewniania warunków recepcyjnych.

Ramy prawne i ogólne zasady

Ochrona dzieci bez opieki wynika z licznych praw zagwarantowanych na szczeblu międzynarodowym, regionalnym i krajowym.

Rysunek 6. Ramy prawne.

Zgodnie z prawem międzynarodowym głównym instrumentem prawnym traktującym o ochronie dzieci jest Konwencja o prawach dziecka. Do komentarzy ogólnych Komitetu Praw Dziecka odnoszących się do dzieci bez opieki należą, między innymi te wymienione powyżej, odnoszące się do zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka:

- komentarz ogólny nr 6 (2005) dotyczący traktowania dzieci pozbawionych opieki i odseparowanych, przebywających poza krajem pochodzenia,
- komentarz ogólny nr 13 (2011) dotyczący prawa dziecka do wolności od wszelkich form przemocy.

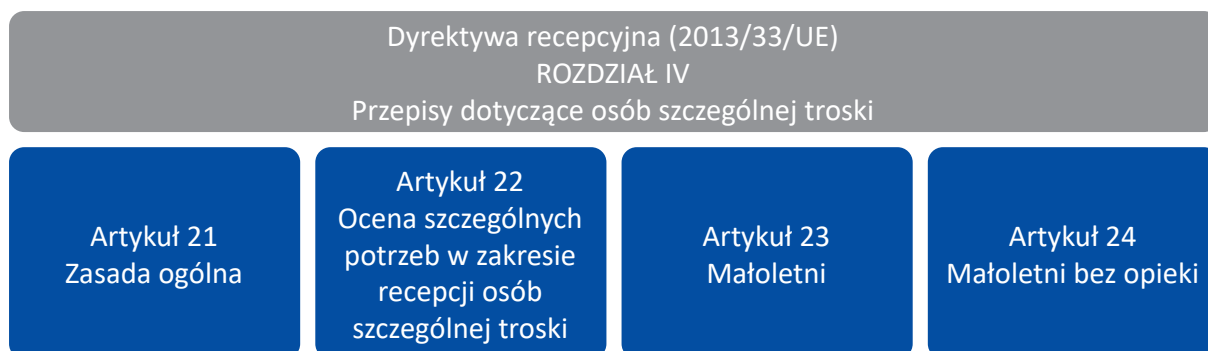
Rada Unii Europejskiej i przedstawiciele rządów państw członkowskich przyjęli konkluzje w sprawie ochrony migrujących dzieci ⁽¹⁶⁾, aby potwierdzić, że migrujące dzieci mają prawo do ochrony, co wynika z odpowiednich przepisów prawa Unii, w tym z Karty UE, oraz międzynarodowych przepisów dotyczących praw dziecka.

W komunikacie w sprawie ochrony migrujących dzieci określono szereg działań, jakie Unia Europejska i państwa członkowskie muszą uwzględnić lub usprawnić, aby zadbać o skuteczną ochronę wszystkich migrujących dzieci, oraz

⁽¹⁶⁾ Rada Unii Europejskiej, Konkluzje Rady w sprawie promowania i ochrony praw dziecka, 3 kwietnia 2017 r., dok. 7775/17; Rada Unii Europejskiej, Konkluzje Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich w sprawie ochrony dzieci-migrantów, 8 czerwca 2017 r., dok. 10085/17.

podkreślono potrzebę zintensyfikowania działań na wszystkich etapach procesu migracji ⁽¹⁷⁾. Państwa członkowskie zachęca się między innymi do:

- zapewnienia, by indywidualna ocena determinowanej płcią i wiekiem podatności na zagrożenia oraz potrzeb dzieci była przeprowadzana po przyjeździe i uwzględniana w dalszych procedurach,
- zapewnienia, by wszystkie dzieci miały w odpowiednim czasie dostęp do opieki zdrowotnej (w tym profilaktyki) i wsparcia psychologicznego, a także do integracyjnego kształcenia formalnego niezależnie od statusu,
- zapewnienia wyboru alternatywnych opcji opieki, w tym rodzinnych lub zastępczych form opieki, dla dzieci bez opieki,
- wprowadzenie polityki ochrony dzieci we wszystkich ośrodkach recepcyjnych goszczących dzieci, w tym poprzez wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za ochronę dzieci,
- zapewnienia odpowiedniego i skutecznego systemu monitorowania w odniesieniu do recepcji migrujących dzieci.

Rysunek 7. Ramy prawne wynikające z dyrektywy recepcyjnej.

Dyrektywa RCD gwarantuje wszystkim dzieciom standardowy poziom warunków recepcyjnych. W art. 21 tej dyrektywy wymieniono szczególne kategorie wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (w tym dzieci bez opieki) wymagających szczególnej troski i zobowiązano państwa do uwzględnienia szczególnej sytuacji takich osób. W art. 22 tego dokumentu przewidziano ocenę szczególnych potrzeb w zakresie recepcji osób szczególnej troski. Artykuł 23 dyrektywy RCD ma na celu zapewnienie, aby jako jeden z priorytetów było najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. W art. 24 ustanowiono zasady recepcji i traktowania dzieci bez opieki.

Oprócz zasady najlepszego interesu dziecka następujące zasady również stanowią integralną część standardów i wskaźników opisanych w niniejszym dokumencie oraz powinny być przestrzegane w kontekście zapewniania warunków recepcyjnych w poszczególnych systemach krajowych:

- **Przejrzystość i odpowiedzialność:** warunki recepcyjne powinny być oparte na przejrzystych, sprawiedliwych zasadach i procedurach decyzyjnych. Niezależnie od zaangażowania dodatkowych podmiotów w realizację konkretnych zadań w krajowych systemach recepcyjnych (np. organizacji pozarządowych, podmiotów sektora prywatnego itd.) całkowita odpowiedzialność za osiągnięcie najwyższego poziomu przejrzystości i odpowiedzialności spoczywa na właściwych organach recepcyjnych.
- **Poufność:** podczas stosowania standardów i wskaźników opisanych w niniejszych wytycznych w odniesieniu do każdej informacji uzyskanej przez pracujących z dziećmi bez opieki podczas wykonywania swojej pracy obowiązują zasady poufności przewidziane w prawie krajowym i międzynarodowym.
- **Uczestnictwo:** w myśl art. 18 ust. 8 dyrektywy RCD oraz w celu poszanowania praw dzieci do uczestnictwa, zagwarantowanych w Karcie praw podstawowych UE i Konwencji o prawach dziecka, gorąco zachęca się organy recepcyjne do włączania i angażowania wszystkich dzieci bez opieki w zarządzanie zasobami materialnymi oraz niematerialnymi aspektami warunków recepcyjnych.
- **Niedyskryminacja:** wszystkim dzieciom bez opieki należy zapewnić równy dostęp do warunków recepcyjnych, bez dyskryminacji.

⁽¹⁷⁾ Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 211 final, pkt 4, s. 8 i nast.

Struktura i format

Na treść niniejszego dokumentu składają się przede wszystkim wytyczne dotyczące szczególnych potrzeb w zakresie recepcji, identyfikacji i oceny takich potrzeb oraz reagowania na nie, a także zapewniania warunków recepcyjnych dzieciom bez opieki w krajowych systemach recepcyjnych. Wszystkie standardy ujęte w kolejnych rozdziałach uznaje się za istotne z punktu widzenia zapewnienia warunków recepcyjnych zgodnych z treścią RCD.

Po niniejszym wstępie następuje krótki rozdział zatytułowany „Jak czytać wytyczne”, w którym wyjaśniono pojęcia pojawiające się w treści wytycznych. Kolejne dziewięć rozdziałów dotyczy następujących zagadnień:

1. informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki;
2. szczególne potrzeby i zagrożenia;
3. kwaterowanie;
4. codzienna opieka;
5. personel;
6. opieka zdrowotna;
7. kształcenie;
8. wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia pieniężne;
9. formy zakwaterowania.

W każdym rozdziale wyszczególniono wspólne standardy, które obowiązują w krajowych systemach recepcyjnych we wszystkich państwach UE+. Każdemu standardowi przypisano odpowiednie „wskaźniki” pozwalające ocenić, czy dany standard jest spełniany. W treści niniejszych wytycznych ujęto wskaźniki, które pozwalają ocenić, czy krajowe systemy recepcyjne obejmują rozwiązania należycie uwzględniające szczególne potrzeby wnioskodawców. Dalsze wyjaśnienia dotyczące poszczególnych wskaźników, jeśli uznano je za przydatne, zawarto w „Uwagach dodatkowych”.

Odpowiedzialność za przestrzeganie standardów spoczywa na władzach państw UE+, a wdrażanie większości standardów przedstawionych w niniejszych wytycznych leży w gestii krajowych organów recepcyjnych. W praktyce często zdarza się, że zapewnianie świadczeń materialnych i niematerialnych w ramach recepcji jest obowiązkiem innych podmiotów, m.in. innych organów i służb państwowych, regionalnych lub lokalnych, oraz organizacji międzyrządowych i pozarządowych.

Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z duchem art. 4 RCD państwa UE+ mogą wprowadzić lub utrzymać **korzystniejsze dla wnioskodawców przepisy** dotyczące warunków recepcyjnych niż te zawarte w niniejszych wytycznych. W żadnym wypadku nie należy interpretować niniejszego dokumentu jako pretekstu do obniżania obowiązujących standardów, ale raczej traktować je jako zachętę do osiągnięcia przynajmniej wartości odniesienia wskazanych w niniejszym dokumencie.

Jak czytać wytyczne

Wszystkie standardy i wskaźniki opisane w niniejszych wytycznych należy odczytywać i wdrażać, mając na uwadze przybliżoną we wcześniejszej części **zasadę najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka** (por. s. 7).

Zamiarem autorów nie jest stworzenie modelu idealnego systemu recepcyjnego; chodzi raczej o opracowanie zbioru standardów, wskaźników i dobrych praktyk, które są stosowane we wszystkich państwach członkowskich i są dla nich osiągalne.

Standardy ujęte w niniejszym dokumencie odzwierciedlają istniejące już w państwach członkowskich praktyki, co oznacza, że standard jest odbiciem powszechnie przyjętej praktyki, a jego przestrzeganie powinno być zapewnione we wszystkich krajowych systemach recepcyjnych.

Wskaźniki są narzędziem pomiaru zgodności ze standardem. **Alternatywne wskaźniki** stosuje się w sytuacjach, w których pomiaru zgodności ze standardem można dokonać w oparciu o różne opcje. Wskaźniki wymienione przy każdym ze standardów należy uznawać za kumulatywne i nie należy przypisywać im żadnej hierarchii.

Dodatkowe uwagi są źródłem informacji o możliwych sposobach zaspokojenia wymogów wskaźnika. W związku z różnorodnością kontekstów krajowych zastosowanie „uwag dodatkowych” może przebiegać w niejednakowy sposób w poszczególnych państwach członkowskich.

Określenie „**dobra praktyka**” nie wynika z oceny formalnej, lecz opiera się na działaniach prowadzonych obecnie w niektórych państwach członkowskich. Chociaż na tym etapie nie stanowią one powszechnie przyjętej normy, państwa członkowskie zachęca się do uwzględnienia dobrych praktyk w swoich systemach krajowych. Przykłady dobrych praktyk zawarte w wytycznych odnoszą się do wyższych standardów obowiązujących w państwach UE+, co ma na celu promowanie tych wzorców.

STANDARD (reprezentuje powszechnie przyjętą praktykę, a jego przestrzeganie powinno być zapewnione we wszystkich krajowych systemach recepcyjnych)	STANDARD 16: Zapewnia się codzienną opiekę nad dziećmi bez opieki przebywającymi w ośrodku dla cudzoziemców (16.1) lub w obiektach zakwaterowania indywidualnego (16.2).
WSKAŹNIK (stanowi narzędzie pomiaru zgodności ze standardem)	Wskaźnik 16.1 lit. a): W ośrodku dla cudzoziemców przez całą dobę jest obecny wykwalifikowany personel.
ALTERNATYWNE WSKAŹNIKI (stosuje się je w sytuacjach, w których pomiaru zgodności ze standardem można dokonać w oparciu o różne opcje)	Wskaźnik 16.1 lit. a): W ośrodku dla cudzoziemców przez całą dobę jest obecny personel. LUB Wskaźnik 16.2 lit. a): W przypadku gdy dziecko bez opieki przebywa w obiekcie zakwaterowania indywidualnego, kontakt z wykwalifikowanym personelem jest możliwy przez całą dobę.
UWAGI DODATKOWE (precyzują, co można uznać za zgodność; mogą się różnić w przypadku poszczególnych państw członkowskich)	Uwagi dodatkowe: Dziecko bez opieki umieszczone w obiekcie zakwaterowania indywidualnego ma przynajmniej 16 lat i zostało uznane za wystarczająco dojrzałe i samodzielne, by móc mieszkać w tego rodzaju obiekcie.
DOBRE PRAKTYKI (wyższe standardy obowiązujące w państwach UE+; celem jest promowanie tych wzorców)	Dobre praktyki: We wszystkich ośrodkach recepcyjnych dla dzieci bez opieki jest dostępny podręcznik. Podręcznik taki opisuje wszystkie procedury i zasady odnoszące się do recepcji dzieci bez opieki i jest opracowywany we współpracy z organami reprezentującymi dzieci bez opieki. Podręcznik przejrzysto opisuje wymogi dotyczące konsultacji z dzieckiem bez opieki, składania dokumentów do innych organów i organizacji oraz współpracy z nimi.

Rysunek 8. Przykłady standardów, wskaźników, uwag, uwag dodatkowych i dobrych praktyk.

Załącznik I zawiera tabelę, w której podsumowano wszystkie standardy i wskaźniki wymienione w niniejszym dokumencie. Z tabeli należy korzystać wyłącznie wraz z dokumentem głównym, ponieważ dodatkowe wyjaśnienia w nim zawarte (uwagi, przykłady dobrych praktyk) ułatwiają interpretację wytycznych.

Misją EASO jest wspieranie państw członkowskich i krajów stowarzyszonych we wdrażaniu wspólnego europejskiego systemu azylowego (WESA) na terytorium UE+ (państwa UE+ oraz Islandia i Liechtenstein) między innymi poprzez wspólne szkolenia, dbałość o jakość i informacje o kraju pochodzenia. Podobnie jak w przypadku wszystkich **narzędzi wsparcia EASO**, niniejsze wytyczne opierają się na wspólnych normach WESA. Stanowią one uzupełnienie innych dostępnych narzędzi, w szczególności tych wymienionych poniżej:

- *Poradnik praktyczny EASO: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w procedurach azylowych,*
- *Wytyczne EASO dotyczące warunków recepcyjnych: standardy operacyjne i wskaźniki,*
- *Praktyczny przewodnik EASO dotyczący oceny wieku,*
- *Praktyczny przewodnik EASO dotyczący poszukiwania rodzin,*
- *Moduł szkoleniowy EASO dotyczący przesłuchiwania dzieci, oraz*
- *Narzędzie EASO służące do identyfikacji osób o szczególnych potrzebach (narzędzie IPSN).*

Wytyczne zostały opracowane z myślą o sprawnym funkcjonowaniu systemu recepcyjnego. Niniejsze wytyczne nie dotyczą przypadków zaliczanych do **sytuacji nadzwyczajnych**. Takim sytuacjom poświęcone są *Wytyczne EASO dotyczące planowania i zarządzania sytuacjami kryzysowymi w kontekście zapewnienia pomocy socjalnej dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową*. Mimo to należy w najszerszym możliwym zakresie uwzględniać niniejsze wytyczne oraz zawarte w nich standardy i wskaźniki nawet w sytuacjach nadzwyczajnych. Jak określono w *Wytycznych EASO dotyczących planowania i zarządzania sytuacjami kryzysowymi w kontekście zapewnienia pomocy socjalnej dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową*, każdemu człowiekowi – niezależnie od sytuacji nadzwyczajnej, w jakiej się znajduje – jest należny szacunek. Niniejsze wytyczne należy stosować w zgodzie z Konwencją o ochronie praw dziecka i Kartą UE, a także z uwzględnieniem postanowień dyrektywy recepcyjnej.

1. Informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki

Uwagi wstępne

Przekazywanie informacji, o których mowa w niniejszym dokumencie, odnosi się do informacji w rozumieniu dyrektywy recepcyjnej. Zgodnie z art. 5 RCD państwa członkowskie powiadamiają dzieci bez opieki – w rozsądnym czasie nieprzekraczającym 15 dni od złożenia do właściwego organu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej – przynajmniej o ustalonych świadczeniach oraz o obowiązkach dotyczących recepcji, które muszą one wypełniać.

Należy przy tym zauważyć, że w niektórych państwach członkowskich udzielanie takich informacji może również wchodzić w zakres obowiązków organów recepcyjnych. W świetle powyższego – oraz zgodnie z zakresem tematycznym dokumentu – wytyczne odnoszą się przede wszystkim do standardów w zakresie dostarczania informacji w odniesieniu do warunków recepcyjnych.

Aby wyeliminować bariery językowe i uniknąć problemów z komunikacją, informacje należy przekazywać w języku zrozumiałym dla dzieci bez opieki. Aby zatem uniknąć zbytniego obciążenia dzieci bez opieki nadmiarem informacji dostarczanych w chwili recepcji przekazywanie informacji może odbywać się w różnych okresach i na różnych etapach – stosownie do indywidualnych potrzeb danego dziecka i jego stopnia dojrzałości. Z uwagi na szczególne potrzeby dzieci bez opieki w zakresie recepcji powinny one otrzymywać informacje o warunkach recepcyjnych (np. zasadach panujących w miejscu pobytu, podziale obowiązków, najważniejszym personelu, mechanizmach składania skarg), jak również o dostępnych środkach wsparcia. Powyższe środki mogą obejmować między innymi opiekę psychologiczno-społeczną oraz różne rodzaje pomocy, począwszy od wyjaśnienia dzieciom bez opieki zasad korzystania z usług publicznych, mediacji i orientacji kulturowej oraz rozwiązywania konfliktów, skończywszy na wskazówkach dotyczących tego, jak radzić sobie w konkretnych sytuacjach oraz jakie kolejne kroki podjąć. Zachęca się państwa członkowskie do przyjmowania harmonogramów określających rodzaj informacji, które mają zostać udzielone dzieciom bez opieki, na poziomie krajowym z zachowaniem ogólnej zasady nieprzekraczania okresu 15 dni przewidzianego w treści art. 5 dyrektywy recepcyjnej.

W art. 12 Konwencji o prawach dziecka i art. 24 Karty UE przewidziano wymóg brania pod uwagę poglądów dziecka i uwzględniania ich przy podejmowaniu decyzji, stosownie do wieku i stopnia dojrzałości dziecka. Konwencja o ochronie praw dziecka zachęca dorosłych do wsłuchiwania się w opinie dzieci i angażowania ich w proces decyzyjny. Prawo do wyrażania własnych poglądów stosuje się do wszystkich dzieci zdolnych do formułowania opinii, niezależnie od ich wieku. Z tego względu obowiązek wysłuchania opinii dziecka nie może się ograniczać tylko do dzieci w określonym wieku, gdyż zdolność dziecka do rozumienia oraz formułowania i wyrażania poglądów nie zawsze są uzależnione od wieku chronologicznego. Stopień dojrzałości dzieci bez opieki jest oceniany indywidualnie przez psychologa dziecięcego bądź pracowników socjalnych dysponujących doświadczeniem w pracy z dziećmi⁽¹⁸⁾. Taka ocena ułatwi właściwy dobór języka służącego do przekazywania informacji dzieciom bez opieki oraz sprawdzenie, jak wiele dzieci te rozumieją. Ponadto, aby umożliwić dzieciom wyrażenie opinii, należy odpowiednio dostosować procedury.

Zapewnienie, aby poglądy dziecka były przyjmowane z należytą wagą w przypadku wszystkich decyzji dotyczących dziecka, nie oznacza, że wszystkie decyzje będą zawsze zgodne z jego poglądami. Należy wówczas wyjaśnić dzieciom przyczyny takiego stanu rzeczy.

Z uwagi na szczególnie trudną sytuację dzieci bez opieki natychmiastowe wyznaczenie przedstawiciela należy do najważniejszych środków, jakie należy przedsięwziąć z myślą o ich ochronie. Przedstawiciele odgrywają istotną rolę w zagwarantowaniu dostępu do praw oraz zabezpieczeniu interesu wszystkich dzieci bez opieki – także tych, które nie ubiegają się o azyl. Może się to przyczynić do budowania zaufania dzieci bez opieki oraz zapewnienia ich dobrego samopoczucia, w tym z myślą o integracji, we współpracy z innymi podmiotami.

Nie ma dotąd w państwach członkowskich jednolitej definicji pojęcia „przedstawiciel”. Rola, kwalifikacje i dorozumiane kompetencje przedstawicieli różnią się w poszczególnych państwach członkowskich⁽¹⁹⁾. W niektórych państwach członkowskich funkcjonuje pojęcie „opiekun”, opisujące osoby o podobnej bądź innej roli. Część państw postuluje się obydwojema terminami, przy czym każde z nich odnosi się do osób o odmiennych funkcjach. W art. 2 lit. j) dyrektywy recepcyjnej zdefiniowano przedstawiciela jako „osobę lub organizację wyznaczoną przez właściwe organy, mającą

⁽¹⁸⁾ Komitet Praw Dziecka, Komentarz ogólny nr 12 (2009) dotyczący prawa dziecka do wyrażania własnych poglądów.

⁽¹⁹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Strategia UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012–2016, 19 czerwca 2012 r., COM(2012) 286 final.

pomagać małoletniemu bez opieki i reprezentować go w postępowaniach przewidzianych w niniejszej dyrektywie, w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, jak również, w razie potrzeby, dokonywać czynności prawnych w jego imieniu”.

Zgodnie z art. 24 dyrektywy recepcyjnej państwa członkowskie „jak najszybciej podejmują działania mające na celu zapewnienie reprezentacji małoletniego bez opieki i pomocy małoletniemu przez przedstawiciela, aby umożliwić małoletniemu korzystanie z praw i wypełnienie obowiązków” wynikających ze wspomnianej dyrektywy. Przedstawiciel wypełnia swoje obowiązki zgodnie z zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, o której mowa w art. 23 ust. 2 dyrektywy recepcyjnej, oraz musi posiadać niezbędną w tym celu wiedzę fachową.

Zgodnie z unijnym dorobkiem w zakresie azylu jednym z zasadniczych obowiązków państw członkowskich, mającym na celu uwzględnienie szczególnej podatności na zagrożenia, wpisanej w położenie dzieci bez opieki, oraz realizowanie prawa do jedności rodziny, jest przyjmowanie środków niezbędnych do poszukiwania członków rodzin dzieci bez opieki oraz łączenie dzieci z członkami ich rodzin w przypadkach, gdy leży to w interesie dziecka.

Oprócz reprezentacji, o której mowa powyżej, najlepszy interes dzieci bez opieki należy również chronić poprzez wyznaczenie odpowiedniego personelu (np. opiekunów/pracowników socjalnych itp.) odpowiedzialnego za recepcję takich dzieci i opiekę nad nimi. Zgodnie z zaleceniami przedstawionymi w komunikacie w sprawie ochrony migrujących dzieci wszystkie organizacje (w tym ośrodki recepcyjne) pracujące z dziećmi powinny mieć wewnętrzną politykę ochrony dzieci (czyli zbiór wewnętrznych zasad regulujących weryfikację, rekrutację i szkolenie pracowników mających kontakt z dziećmi, sposób monitorowania ich interakcji z dziećmi oraz rozpatrywania skarg i w razie potrzeby wdrażania sankcji dyscyplinarnych).

Podstawa prawna – informacje, uczestnictwo i reprezentacja

- Artykuł 2 lit. j) RCD: przedstawiciel
- Artykuł 5 RCD: informacje
- Artykuł 23 RCD: małoletni
- Artykuł 24 ust. 1 RCD: małoletni bez opieki
- Artykuł 12 CRC: poszanowanie poglądów dziecka

Standardy i wskaźniki

1.1. Informacje

STANDARD 1: Dzieciom bez opieki zapewnia się odpowiednie informacje.

Wskaźnik 1.1: W rozsądnym czasie nieprzekraczającym 15 dni od złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej należy przekazać dzieciom bez opieki informacje przynajmniej o ustalonych świadczeniach oraz o obowiązkach dotyczących warunków recepcyjnych, które dzieci te muszą wypełniać.

- **Uwagi dodatkowe:** Informacje przekazuje się w formie dostosowanej do wieku dziecka, w postaci tekstu, broszur, zdjęć, filmów. Głównym sposobem przekazywania informacji dzieciom bez opieki powinna być komunikacja ustna.

Wskaźnik 1.2: Informacje powinny być dostarczane nieodpłatnie.

Wskaźnik 1.3: Przekazywane informacje powinny rozwiewać wątpliwości dzieci bez opieki lub ich przedstawicieli.

Wskaźnik 1.4: Informacje obejmują wszystkie aspekty warunków recepcyjnych dotyczące dzieci bez opieki, a przynajmniej prawo do recepcji, formy świadczeń materialnych w ramach recepcji (zakwaterowanie, żywność, odzież i dzienna dieta), dostęp do opieki zdrowotnej, kształcenie, zajęcia rekreacyjne i w odpowiednich przypadkach szczególne warunki zapewniane wnioskodawcom szczególnej troski ubiegającym się o ochronę międzynarodową.

- **Uwagi dodatkowe:** Informacje powinny być przekazywane dzieciom bez opieki w sposób przejrzysty i dostosowany do ich młodego wieku. Należy ponadto informować dzieci bez opieki o dostępności dodatkowego wsparcia psychologiczno-społecznego i normach społecznych panujących w danym państwie członkowskim oraz udzielać im porad dotyczących życia codziennego, w tym radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych.

Wskaźnik 1.5: Informacji udziela się z uwzględnieniem szczególnych potrzeb i indywidualnej sytuacji dzieci bez opieki.

Wskaźnik 1.6: Informacje obejmują role personelu pracującego z dziećmi bez opieki.

Wskaźnik 1.7: Informacje powinny wyjaśniać obowiązek wyznaczenia przedstawiciela, którego rolą jest wspieranie dzieci bez opieki w kwestiach proceduralnych oraz w życiu codziennym.

- **Uwagi dodatkowe:** *Należy informować dzieci bez opieki o rolach wyznaczonego przedstawiciela, członków personelu, zwłaszcza pracowników socjalnych, którzy w trakcie pobytu w ośrodku recepcyjnym będą im udzielać wszechstronnego wsparcia.*

Wskaźnik 1.8: Informacje obejmują główne aspekty procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową, w tym procedury azylowej, dostępnej pomocy prawnej oraz sposobów korzystania z niej, możliwości poszukiwania rodziny, łączenia rodzin, dobrowolnego powrotu oraz procedur odwoławczych mających zastosowanie w danym przypadku.

- **Uwagi dodatkowe:** *Informacje są dostarczane przede wszystkim przez przedstawiciela oraz organy recepcyjne. Często zdarza się jednak, że zapewnianie świadczeń materialnych i niematerialnych w ramach recepcji jest obowiązkiem innych podmiotów, m.in. służb regionalnych lub lokalnych oraz organizacji międzyrządowych i pozarządowych.*
- *Dostarczanie informacji może również obejmować aspekty związane z przemocą ze względu na płeć, ryzykiem handlu ludźmi i przemytu i procedurami oceny wieku oraz kwestie związane z orientacją seksualną i tożsamością płciową, jeżeli mają one znaczenie w kontekście zidentyfikowanych szczególnych potrzeb.*

STANDARD 2: Dzieci bez opieki rozumieją przekazywane im informacje.

Wskaźnik 2.1: Informacje są przekazywane w sposób użyteczny dla dzieci, dostosowany do ich młodego wieku oraz uwzględniający różnice kulturowe.

- **Uwagi dodatkowe:** *Aby informacje można było uznać za użyteczne dla dzieci, muszą one być przekazywane dowolną metodą komunikacji dostosowaną do wieku i stopnia dojrzałości dzieci bez opieki, zrozumiałym dla nich językiem oraz w sposób uwzględniający problematykę płci i różnice kulturowe.*
- *Informacje użyteczne dla dzieci mogą być przekazywane przez osoby pracujące z dziećmi bez opieki (np. personel zajmujący się recepcją, pracowników socjalnych, przedstawicieli oraz inne zainteresowane podmioty) za pomocą różnych metod i w różnych formach, w tym ustnie, z wykorzystaniem materiałów graficznych, elektronicznych przewodników multimedialnych itp.*
- *Korzystanie z materiałów użytecznych dla dzieci bądź dostosowanych do szczególnych potrzeb dzieci bez opieki może ułatwić im zrozumienie sytuacji, w której się znajdują, jak również skuteczną komunikację pomimo trudności, takich jak analfabetyzm. W praktyce jednak zdecydowanie największe znaczenie dla skuteczności komunikacji mają umiejętności oraz oparta na empatii, wspierająca postawa osoby przekazującej informacje.*

Wskaźnik 2.2: Informacje muszą być dostarczane systematycznie przez cały okres trwania recepcji. Fakt przekazania informacji powinien zostać udokumentowany (kiedy przekazano informacje, kto je przekazał itp.).

- **Uwagi dodatkowe:** *Osoby przekazujące informacje upewniają się, czy dzieci bez opieki rzeczywiście zrozumiały dostarczone informacje. Informacje dotyczące procedury azylowej, poszukiwania i łączenia rodzin, dobrowolnego powrotu i zidentyfikowanych szczególnych potrzeb są kilkakrotnie przekazywane ponownie na późniejszym etapie.*

Wskaźnik 2.3: W ośrodkach recepcyjnych muszą być dostępni tłumacze ustni lub pośrednicy językowi, których zadaniem jest umożliwienie komunikacji z dziećmi bez opieki w ich języku ojczystym.

- **Uwagi dodatkowe:** *Wykwalifikowani tłumacze ustni są dostępni w przypadku ważnych rozmów dotyczących azylu lub wówczas, gdy dziecko bez opieki zgłosi taką potrzebę.*

Dobre praktyki w zakresie przekazywania informacji

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie użytecznych dla dzieci i dostosowanych do wieku materiałów informacyjnych w postaci informatorów, poręcznych broszur, kolorowanek lub cyfrowych narzędzi informacyjnych służących dostarczeniu dzieciom bez opieki informacji o procedurze azylowej, recepcji, integracji i dobrowolnym powrocie;
- ✓ przekazywanie informacji ustnie oraz rozmowy z dziećmi bez opieki z myślą o identyfikacji zapotrzebowania na dodatkowe informacje, przy czym taka komunikacja odbywa się przy pomocy pośredników kulturowych i pod nadzorem;
- ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych sesji informacyjnych w celu zapewnienia wnioskodawcom ubiegającym się o ochronę międzynarodową pomocy społecznej i prawnej (np. w związku z procedurą azylową oraz ich prawami i obowiązkami).

1.2. Uczestnictwo

STANDARD 3: *Poglądy/opinie dzieci są brane pod uwagę oraz uwzględniane przy podejmowaniu decyzji, stosownie do wieku i stopnia dojrzałości dziecka.*

Wskaźnik 3.1: Dzieciom bez opieki zapewnia się możliwość wyrażania poglądów/opinii w bezpiecznym i sprzyjającym włączeniu otoczeniu oraz uwzględnia się te poglądy/opinie stosownie do wieku i stopnia dojrzałości dziecka.

- **Uwagi dodatkowe:** *Stopień uwzględnienia tych poglądów jest uzależniony od wieku i stopnia dojrzałości. Personel ds. recepcji może pomagać dzieciom w swobodnym wyrażaniu poglądów, organizując spotkania indywidualne i grupowe. W stosownych przypadkach sporządza się raport ze spotkania. Przyjazna postawa członków personelu wobec dzieci to czynnik mający istotny wpływ na tworzenie środowiska sprzyjającego uczestnictwu dzieci.*

Wskaźnik 3.2: W ośrodku recepcyjnym obowiązuje powszechnie znana i dostępna oraz poufna wewnętrzna procedura zgłaszania skarg przez dzieci bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** *W przypadku dzieci bez opieki obowiązuje uproszczona procedura zgłaszania skarg dotyczących wszystkich warunków recepcyjnych, w tym codziennej opieki, zakwaterowania, żywności, personelu, zajęć rekreacyjnych itp. Skargę może zgłosić dziecko bez opieki lub jego opiekun, ustnie bądź na piśmie. O wyniku rozpatrzenia skargi powiadamia się dziecko bez opieki i jego przedstawiciela.*

Wskaźnik 3.3: Przynajmniej raz w miesiącu dzieci bez opieki otrzymują informacje zwrotne na temat złożonej skargi i jej wpływu na podejmowane działania.

- **Uwagi dodatkowe:** *Informacje o pozytywnych działaniach następczych lub wyjaśnienie, dlaczego nie zostały one podjęte (i jak można rozwiązać obawy dziecka w inny sposób), mogą przyczynić się do zapobiegania konfliktom.*

Dobre praktyki w zakresie uczestnictwa/komunikacji

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ organizowanie regularnych spotkań z dziećmi bez opieki z myślą o wysłuchaniu ich opinii i wniosków oraz o przekazaniu im informacji o podjętych działaniach.

1.3. Przedstawicielstwo

STANDARD 4: *Przedstawiciela wyznacza się tak szybko, jak to możliwe, ale nie później niż w ciągu 15 dni od złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, oraz umożliwia się mu wspieranie dzieci bez opieki w działaniach związanych z ich zobowiązaniami prawnymi.*

Wskaźnik 4.1: Przedstawiciel ma możliwość sprawdzenia, czy zakwaterowanie i opieka w miejscu pobytu są odpowiednie do fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego i społecznego rozwoju dziecka.

Wskaźnik 4.2: Przedstawiciel ma możliwość zgłaszania wszelkich problemów pracownikom struktur przyjmujących zapewniających zakwaterowanie dzieciom bez opieki; w razie potrzeby należy angażować i zasięgać opinii pośredników kulturowych.

Wskaźnik 4.3: Przedstawiciel ma możliwość przekazywania dzieciom bez opieki informacji na temat ich praw i obowiązków związanych z zakwaterowaniem i świadczeniami materialnymi oraz w razie potrzeby wspierania ich we wnoszeniu skarg w tym zakresie.

Wskaźnik 4.4: Przedstawiciel ma możliwość sprawdzenia, czy dzieci bez opieki otrzymują informacje o rolach i obowiązkach personelu i opiekunów pracujących w ośrodkach dla cudzoziemców.

Wskaźnik 4.5: Przedstawiciel ma możliwość sprawdzenia, czy dzieci bez opieki w istocie mają dostęp do systemu kształcenia, a jeżeli tak – czy regularnie uczęszczają na zajęcia.

Wskaźnik 4.6: Przedstawiciel ma możliwość podejmowania działań zmierzających do zwiększenia dostępu dzieci do zajęć wypoczynkowych, w tym gier i zabaw oraz zajęć rekreacyjnych odpowiednich do ich wieku, stopnia dojrzałości i zainteresowań.

STANDARD 5: *Doradcy prawni lub opiekunowie, przedstawiciele organizacji międzynarodowych i odpowiednich organizacji pozarządowych uznanych przez dane państwo UE+ mają dostęp do struktur przyjmujących w zakresie umożliwiającym wspieranie dzieci bez opieki.*

Wskaźnik 5.1: Dostęp powyższych podmiotów może być ograniczony tylko ze względów bezpieczeństwa lokalu oraz dzieci bez opieki, pod warunkiem że dostęp taki nie jest poważnie ograniczony lub uniemożliwiony.

Wskaźnik 5.2: Podmioty wymienione powyżej mogą się spotykać i rozmawiać z dziećmi bez opieki w warunkach umożliwiających zachowanie prywatności.

STANDARD 6: *Dostępna jest procedura umożliwiająca wszczęcie poszukiwania⁽²⁰⁾ członków rodziny dzieci bez opieki tak szybko, jak to możliwe po ich przybyciu i identyfikacji, w razie potrzeby przy wsparciu ze strony międzynarodowych lub innych kompetentnych organizacji, przy jednoczesnej ochronie nadrzędnego interesu dziecka.*

Wskaźnik 6.1: Organy recepcyjne lub inny odpowiedzialny personel oraz przedstawiciel inicjują bądź wszczynają poszukiwanie rodziny na podstawie informacji przekazanych przez dzieci bez opieki, mając na względzie najlepszy interes dziecka bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** *W przypadkach gdy życie lub bezpieczeństwo dziecka bez opieki albo jego bliskich krewnych mogą być zagrożone, szczególnie jeżeli pozostali oni w kraju pochodzenia, państwo członkowskie musi zadbać o zapewnienie poufności gromadzenia, przetwarzania i obiegu informacji dotyczących tych osób, tak aby uniknąć zagrożenia dla ich bezpieczeństwa. Zapewnia się czas niezbędny do zbudowania opartej na zaufaniu relacji z dziećmi, tak by urzędnik zajmujący się sprawą miał możliwość uzyskania informacji wymaganych do wszczęcia tego procesu oraz oceny najlepszego interesu dziecka.*
- *Na potrzeby poszukiwania rodzin stosuje się szerszą definicję członków rodziny, uwzględniającą sytuację dzieci, szczególne okoliczności związane z ich niesamodzielnością oraz ich najlepszy interes.*
- *Wszystkie podmioty mające kontakt z dziećmi w trakcie tego procesu, w tym przedstawiciel dziecka, powinny przekazywać dzieciom podobne informacje na temat procesu poszukiwania. Istotne jest, aby dzieci miały poczucie, że przekazywane im informacje są spójne, oraz aby rozumiały, że poszukiwanie rodziny ma na celu przede wszystkim przywrócić więzi rodzinnych, o ile leży to w najlepszym interesie dziecka.*
- *Proces ten powinien przebiegać z zachowaniem poufności. W procesie poszukiwania rodzin w szczególności nie należy się odwoływać do statusu dzieci jako wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową lub osób korzystających z takiej ochrony. Należy o to zadbać szczególnie w przypadku dzieci bez opieki, co do których zachodzi przypuszczenie lub o których wiadomo, że są ofiarami handlu ludźmi.*

⁽²⁰⁾ EASO, *Praktyczny przewodnik dotyczący poszukiwania rodzin*, 2016.

2. Szczególne potrzeby i zagrożenia bezpieczeństwa

Uwagi wstępne

Dzieci bez opieki to jedna z kategorii wnioskodawców o szczególnych potrzebach i wyjątkowej podatności na zagrożenia, dlatego ta grupa wymaga konkretnej i odpowiedniej troski, opieki i ochrony. Każde dziecko bez opieki ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych. Recepcja dzieci bez opieki oraz opieka nad nimi powinny być zorganizowane w taki sposób, aby umożliwić uwzględnienie szczególnych potrzeb, takich jak intensywna (całodobowa) opieka, specjalna pomoc medyczna i psychologiczna odpowiednia dla dzieci lub zakwaterowanie w ośrodkach recepcyjnych dostosowanych do wieku, płci lub zagrożeń, oraz walkę z zagrożeniami bezpieczeństwa i ograniczanie ich do minimum (art. 19 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka).

Zgodnie z dyrektywą recepcyjną państwa członkowskie mają obowiązek m.in. prowadzić indywidualne oceny na różnych etapach po przybyciu, aby określić i uwzględnić szczególne potrzeby i zagrożenia bezpieczeństwa osób szczególnej troski.

Wśród dzieci bez opieki mogą się znaleźć osoby, które ze względu na swoje szczególne potrzeby mogą wymagać dodatkowego, specjalnego wsparcia, aby być w stanie na równi z innymi skorzystać z praw i świadczeń należnych im na mocy tej dyrektywy.

Dzieci bez opieki są szczególnie podatne na zagrożenia wynikające z niebezpiecznych sytuacji. Oprócz szczególnych potrzeb należy mieć na uwadze potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa tej grupy. Oznacza to, że wykwalifikowane osoby muszą zawsze upewniać się, czy dzieci bez opieki przebywają w bezpiecznym miejscu. Bezpieczeństwo fizyczne nie zawsze oznacza, że dane miejsce jest w pełni bezpieczne – miejsca pobytu muszą gwarantować wystarczające bezpieczeństwo społeczne i emocjonalne, aby umożliwić dziecku normalny rozwój.

Dyrektywa recepcyjna nie precyzuje, na czym takie bezpieczeństwo powinno polegać. W komunikacie Komisji w sprawie ochrony migrujących dzieci ⁽²¹⁾ wezwano do ustanowienia wewnętrznej polityki zabezpieczenia dzieci we wszystkich organizacjach i organach mających kontakt z dziećmi, w tym w ośrodkach recepcyjnych. Wewnętrzna polityka zabezpieczenia lub ochrony dzieci to zbiór zasad wewnętrznych precyzujących działania, jakie dana organizacja lub grupa będzie podejmować, aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo. Ocena zagrożeń ma na celu skuteczne zapobieganie krzywdzie dzieci poprzez przygotowywanie się na potencjalne czynniki ryzyka oraz ich łagodzenie, jak również zapewnienie dzieciom bez opieki ochrony i opieki w kontekście recepcji.

Celem przyświecającym ocenie zagrożeń bezpieczeństwa jest zapewnienie dzieciom bez opieki właściwego doradztwa oraz dostępu do odpowiednich ośrodków recepcyjnych. Pozwala to chronić dzieci bez opieki przed niebezpieczeństwem zagrażającym ich dobrostanowi i rozwojowi obecnie i w przyszłości.

Pracujący z dziećmi bez opieki, czyli wszystkie osoby mające bezpośredni kontakt z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji, powinni mieć świadomość szczególnych potrzeb i zagrożeń oraz potrafić je rozpoznawać. Sygnały świadczące o szczególnych potrzebach i zagrożeniach należy odnotowywać tak szybko, jak to możliwe po ich dostrzeżeniu. Informacje te należy przekazywać odpowiednim zainteresowanym podmiotom, aby zapewnić niezbędne gwarancje (szczególne potrzeby i środki bezpieczeństwa) oraz wsparcie (por. rozdział 5 „Personel”, standard 25).

Ponadto państwa członkowskie są zobowiązane do oceny, wskazania i uwzględnienia szczególnych potrzeb dzieci bez opieki i czyhających na nie zagrożeń w rozsądnym terminie po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz do dopilnowania, aby takie potrzeby i zagrożenia mogły zostać zidentyfikowane na późniejszym etapie, na wypadek gdyby na początku się nie uwidoczniły. Z tego względu wykwalifikowany personel odpowiedzialny za recepcję powinien być odpowiednio wyszkolony (por. rozdział 5 „Personel”, standard 24), by potrafił ocenić szczególne potrzeby i zagrożenia.

Ważnym aspektem jest konieczność zapewnienia prawidłowego funkcjonowania mechanizmów ukierunkowanej pomocy w państwach członkowskich w celu skutecznego informowania o szczególnych potrzebach. Bez uszczerbku dla zasady poufności organy krajowe powinny przyjąć multidyscyplinarne podejście do identyfikacji szczególnych

⁽²¹⁾ Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci, 12 kwietnia 2017 r., COM(2017) 211 final.

potrzeb i zagrożeń bezpieczeństwa oraz dzielić się istotnymi informacjami. Na przykład gdy urzędnicy pierwszego kontaktu, tacy jak funkcjonariusze straży granicznej, stwierdzą, że dane dziecko ma szczególne potrzeby, powinni poinformować o tym organy recepcyjne, by te mogły jak najszybciej zapewnić niezbędne gwarancje. Z drugiej strony, pracujący z dziećmi bez opieki na co dzień często mają sposobność obserwować wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową przez dłuższy okres i zaskarżyć sobie ich zaufanie. Pozwala im to skutecznie rozpoznawać szczególne potrzeby i zagrożenia, które nie zawsze uwidaczniają się na początkowych etapach. W zakresie, w jakim informacje te dotyczą także ewentualnych szczególnych potrzeb proceduralnych, organ recepcyjny ma obowiązek przekazywać te informacje organowi rozpatrującemu.

Przykłady specjalnych gwarancji w zakresie recepcji wskazano w kilku rozdziałach niniejszych wytycznych. Bardziej kompleksowe wytyczne i praktyczne narzędzie w tym zakresie zapewnia narzędzie EASO do identyfikacji osób ze szczególnymi potrzebami (narzędzie IPSN) ⁽²²⁾.

Podstawa prawna — identyfikacja i ocena szczególnych potrzeb oraz reagowanie na nie

- Artykuł 18 ust. 4 RCD: przyjmowanie odpowiednich środków zapobiegających napadom/przemocy ze względu na płeć
- Artykuł 18 ust. 9 lit. a) RCD: ocena szczególnych potrzeb
- Artykuł 22 RCD: ocena szczególnych potrzeb w zakresie recepcji
- Artykuł 25 RCD: ofiary tortur i przemocy
- Artykuł 3 ust. 3 CRC: normy ustanowione przez kompetentne władze
- Artykuł 19 CRC: ochrona przed wszelkimi formami przemocy

Standardy i wskaźniki

2.1. Szczególne potrzeby

STANDARD 7: Jest dostępna wstępna procedura identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb dzieci bez opieki.

Wskaźnik 7.1: Istnieje standaryzowany(-a) mechanizm/procedura systematycznej identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb dzieci bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** Jak wskazano w art. 22 ust. 2 RCD, mechanizm ten/procedura ta nie musi mieć formy postępowania administracyjnego, ale powinien/powinna odnosić się do ochrony dzieci i standardów przyjętych w tym obszarze. Narzędzie IPSN stworzone przez EASO może stanowić element takiego mechanizmu/takiej procedury.

Wskaźnik 7.2: Mechanizm jasno określa, kto jest odpowiedzialny za identyfikację i ocenę szczególnych potrzeb.

Wskaźnik 7.3: Mechanizm wyraźnie określa sposoby rejestrowania zidentyfikowanych i poddanych ocenie potrzeb, a także zasady informowania o nich dzieci bez opieki i odpowiednich podmiotów.

- **Uwagi dodatkowe:** Rejestrowanie i efektywne przekazywanie informacji dotyczących szczególnych potrzeb dzieci bez opieki właściwym podmiotom jest konieczne, by zapewnić tym dzieciom niezbędne gwarancje. Do takiego mechanizmu zastosowanie miałyby krajowe przepisy dotyczące poufności i ochrony danych. W niektórych przypadkach obowiązywałyby procedury formalne, m.in. w przypadku krajowych mechanizmów ukierunkowanej pomocy dla ofiar handlu ludźmi.

⁽²²⁾ EASO, *Narzędzie służące do identyfikacji osób o szczególnych potrzebach*.

Dobre praktyki w zakresie wstępnej identyfikacji szczególnych potrzeb

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ ustanowienie mechanizmu wstępnej identyfikacji szczególnych potrzeb w ramach krajowych procedur operacyjnych;
- ✓ posiłkowanie się formularzem służącym do identyfikacji szczególnych potrzeb i potencjalnych zagrożeń dobrostanu dziecka na wczesnym etapie, obejmującym:
  - dane dotyczące daty i miejsca urodzenia, kraju pochodzenia, języka ojczystego, jak również stanu cywilnego i dzieci,
  - informacje na temat rodziców, rodzeństwa lub innych krewnych w danym przyjmującym państwie członkowskim, innym państwie UE+ lub państwie trzecim,
  - stan zdrowia dziecka (ogólny stan zdrowia, choroby przewlekłe, niepełnosprawność, operacje, leki, zdrowie psychiczne),
  - warunki życia w kraju pochodzenia,
  - kształcenie w kraju pochodzenia,
  - przyczyny opuszczenia kraju pochodzenia (w tym zgoda rodzica).

STANDARD 8: Jak najszybciej po przybyciu skutecznie stosuje się mechanizm/procedurę identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb.

Wskaźnik 8.1: Przeznacza się wystarczające zasoby na systematyczną identyfikację i ocenę szczególnych potrzeb każdego dziecka bez opieki.

Wskaźnik 8.2: W chwili recepcji po przybyciu, pierwszego dnia lub najpóźniej w ciągu 24 godzin, przeprowadza się identyfikację i ocenę oczywistej podatności na zagrożenia.

Wskaźnik 8.3: Specjalne potrzeby, które uwidaczniają się na późniejszym etapie, są odpowiednio identyfikowane i oceniane oraz uwzględniane i dokumentowane.

Wskaźnik 8.4: W stosownych przypadkach w ocenie szczególnych potrzeb uczestniczą specjaliści.

- **Uwagi dodatkowe:** Przedstawiciel dziecka oraz specjaliści, tacy jak pracownicy socjalni, psychologowie lub lekarze, mogą uczestniczyć w ocenie szczególnych potrzeb, w zależności od charakteru tych potrzeb. Jeśli jest to konieczne, powinni służyć wiedzą organom recepcyjnym. W stosownych przypadkach należy zapewnić pomoc tłumacza ustnego.

Wskaźnik 8.5: Ustanawia się i wykorzystuje kanały komunikacji i współpracy między organem recepcyjnym a organem rozstrzygającym, przy czym zastosowanie ma zasada poufności.

- **Uwagi dodatkowe:** Identyfikacja i ocena szczególnych potrzeb są skuteczniejsze, gdy zapewniony jest przepływ informacji między organami bez uszczerbku dla krajowych przepisów dotyczących poufności i ochrony danych.

Wskaźnik 8.6: Identyfikacja i ocena szczególnych potrzeb odbywa się bez uszczerbku dla rozpatrywania wniosku dziecka bez opieki o udzielenie ochrony międzynarodowej.

- **Uwagi dodatkowe:** Należy wyraźnie oddzielić kwestie identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb w zakresie recepcji (i potrzeb proceduralnych) od rozpatrywania wniosku dziecka bez opieki o udzielenie ochrony międzynarodowej. Chociaż w niektórych przypadkach trudna sytuacja dzieci bez opieki będzie miała wpływ na treść decyzji w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, zgodnie z niniejszymi wytycznymi celem identyfikacji i oceny jest wyłącznie zagwarantowanie osobom ubiegającym się o azyl możliwości korzystania z praw i świadczeń wynikających z treści RCD.

STANDARD 9: Reagowanie na szczególne potrzeby, które zidentyfikowano, odbywa się bez zbędnej zwłoki.

Wskaźnik 9.1: Podejmuje się odpowiednie działania w odpowiedzi na zidentyfikowane i poddane ocenie szczególne potrzeby. Pilna potrzeba reakcji jest uzależniona od zidentyfikowanej potrzeby.

- **Uwagi dodatkowe:** Po zidentyfikowaniu szczególnych potrzeb należy przeznaczyć odpowiednie środki na ich realizację. Ponadto w stosownych przypadkach należy stosować standardowe procedury operacyjne lub mechanizmy ukierunkowanej pomocy. Dotyczy to na przykład dzieci będących ofiarami handlu ludźmi, dzieci pozostających w związku małżeńskim, dzieci, którym towarzyszą spokrewnione osoby dorosłe, dzieci niepełnosprawnych.

Wskaźnik 9.2: Jeżeli zidentyfikowano szczególne potrzeby, odpowiedni mechanizm zapewnia ich regularne monitorowanie.

- **Uwagi dodatkowe:** Państwa UE+ powinny również regularnie monitorować szczególne potrzeby, które zidentyfikowano.

Dobre praktyki w zakresie identyfikacji i ocen szczególnych potrzeb oraz reagowania na nie

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ ustanowienie mechanizmu identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb w ramach krajowych procedur operacyjnych. Element tych procedur może stanowić narzędzie służące do identyfikacji;
- ✓ organizowanie regularnych, multidyscyplinarnych spotkań ze wszystkimi właściwymi podmiotami, w tym organizacjami pozarządowymi; aktywne zbieranie informacji przed recepcją, z wykorzystaniem dostępnych zasobów;
- ✓ wspieranie identyfikacji szczególnych potrzeb dzięki uzyskiwaniu na co dzień wskazówek dziecka bez opieki poprzez:
  - częste poruszanie tego tematu w rozmowach z dzieckiem bez opieki, oraz
  - omówienie tej kwestii w ramach konsultacji ze specjalistami z różnych dziedzin (por. rozdział 4 „Codzienna opieka”).

2.2. Zagrożenia bezpieczeństwa

STANDARD 10: Personel pracujący z dziećmi bez opieki w ośrodku recepcyjnym identyfikuje czynniki zagrażające bezpieczeństwu i interesowi dzieci na wczesnym etapie.

Wskaźnik 10.1: Dokonuje się standardowej oceny zagrożeń bezpieczeństwa dzieci bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** Taki instrument może przyjąć formę listy kontrolnej lub wytycznych dotyczących przeprowadzania rozmów, ułatwiających personelowi ocenę na podstawie dostępnych informacji, czy bezpieczeństwo dziecka bez opieki jest narażone, na przykład na nadużycie, zaniedbanie, wyzysk lub przemoc, obecnie lub w przyszłości, zarówno w ośrodku recepcyjnym, jak i poza nim.

Wskaźnik 10.2: Zagrożenia bezpieczeństwa dzieci bez opieki podlegają ocenie w pierwszym tygodniu po ich przybyciu oraz później regularnie co sześć miesięcy.

- **Uwagi dodatkowe:** Zaleca się przeprowadzanie oceny ryzyka w trakcie przyjęcia lub jak najszybciej po przyjęciu do ośrodka recepcyjnego, nie później jednak niż w ciągu tygodnia po przybyciu.

Wskaźnik 10.3: Zagrożenia bezpieczeństwa są poddawane systematycznym ocenom.

- **Uwagi dodatkowe:** Sytuacja dzieci bez opieki może ulegać zmianom pod wpływem otoczenia (w ośrodku recepcyjnym lub wokół niego). Z tego względu identyfikacja lub ponowna ocena zagrożeń jest procesem ciągłym i powinna odbywać się co trzy do sześciu miesięcy bądź zawsze wtedy, gdy taka potrzeba wyniknie ze zmiany okoliczności lub jakiegoś zdarzenia.

Wskaźnik 10.4: Ustalenia oceny zagrożeń są omawiane w kontekście multidyscyplinarnym.

- **Uwagi dodatkowe:** Przedstawiciel lub inni specjaliści są zaangażowani w ocenę ryzyka bądź są informowani o jej wyniku.

STANDARD 11: Zagrożenia bezpieczeństwa ogranicza się do absolutnego minimum.

Wskaźnik 11.1: Niezbędną opiekę oraz zakwaterowanie w odpowiednim ośrodku recepcyjnym na podstawie oceny zagrożeń zapewnia się w ciągu tygodnia po przybyciu.

- **Uwagi dodatkowe:** Bezpieczne miejsce, w którym dzieci bez opieki mogą dorastać, jest ich podstawową potrzebą.

Wskaźnik 11.2: W sytuacjach wyjątkowo niebezpiecznych organy recepcyjne podejmują natychmiastowe działania zmierzające do wyeliminowania zagrożeń.

- **Uwagi dodatkowe:** W obliczu wysokiego ryzyka związanego z bezpieczeństwem, na przykład gdy zachodzi podejrzenie, że dziecko może być ofiarą handlu ludźmi bądź zechcieć uciec do nieznanego miejsca, ważne jest, aby specjaliści potrafili dostrzec świadczące o tym sygnały i aby wiedzieli, jakie działania muszą podjąć. Gdy dojdzie do sytuacji niebezpiecznej (gróźb ze strony siatki handlarzy ludźmi, zagrożenia zabójstwami honorowymi, nękania przez współmieszkańców itp.) specjaliści muszą podjąć jak najszybsze działania zmierzające do tego, aby zapewnić bezpieczeństwo i ustabilizować sytuację.

Dobre praktyki w zakresie zmniejszania zagrożeń i ryzyka ucieczki

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ tymczasową konfiskatę telefonów komórkowych w chwili przybycia, w myśl zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, gdy zachodzi podejrzenie handlu ludźmi lub w celu zmniejszenia ryzyka kontaktu z potencjalną siatką handlarzy ludźmi. W takim przypadku należy zapewnić możliwość wykonywania telefonów pod nadzorem, zwłaszcza umożliwić dzieciom kontakt z rodziną w kraju pochodzenia lub w innym kraju, aby mogły poinformować krewnych o tym, że są bezpieczne;
- ✓ zapewnienie bezpiecznych domów/specjalnych ośrodków w celu ochrony dzieci bez opieki zagrożonych handlem ludźmi, przymusowym małżeństwem itp. Może to obejmować takie środki ochronne, jak przeniesienie dziecka bez opieki do miejsca zakwaterowania na obszarze wiejskim, umieszczenie go w nadzorowanym schronieniu lub objęcie go wzmożoną opieką.

Wskaźnik 11.3: Ośrodki recepcyjne dysponują systemem powiadamiania i systematycznie zgłaszają zaginięcia dzieci bez opieki oraz natychmiast reagują na zaginięcia.

- **Uwagi dodatkowe:** *Po zauważeniu zaginięcia dziecka bez opieki należy natychmiast zgłosić zaginięcie policji oraz poinformować urząd ds. dzieci i młodzieży. Za zaginione uznaje się dziecko, które opuściło ośrodek, nie poinformowawszy personelu, i którego miejsce pobytu jest nieznane. Najpierw należy wszcząć poszukiwania dziecka bez opieki. Czas trwania i intensywność poszukiwań są uzależnione od wieku dziecka bez opieki, jego wcześniejszego zachowania oraz obserwacji na jego temat, jak również od okoliczności danej sytuacji. W przypadku dzieci, które nie ukończyły 14 lat, co do zasady należy wszcząć poszukiwania jeszcze tego samego dnia. Należy przekazać policji jak najdokładniejsze informacje na temat ubioru/numeru telefonu komórkowego zaginionej osoby itp. Gdy tylko dziecko bez opieki się znajdzie, należy poinformować o tym fakcie policję i urząd ds. dzieci i młodzieży. Wszelkie informacje przekazane przez policję lub urząd ds. dzieci i młodzieży muszą zostać wzięte pod uwagę.*

Dobre praktyki w zakresie systemów powiadamiania

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ poszukiwanie zaginionych dzieci za pomocą krajowego systemu powiadamiania po uprzednim zasięgnięciu opinii policji i przedstawiciela w celu stwierdzenia, jaki będzie wpływ publikacji informacji w takim systemie.

STANDARD 12: Dzieciom bez opieki przekazuje się wiedzę na temat radykalizacji, a personel informuje właściwe organy o sygnałach świadczących o (potencjalnej) radykalizacji postaw.

Wskaźnik 12.1: W razie potrzeby personel pracujący z dziećmi bez opieki omawia z nimi zagadnienie radykalizacji postaw.

Wskaźnik 12.2: Ośrodki recepcyjne dysponują systemem powiadamiania służącym do zgłaszania sygnałów świadczących o radykalizacji postaw właściwym osobom i organom.

Dobre praktyki w dziedzinie przeciwdziałania radykalizacji postaw

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ udostępnienie pracownikom socjalnym formularza raportu, który mogą wypełnić w przypadku dostrzeżenia radykalizacji postaw, a następnie przekazać właściwym organom publicznym;
- ✓ wspieranie koordynacji prac oraz wymiany danych i informacji z innymi właściwymi organami publicznymi poprzez rozwijanie lub zacieśnianie współpracy w ramach wspólnych grup roboczych;
- ✓ powinna istnieć możliwość zatrudnienia specjalisty ds. radykalizacji lub korzystania z pomocy personelu dysponującego specjalistyczną wiedzą, który mógłby rozmawiać z dziećmi na ten temat.

3. Kwaterowanie

Uwagi wstępne

Bez uszczerbku dla systemów krajowych regulujących równomierne rozmieszczenie dzieci bez opieki na terytorium państw członkowskich standardy i wskaźniki zawarte w tej części należy odczytywać i wdrażać w pełnej zgodzie z zasadami najlepszego interesu dziecka i jedności rodziny, a także z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci bez opieki w zakresie recepcji.

Przestrzeganie tych zasad jest istotne nie tylko w momencie, w którym dana osoba zostaje objęta systemem recepcyjnym, ale także przy zmianie miejsca pobytu lub przeniesieniu dzieci bez opieki do innego ośrodka zakwaterowania. Z tego względu w myśl art. 24 ust. 3 dyrektywy w sprawie warunków recepcyjnych przenoszenie dzieci bez opieki powinno być ograniczane do minimum oraz powinno mieć miejsce wyłącznie wówczas, gdy leży to w interesie dziecka.

Oprócz obiektów zakwaterowania zbiorowego, niewielkich ośrodków recepcyjnych oraz obiektów publicznych powinna również istnieć możliwość umieszczania dzieci bez opieki w rodzinach zastępczych lub obiektach zakwaterowania indywidualnego, jeżeli leży to w interesie dziecka i odpowiada jego indywidualnym, szczególnym potrzebom.

Mając na względzie interes dziecka (np. zakwaterowanie z małżonkiem lub członkiem rodziny), należy przeprowadzać wstępne i kompleksowe oceny (w dowolnym momencie przebywania w miejscu zakwaterowania). Wstępną ocenę należy przeprowadzić w momencie przybycia, aby ustalić, jaka forma zakwaterowania będzie dla danego dziecka bez opieki najbardziej odpowiednia. Kompleksowe oceny są procesem ciągłym, multidyscyplinarnym i powinny być przeprowadzane regularnie.

Kwaterowanie i zmiana miejsca zakwaterowania dzieci bez opieki

Wstępna ocena w momencie przybycia

Regularne, kompleksowe, multidyscyplinarne oceny w dowolnym momencie trwania przyjęcia

Podstawa prawna – kwaterowanie

- Artykuł 18 RCD: formy świadczeń materialnych w ramach recepcji
- Artykuł 24 RCD: małoletni bez opieki

Standardy i wskaźniki

STANDARD 13: *Podczas kwaterowania dzieci bez opieki uwzględnia się konkretne i obiektywne powody (np. wiek, stopień dojrzałości i szczególne potrzeby) związane z indywidualną sytuacją dzieci bez opieki, szczególną opieką zapewnianą w danym ośrodku recepcyjnym oraz rodzaj tej placówki, jak również możliwość objęcia dziecka niezinstytucjonalizowanymi formami opieki.*

Wskaźnik 13.1: Stosuje się odpowiedni mechanizm w celu zbadania, czy istnieją konkretne i obiektywne powody zakwaterowania dziecka w danym miejscu.

- **Uwagi dodatkowe:** *Indywidualna sytuacja dzieci, o której mowa w powyższym standardzie, odnosi się przede wszystkim do wieku, stopnia dojrzałości oraz płci (np. w przypadku osób transpłciowych), jak również tożsamości kulturowej, językowej i religijnej dzieci bez opieki. Ponadto należy mieć na uwadze indywidualne względy, takie jak istniejące więzi rodzinne.*

- *Podczas kwaterowania należy zawsze uwzględnić w szczególności przepisy dotyczące ochrony dzieci bez opieki przed przemocą seksualną i przemocą ze względu na płeć.*
- *W przypadkach gdy wyjątkowo umieszcza się dzieci bez opieki w ośrodkach recepcyjnych dla dorosłych (np. wraz z dorosłymi rodzeństwem), będą im przysługiwały takie same prawa jak innym dzieciom bez opieki (np. ochrona przed wszelkimi formami przemocy) oraz będą miały zastosowanie gwarancje proceduralne (np. wyznaczenie przedstawiciela).*

Dobre praktyki w zakresie kwaterowania

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ rozważanie umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub objęcie go inną, alternatywną (nieinstytucjonalizowaną) formą opieki;
- ✓ kwaterowanie dzieci bez opieki w odpowiednich ośrodkach recepcyjnych po intensywnej, całodobowej obserwacji i ocenie prowadzonej przez określony czas (np. dwa tygodnie) w pierwszym ośrodku recepcyjnym;
- ✓ przygotowanie dzieci bez opieki do niezależnego życia – po dokonaniu oceny ich stopnia dojrzałości i samodzielności – poprzez umieszczenie ich w obiekcie zakwaterowania indywidualnego, gdy ukończą 16 lat.

STANDARD 14: Zapewnia się poszanowanie jedności rodziny zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka.

Wskaźnik 14.1: Dzieci bez opieki będące rodzeństwem (w rozumieniu definicji zawartej w art. 24 ust. 2 dyrektywy recepcyjnej) są kwaterowane razem, o ile wyrażą na to zgodę.

- **Uwagi dodatkowe:** *Zgoda rodzeństwa na zakwaterowanie w jednym miejscu jest dobrowolna, przy czym należy uwzględnić wiek i płeć rodzeństwa oraz ich nadrzędny interes. Dzieci bez opieki można kwaterować wraz z dorosłym rodzeństwem/rodzeństwem w tych samych ośrodkach recepcyjnych, uwzględniając przy tym interes dziecka, jego wiek, płeć i stopień dojrzałości.*
- *Nadrzędny interes dziecka podlega nieustannej ocenie i ciągłemu monitorowaniu przez pracowników socjalnych, innych urzędników w ramach struktur przyjmujących i przedstawicieli dzieci. W wyjątkowych sytuacjach należy wziąć pod uwagę względy bezpieczeństwa.*
- *Aby uniknąć rozdzielenia dzieci od rodzeństwa w przyszłości, zawsze gdy dzieci bez opieki są przenoszone, powinno to dotyczyć również ich rodzeństwa.*

Wskaźnik 14.2: Dzieci bez opieki, ich małżonkowie i potomstwo mogą zostać zakwaterowani razem, jeżeli leży to w najlepszym interesie dzieci bez opieki i jest zgodne z odpowiednim prawem krajowym.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dzieci bez opieki pozostające w związku małżeńskim, które osiągnęły przewidziany w prawie krajowym wiek przyzwolenia, mogą zostać zakwaterowane wraz z dorosłymi małżonkami oraz ewentualnym potomstwem w ośrodkach recepcyjnych dla rodzin, przy czym należy mieć na względzie przede wszystkim interes dziecka.*
- *Nadrzędny interes dziecka podlega nieustannej ocenie i ciągłemu monitorowaniu przez pracowników socjalnych, innych urzędników w ramach struktur przyjmujących i przedstawiciela dziecka. Ma to na celu identyfikowanie potencjalnego wykorzystywania seksualnego, przymusowego małżeństwa lub handlu ludźmi. Dzieci bez opieki, które nie osiągnęły przewidzianego w prawie krajowym wieku przyzwolenia, muszą być kwaterowane oddzielnie od swoich małżonków.*
- *W przypadku dziecięcych małżeństw multidyscyplinarny zespół musi oceniać nadrzędny interes dziecka tuż po przybyciu. Oceny tej dokonuje zespół składający się przynajmniej z pracownika socjalnego, lekarza i przedstawiciela. W przypadku nieprzeprowadzenia takiej oceny w chwili przybycia należy zastosować środki mające na celu ochronę dzieci bez opieki.*
- *Dzieci bez opieki samotnie wychowujące potomstwo powinny być kwaterowane wraz ze swoim dzieckiem/ swoimi dziećmi, przy czym należy uwzględnić zasadę najlepszego interesu dziecka (w tym najlepszego interesu dziecka będącego jednocześnie rodzicem). Najlepszy interes dziecka podlega nieustannej ocenie i ciągłemu monitorowaniu przez pracowników socjalnych, innych urzędników w ramach struktur przyjmujących i przedstawiciela dziecka. W wyjątkowych sytuacjach należy wziąć pod uwagę względy bezpieczeństwa.*

Dobre praktyki dotyczące dzieci bez opieki samotnie wychowujących potomstwo

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie specjalnych ośrodków recepcyjnych ze żłobkiem/przedszkolem z myślą o umożliwieniu rodzicom uczęszczania do szkoły.

Wskaźnik 14.3: Jeżeli jest to możliwe i stosowne, zasada jedności rodziny powinna być przestrzegana w odniesieniu do członków rodziny będących dalszymi krewnymi.

- **Uwagi dodatkowe:** Stosuje się szerszą definicję członków rodziny, uwzględniającą sytuację dzieci bez opieki, szczególne okoliczności związane z ich niesamodzielną oraz ich najlepszy interes.
- W zależności od rozwiązań krajowych oraz za zgodą dzieci bez opieki i ich przedstawicieli dalsi krewni (w tym krewni, których nie obejmuje zakres definicji zawartej w art. 2 lit. c) RCD) również mogą być kwaterowani razem.
- Dzieci bez opieki i dorośli członkowie dalszej rodziny mogą być kwaterowani razem w ośrodku recepcyjnym dla dorosłych, jeżeli leży to w interesie dziecka. Takie wyjście należy rozważyć zwłaszcza wówczas, gdy dzieciom bez opieki towarzyszą krewni, którzy nie odpowiadają za nie zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego. Najlepszy interes dziecka podlega nieustannej ocenie i ciągłemu monitorowaniu przez pracowników socjalnych, innych urzędników w ramach struktur przyjmujących i przedstawiciela dziecka. W wyjątkowych sytuacjach należy wziąć pod uwagę względy bezpieczeństwa.

STANDARD 15: W procesie przydziału lub zmiany miejsca zakwaterowania dzieci bez opieki uwzględnia się ich szczególne potrzeby.

Wskaźnik 15.1: Przydziału miejsca zakwaterowania dzieci bez opieki dokonuje się w oparciu o ocenę ich szczególnych potrzeb recepcyjnych.

- **Uwagi dodatkowe:** W szczególności przydział miejsca zakwaterowania dziecka powinien odbywać się z uwzględnieniem jego nadrzędnego interesu.

Wskaźnik 15.2: Istnieje możliwość przeniesienia dziecka bez opieki, u którego stwierdzono szczególne potrzeby recepcyjne.

Wskaźnik 15.3: Przenoszenie dzieci bez opieki powinno być ograniczone do minimum oraz powinno mieć miejsce wyłącznie wówczas, gdy służy to dobru dziecka, na przykład dlatego, że zwiększa dostęp do członków rodziny lub usług edukacyjnych.

- **Uwagi dodatkowe:** Przydziału innego (lub zmiany) miejsca zakwaterowania dzieci bez opieki z uwagi na uwidocznienie się na późniejszym etapie szczególnych potrzeb wymagających odpowiedniej identyfikacji i oceny mogą wymagać przede wszystkim względy bezpieczeństwa, na przykład w przypadku ofiar handlu ludźmi, przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, tortur lub innych poważnych form przemocy psychicznej i fizycznej (por. rozdział 2 „Szczególne potrzeby i zagrożenia bezpieczeństwa”, standard 8 i wskaźnik 8.3).

Wskaźnik 15.4: O ile to możliwe, dzieciom bez opieki, które osiągnęły pełnoletniość, należy umożliwić pozostanie w tym samym miejscu/na tym samym obszarze. W przypadku przenoszenia dzieci bez opieki po osiągnięciu przez nie pełnoletniości do ośrodka recepcyjnego dla dorosłych należy przedsięwziąć szczególne środki. Przeniesienie powinno odbywać się z należytą starannością, a w jego organizację należy zaangażować zarówno ośrodki recepcyjne, jak i dzieci bez opieki.

Dobre praktyki w zakresie (zmian) zakwaterowania dziecka bez opieki

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ wysłuchanie opinii dziecka i jego przedstawiciela w momencie planowania nowego zakwaterowania dziecka bez opieki;
- ✓ uwzględnianie przy przenoszeniu dzieci bez opieki (np. w przypadkach redukcji zasobów) ciągłości kształcenia i indywidualnego programu nauczania, jak również semestru szkolnego.

4. Codzienna opieka

Uwagi wstępne

Jak wskazano w Konwencji o prawach dziecka, z uwagi na swoją fizyczną i umysłową niedojrzałość dzieci potrzebują szczególnych zabezpieczeń i opieki, a rodzina jest naturalnym środowiskiem zapewniającym im rozwój i dobrostan. Z tego względu dzieciom bez opieki przebywającym w ośrodkach recepcyjnych bez członków rodziny należy zapewnić codzienną opiekę i specjalne zajęcia. Co więcej, powinno to stanowić istotną część przyjęcia, tak aby standard życia w ośrodku był dostosowany do fizycznego, umysłowego i społecznego rozwoju dziecka. Codzienna opieka, o której mowa w niniejszych wytycznych, obejmuje wspieranie dziecka bez opieki na co dzień, organizację zajęć edukacyjnych mających na celu zwiększanie jego wiedzy i rozwój umiejętności, jak również zajęcia wypoczynkowe i rekreacyjne. Niektóre standardy i wskaźniki są związane z tymi ujętymi w częściach dotyczących przekazywania informacji, oceny szczególnych potrzeb i zagrożeń bezpieczeństwa oraz reagowania na nie, opieki zdrowotnej, kształcenia i form zakwaterowania. Zawarto je w tej części, opierając się na założeniu, że dzieciom bez opieki są potrzebne dodatkowe informacje i wsparcie.

Ponadto w części tej podkreślono znaczenie wykształcenia w dzieciach bez opieki samodzielności, wzmocnienia ich odporności na zagrożenia oraz opracowania metody objęcia ich w ośrodkach recepcyjnych szczególną opieką, skoncentrowaną na ich przyszłych perspektywach i umiejętnościach. Należy wziąć pod uwagę wiek, stopień dojrzałość i szczególne potrzeby. Z uwagi na różnice w wieku, samodzielności i samowystarczalności codzienna opieka nad dziećmi bez opieki żyjącymi w ośrodkach dla cudzoziemców i obiektach zakwaterowania indywidualnego może się różnić. Co więcej, dokonuje się rozróżnienia między obecnością pracowników ds. recepcji, dysponujących kwalifikacjami ogólnymi, oraz pracowników ds. recepcji dzieci, którzy mają wystarczające dodatkowe kwalifikacje w dziedzinie pracy z dziećmi bez opieki (por. rozdział 5 „Personel”). Obecność (choć niekoniecznie w nocy) pracowników struktur przyjmujących dzieci jest uznawana za niezbędny minimalny środek, zwłaszcza w przypadku dzieci bez opieki przebywających w ośrodku dla cudzoziemców, lecz nieuczęszczających do szkoły.

Podstawa prawna – codzienna opieka

- Artykuł 23 ust. 1 RCD: fizyczny, psychiczny, duchowy, moralny i społeczny rozwój małoletniego; dobrostan małoletniego i jego rozwój społeczny, przy uwzględnieniu jego pochodzenia
- Artykuł 23 ust. 3 RCD: zajęcia rekreacyjne
- Artykuł 24 ust. 1 RCD: małoletni bez opieki

Standardy i wskaźniki

STANDARD 16: Dzieci bez opieki przebywające w ośrodku dla cudzoziemców (16.1) lub obiektach zakwaterowania indywidualnego (16.2) są objęte codzienną opieką.

Alternatywne wskaźniki dotyczące zapewnienia codziennej opieki:

Wskaźnik 16.1 lit. a): W ośrodku dla cudzoziemców przez całą dobę jest obecny wykwalifikowany personel.

Wskaźnik 16.1 lit. b): Wykwalifikowany personel jest obecny zwłaszcza w czasie, gdy dzieci bez opieki przebywają w ośrodku dla cudzoziemców, tj. przed rozpoczęciem i po zakończeniu zajęć szkolnych, w weekendy i w czasie wakacji szkolnych.

Wskaźnik 16.1 lit. c): W przypadku gdy pracownicy obecni w ośrodku w nocy nie są wykwalifikowanym personelem, muszą przynajmniej być przeszkoleni w zakresie ochrony i praw dzieci oraz mieć do dyspozycji niezbędne informacje o szczególnej sytuacji dzieci bez opieki przebywających w danym ośrodku dla cudzoziemców.

Wskaźnik 16.1 lit. d): Obecność dzieci bez opieki w ośrodku dla cudzoziemców jest monitorowana przynajmniej raz dziennie z myślą o upewnieniu się, że dziecko nie uciekło z ośrodka.

Wskaźnik 16.2 lit. a): Gdy dzieci bez opieki zamieszkują w obiektach zakwaterowania indywidualnego, przez całą dobę mają możliwość kontaktu z wykwalifikowanym personelem.

Wskaźnik 16.2 lit. b): Pracownik struktur przyjmujących dzieci odwiedza dzieci bez opieki przebywające w obiektach zakwaterowania indywidualnego przynajmniej dwa razy w tygodniu.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dzieci bez opieki przebywające w obiektach zakwaterowania indywidualnego mają przynajmniej 16 lat i zostały uznane za wystarczająco dojrzałe i samodzielne, by móc mieszkać w tego rodzaju obiekcie.*
- *Taką wizytę może złożyć na przykład pracownik socjalny.*

Wskaźnik 16.2 lit. c): Obecność dzieci bez opieki w obiektach zakwaterowania indywidualnego jest monitorowana przy okazji składanych im wizyt z myślą o upewnieniu się, że nie uciekły z miejsca pobytu.

Wskaźnik 16.3: Dzieciom bez opieki udziela się wsparcia w codziennym życiu i działaniach.

- **Uwagi dodatkowe:** *Do wsparcia w codziennym życiu zalicza się szeroką gamę działań, wśród nich budzenie dzieci bez opieki, promowanie i monitorowanie uczęszczania na zajęcia szkolne i zaangażowania w nie, udzielanie informacji i wsparcia w zakresie higieny osobistej i utrzymywania porządku w miejscu zamieszkania, wspieranie ich w życiu w społeczności i przestrzeganiu zasad panujących w miejscu zakwaterowania, jak również rozwiązywanie konfliktów i zapobieganie im.*
- *Na początkowym etapie pracownicy struktur przyjmujących mogą pomagać dzieciom bez opieki w docieraniu do szkoły i w inne miejsca. Informacje są przekazywane w użytecznej dla dzieci formie i są dostosowane do wieku i stopnia dojrzałości dziecka (np. mapy Google, aplikacje z informacjami na temat transportu publicznego itp.).*

Wskaźnik 16.4: Dzieci bez opieki otrzymują pomoc w odrabianiu zadań domowych i nauce.

- **Uwagi dodatkowe:** *Pomocy w odrabianiu zadań domowych i nauce mogą udzielać pracownicy ośrodka recepcyjnego bądź organizacje zewnętrzne oraz może się to odbywać w ośrodku recepcyjnym lub poza nim.*

STANDARD 17: Codzienna opieka opiera się na konkretnej metodzie opieki nad dziećmi bez opieki.

Wskaźnik 17.1: Metodę opieki nad dziećmi bez opieki określa podręcznik. Metoda ta jest znana wszystkim pracownikom odpowiedzialnym za codzienną opiekę w ośrodku recepcyjnym oraz jest przez nich stosowana.

Wskaźnik 17.2: Podręcznik zawiera przynajmniej opis celów codziennej opieki oraz cyklu rozmów poświęconych omówieniu z dzieckiem tych celów oraz ich skutków dla dzieci bez opieki, jak również wpływu na ich bezpieczeństwo, przyszłe perspektywy, umiejętności i szczególne potrzeby.

Wskaźnik 17.3: Personel regularnie omawia cele codziennej opieki i ich wpływ z przedstawicielem i dziećmi bez opieki.

Dobre praktyki w zakresie przebiegu codziennej opieki

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zadbanie o to, aby we wszystkich ośrodkach recepcyjnych dla dzieci bez opieki był dostępny podręcznik. Podręcznik taki opisuje wszystkie procedury i zasady odnoszące się do recepcji dzieci bez opieki i jest opracowywany we współpracy z organami reprezentującymi dzieci bez opieki. Podręcznik przejrzysto opisuje wymogi dotyczące konsultacji z dziećmi bez opieki, składania dokumentów do innych organów i organizacji oraz współpracy z nimi.

STANDARD 18: Dzieci bez opieki są uczone samodzielności i przygotowywane do rozpoczęcia samodzielnego życia po opuszczeniu ośrodka.

Wskaźnik 18.1: Umiejętności związane z samodzielnością są poddawane regularnym ocenom.

- **Uwagi dodatkowe:** *Ocena opiera się na wsparciu i obserwacji dzieci bez opieki w codziennym życiu. Należy zaangażować w nią dzieci bez opieki. Przeprowadza się ją na różnych etapach, aby ocenić rozwój wspomnianych umiejętności. Można się posłużyć listą kontrolną służącą ocenie stopnia samodzielności, w tym umiejętności sprzątnięcia, zarządzania budżetem domowym, korzystania z energii elektrycznej, prania, gotowania, robienia zakupów, współdzielenia przestrzeni życiowej z innymi osobami itp.*

Wskaźnik 18.2: Dzieciom bez opieki zapewnia się praktyczną naukę zarządzania budżetem domowym i odpowiedzialnego korzystania z energii oraz wsparcie w tym zakresie.

- **Uwagi dodatkowe:** *Młodsze dzieci bez opieki trzeba uczyć wydawania lub oszczędzania kieszonkowego oraz nadzorować, jak sobie z tym radzą. Starsze dzieci bez opieki również mogą tego potrzebować, możliwe jednak, że będą potrafiły samodzielnie radzić sobie z finansami w ramach nauki zarządzania budżetem domowym.*

Wskaźnik 18.3: Dzieciom bez opieki zapewnia się praktyczną naukę utrzymywania czystości i prania odzieży oraz wsparcie w tym zakresie.

- **Uwagi dodatkowe:** *Choć nie zmienia to faktu, że ogólna odpowiedzialność za utrzymanie miejsca zakwaterowania spoczywa na organie recepcyjnym, niektóre obowiązki w tym zakresie mogą wykonywać dzieci bez opieki, przy czym ma to charakter dobrowolny i edukacyjny oraz odbywa się z uwzględnieniem wieku dziecka i zawsze pod opieką i nadzorem personelu.*

Wskaźnik 18.4: Dzieciom bez opieki zapewnia się praktyczną naukę gotowania oraz wsparcie w tym zakresie.

- **Uwagi dodatkowe:** *Nauka taka obejmuje kwestie bezpieczeństwa, uwzględnia się przy tym wiek i stopień dojrzałości dzieci bez opieki.*

STANDARD 19: Zdrowie i dobrostan dzieci bez opieki są zabezpieczane i chronione. Buduje się odporność dzieci na zagrożenia.

Wskaźnik 19.1: W ramach codziennej opieki uwzględnia się i chroni dobrostan psychiczny i umysłowy dzieci bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** *Szczególną wagę przywiązuje się do dobrostanu i zdrowia psychicznego dzieci bez opieki, co oznacza, że należy zwracać uwagę na sygnały świadczące o lękach, stresie, samotności, żałobie, depresji, traumie i problemach ze snem. W razie potrzeby zapewnia się wsparcie psychologiczne poprzez wysłuchanie dziecka bez opieki, okazanie zrozumienia dla jego uczuć, udzielenie porad lub przekierowanie do specjalisty, na przykład psychologa lub terapeuty.*

Wskaźnik 19.2: Dzieci bez opieki mają dostęp do zajęć poświęconych zagrożeniom związanym z używaniem narkotyków i alkoholu, stosownie do wieku i poziomu dojrzałości dzieci.

- **Uwagi dodatkowe:** *Zajęcia te mogą być organizowane przez ośrodek recepcyjny lub przez organizacje zewnętrzne oraz mogą się odbywać w ośrodku recepcyjnym lub poza nim. W stosownych przypadkach bierze w nich udział personel medyczny.*

Wskaźnik 19.3: Dzieci bez opieki mają dostęp do zajęć poświęconych zdrowiu reprodukcyjnemu i seksualnemu, obejmujących tematykę różnych orientacji seksualnych i tożsamości płciowych, stosownie do wieku i poziomu dojrzałości dzieci.

Wskaźnik 19.4: Dzieciom bez opieki przynajmniej w minimalnym zakresie zapewnia się informacje i praktyczne zajęcia edukacyjne mające na celu zwiększenie ich odporności na wszelkie formy przemocy psychicznej, seksualnej lub innych form znęcania fizycznego lub zaniedbania.

- **Uwagi dodatkowe:** *Szkolenie to ma na celu zapobieganie sytuacjom zagrożenia i naukę radzenia sobie w obliczu takich okoliczności.*

Dobre praktyki w zakresie codziennej opieki – dobrostan

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie dostępu do zajęć psychoedukacyjnych dla dzieci bez opieki, które to zajęcia obejmują różne ćwiczenia i zagadnienia, na przykład relaksację i oddychanie, grupy dyskusyjne, kinezylogię, sesje informacyjne na temat problemów psychosomatycznych itp. Zajęcia te są organizowane przez ośrodek recepcyjny bądź organizacje zewnętrzne i mogą się odbywać w ośrodku recepcyjnym lub poza nim. Biorą w nich udział specjaliści tacy jak psychologowie lub terapeuci;
- ✓ umieszczenie dzieci przez określony czas poza ośrodkiem recepcyjnym w przypadkach gdy dzieci bez opieki borykają się z problemami behawioralnymi lub psychologicznymi (nieuczęszczanie do szkoły, trudność w integracji z grupą, wrogość, nękanie itp.). Aby dać dzieciom bez opieki czas na zastanowienie się nad swoją sytuacją, tymczasowo umieszcza się je w stosownych placówkach, w których mogą uczestniczyć w zajęciach psychoedukacyjnych i rekreacyjnych. Są dostępne specjalne miejsca dla niewielkich grup dzieci bez opieki (od 2 do 10) oraz dodatkowe wsparcie edukacyjne. Czas trwania pobytu jest uzależniony od potrzeb danego dziecka (trwa od 5 do 15 dni, a w wyjątkowych przypadkach do miesiąca);
- ✓ zadbanie o to, by personel jadał posiłki wraz z dziećmi bez opieki przebywającymi w ośrodkach dla cudzoziemców. Ma to na celu obserwowanie nawyków żywieniowych, tworzenie poczucia wspólnoty podczas posiłków i zapobieganie potencjalnym konfliktom.

STANDARD 20: Rozwój umysłowy i społeczny dzieci bez opieki jest wspierany i monitorowany w ramach standaryzowanego planu opieki.

Wskaźnik 20.1: Sytuacja, potrzeby, umiejętności i przyszłe perspektywy dzieci bez opieki podlegają ocenie pracowników struktur przyjmujących dzieci jako standardowe elementy planu opieki nad takimi dziećmi oraz przy ich udziale.

- **Uwagi dodatkowe:** Plan obejmuje następujące kwestie dotyczące dziecka: sytuacja administracyjno-proceduralna, wykształcenie, umiejętności, stopień samodzielności i dobrostan psychiczny.
- Ocena opiera się na rozmowach z dzieckiem bez opieki przeprowadzanych przez wykwalifikowany personel. Pierwsza konsultacja ma miejsce w ciągu tygodnia od przybycia do ośrodka recepcyjnego.
- Przedstawiciel bierze udział w opracowywaniu planu opieki i może konsultować go za uprzednią zgodą dziecka bez opieki.

Wskaźnik 20.2: Kompetentni opiekunowie specjalizujący się w różnych dziedzinach (podejście multidyscyplinarne) nadzorują i omawiają rozwój umysłowy i społeczny dzieci bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** Organizuje się regularne wymiany informacji lub spotkania pracowników struktur przyjmujących, pracujących z dziećmi bez opieki (pracownicy socjalni, pedagodzy oraz w razie potrzeby personel medyczny, psychologowie, nauczyciele itp.), celem omówienia sytuacji dzieci bez opieki i aktualizacji planu opieki.

Wskaźnik 20.3: Informacje na temat rozwoju umysłowego i społecznego dzieci bez opieki są regularnie przekazywane przedstawicielowi i przez przedstawiciela.

Wskaźnik 20.4: W przypadku przenoszenia dzieci bez opieki do nowego ośrodka recepcyjnego plan opieki jest przekazywany najpóźniej w dniu przeniesienia, tak by zapewnić poszanowanie zasady poufności.

Dobre praktyki w zakresie codziennej opieki

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ comiesięczne przeglądy planu opieki przez pracownika socjalnego, przedstawiciela i dziecko bez opieki; przekazanie planu opieki na co najmniej dwa dni przed przeniesieniem, tak aby nowy ośrodek recepcyjny mógł przygotować się na przybycie dzieci i opiekę nad nimi.

STANDARD 21: Dzieci bez opieki mają rzeczywisty dostęp do zajęć rekreacyjnych, w tym gier i zabaw oraz zajęć rekreacyjnych odpowiednich do ich wieku.

Wskaźnik 21.1: Na co dzień dzieci bez opieki mają dostęp do różnorodnych zajęć rekreacyjnych, organizowanych zarówno w pomieszczeniach ośrodka, jak i na świeżym powietrzu. Są one dostosowane do wieku dzieci i z nimi konsultowane.

- **Uwagi dodatkowe:** Zajęcia wypoczynkowe obejmują szeroki zakres zajęć sportowych oraz innych zajęć (ogólne zajęcia relaksacyjne w pomieszczeniach ośrodka i na świeżym powietrzu, dostęp do gier planszowych, kino, wydarzenia dla społeczności, zawody sportowe itp.). Mogą być organizowane przez ośrodek bądź przez organizacje zewnętrzne. Szczególną wagę przywiązuje się do organizacji zajęć grupowych.
- W czasie wakacji szkolnych i w weekendy oraz gdy dzieci bez opieki nie uczęszczają jeszcze do szkoły, organizuje się dodatkowe zajęcia.

Wskaźnik 21.2: Zajęcia wypoczynkowe są organizowane i nadzorowane przez pracowników struktur przyjmujących dzieci lub inne odpowiedzialne osoby dorosłe zajmujące się opieką nad dziećmi.

Wskaźnik 21.3 lit. a): Dzieci bez opieki w wieku 0–12 lat mogą na co dzień bawić się – pod nadzorem – w bezpiecznej przestrzeni dostosowanej do ich wieku; **ORAZ**

Wskaźnik 21.3 lit. b): Regularnie i przynajmniej w minimalnym zakresie organizuje się zajęcia sportowe w formie dostosowanej do wieku dzieci bez opieki (por. rozdział 9, „Formy zakwaterowania”).

Wskaźnik 21.4: Dostęp do internetu oraz czas trwania dostępu są odpowiednie do wieku oraz są ustalone i nadzorowane przez personel.

Dobre praktyki w zakresie codziennej opieki

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ organizowane wspólnych zajęć dla dzieci bez opieki i lokalnej młodzieży, zarówno w ośrodku recepcyjnym, jak i poza nim – np. meczów piłkarskich.

5. Personel

Uwagi wstępne

Do najważniejszych zadań osób pracujących z dziećmi bez opieki należą nadzór, działania opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie społeczne dzieci bez opieki. Odpowiadają one za identyfikację i zaspokajanie potrzeb dzieci bez opieki, a ich obowiązki w tym zakresie opisano we wcześniejszych rozdziałach (por. rozdział 2 „Szczególne potrzeby i zagrożenia bezpieczeństwa” oraz rozdział 4 „Codzienna opieka”).

Za pracę z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji odpowiadają i są w nią zaangażowani specjaliści w różnych dziedzinach. Zalicza się do nich wszystkie osoby mające bezpośredni kontakt z dziećmi bez opieki, niezależnie od tego kto takie osoby zatrudnia. Pracę w tym obszarze wykonują przede wszystkim pracownicy socjalni, pracownicy sektora edukacji i służby zdrowia, pracownicy biur meldunkowych, tłumacze ustni, osoby zarządzające ośrodkami, personel administracyjny/koordynatorzy oraz przedstawiciele.

Należy przyjąć, że wytyczne zawarte w niniejszym rozdziale odnoszą się do wszystkich pracowników (w tym personelu średniego i najwyższego szczebla), którzy pracują z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji. Treść niniejszego rozdziału nie odnosi się bezpośrednio do przedstawicieli, choć niektóre standardy i wskaźniki w nim przedstawione powinny być monitorowane/wdrażane również przez nich. Jeżeli personel musi spełniać konkretne wymagania (np. wymagane są specjalistyczne kwalifikacje), niniejsze wytyczne wyraźnie to opisują.

Aby móc wykonywać zadania opisane w poprzednich rozdziałach, osoby pracujące z dziećmi bez opieki muszą być dostępne w odpowiednim zakresie, właściwie wykwalifikowane i przeszkolone oraz należy im zapewnić wsparcie i monitorować ich pracę.

Podstawa prawna – personel

- Artykuł 24 ust. 4 RCD: małoletni bez opieki
- Artykuł 29 ust. 1 RCD: personel i zasoby

Standardy i wskaźniki

STANDARD 22: Na potrzeby sprawowania codziennej opieki nad dziećmi bez opieki jest dostępny wystarczająco wykwalifikowany personel.

Wskaźnik 22.1: Ośrodek recepcyjny ma obowiązek zadbać o to, aby codzienną opieką nad dziećmi bez opieki sprawował personel dysponujący wystarczającymi kwalifikacjami.

- **Uwagi dodatkowe:** Aby zadbać o odpowiednią codzienną opieką nad dziećmi bez opieki i zaspokajając ich szczególne potrzeby, należy zapewnić wystarczająco wykwalifikowany personel odpowiedzialny za recepcję dzieci bez opieki i opieką nad nimi, który będzie uwzględniał ich szczególne potrzeby w zakresie recepcji opisane powyżej, i odpowiadał na nie.

Dobre praktyki w zakresie zapewniania personelu

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie obecności wykwalifikowanego personelu w ośrodku recepcyjnym nie tylko w ciągu dnia, lecz także w nocy.

STANDARD 23: Personel jest odpowiednio wykwalifikowany.

Wskaźnik 23.1: Personel pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji obowiązuje przejrzysty zakres zadań i obowiązków.

- **Uwagi dodatkowe:** W opisie zadań i obowiązków należy ująć kwalifikacje, jakie są wymagane do sprawowania odpowiedniej codziennej opieki nad dziećmi bez opieki oraz zaspokajania ich szczególnych potrzeb w wystarczającym zakresie.

Wskaźnik 23.2: Pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji dysponują kwalifikacjami wskazanymi w krajowych przepisach ustawowych i wykonawczych regulujących wymagania stawiane osobom wykonującym dane zadania i obowiązki.

- **Uwagi dodatkowe:** Aby zadbać o odpowiednią codzienną opiekę nad dziećmi bez opieki oraz ich ochronę, należy zapewnić wystarczająco wykwalifikowany personel odpowiedzialny za recepcję dzieci bez opieki i opiekę nad nimi, który będzie uwzględniał ich szczególne potrzeby w zakresie recepcji, opisane powyżej, i odpowiadał na nie. Personel ten musi ponadto być odpowiednio przeszkolony i dysponować odpowiednimi umiejętnościami w zakresie: ochrony dzieci i zabezpieczania sytuacji migrujących dzieci bez opieki, rozwoju dzieci, ról i obowiązków personelu pracującego z dziećmi, praw dzieci – w tym w odniesieniu do ochrony dzieci – i komunikacji z dziećmi.

Wskaźnik 23.3: Personel pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji nie był notowany w związku z przestępstwami i wykroczeniami dotyczącymi dzieci ani rodzącymi poważne obawy co do zdolności do przyjęcia na siebie odpowiedzialności za dzieci.

STANDARD 24: Personelowi zapewnia się niezbędne i odpowiednie szkolenia.

Wskaźnik 24.1: Bez uszczerbku dla konieczności zapewnienia osobom pracującym z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji specjalistycznych szkoleń wszystkie szkolenia powinny spełniać wymogi zawarte w szerszych ramach kodeksu postępowania, określającego podstawowe pojęcia i zasady leżące u podstaw zadań realizowanych w tym kontekście.

Wskaźnik 24.2: Personel pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji jest drobiazgowo i odpowiednio wcześniej wprowadzany do swojej roli.

- **Uwagi dodatkowe:** Szkolenie wprowadzające odbywa się niezwłocznie po zatrudnieniu. W zależności od roli powierzonej pracownikom szkolenie wprowadzające powinno obejmować standardy wynikające z obowiązujących przepisów ustawowych i wykonawczych dotyczących recepcji, a także dostępnych i odpowiednich narzędzi EASO ⁽²³⁾.

Wskaźnik 24.3: Dostępny jest przejrzysty program szkoleń, zawierający informacje o wymaganiach stawianych każdej grupie funkcjonalnej. Służy on możliwie najszybszej ocenie, identyfikowaniu, dokumentowaniu i uwzględnianiu szczególnych potrzeb w zakresie recepcji oraz przez cały okres pozostawania w ośrodku recepcyjnym.

- **Uwagi dodatkowe:** Podstawowe szkolenia dla pracowników zajmujących się recepcją mogą opierać się na module programu szkolenia EASO dotyczącego recepcji ⁽²⁴⁾.

Wskaźnik 24.4: Szkolenia organizowane są regularnie i w zależności od potrzeb personelu.

- **Uwagi dodatkowe:** Należy opracować program szkolenia długoterminowego, obejmujący regularne szkolenia odświeżające zdobytą wiedzę. Szkolenie powinno być również zorganizowane po wprowadzeniu istotnych zmian w obowiązujących przepisach prawa i praktyce.

Wskaźnik 24.5: Organizowane szkolenia obejmują zagadnienia dotyczące płci i wieku, kultury i rozwiązywania konfliktów, jak również wstępne i specjalistyczne szkolenia w zakresie identyfikacji osób o szczególnych potrzebach, problemów dotyczących zdrowia psychicznego, rozpoznawania oznak radykalizacji postaw, identyfikacji ofiar handlu ludźmi oraz pierwszej pomocy i bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

- **Uwagi dodatkowe:** W zależności od podziału zadań osób pracujących z dziećmi bez opieki szkolenia są organizowane dla poszczególnych obszarów kompetencji/funkcji. Personel pracujący na nocnych zmianach również powinien odbyć szkolenie dotyczące powyższych zagadnień – przynajmniej w minimalnym zakresie – jak również szkolenie odnoszące się do konkretnych problemów, jakie mogą wystąpić w czasie ich pracy.
- Moduły ujęte w programie krajowym mogą obejmować rozmaite zagadnienia – od nauki obsługi komputera i języków obcych po tematykę chorób zakaźnych, identyfikacji ofiar handlu ludźmi, radykalizacji postaw, a także umiejętności w zakresie komunikacji z dziećmi.

⁽²³⁾ Szczegółowy wykaz narzędzi wsparcia EASO por. „Jak czytać wytyczne”, s. 15.

⁽²⁴⁾ EASO, *Moduł programu szkolenia dotyczącego recepcji*.

Dobre praktyki w zakresie szkolenia personelu

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ identyfikowanie obszarów, w których można przeprowadzić szkolenia dla personelu pracującego z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji, np. w zakresie odpowiedniej opieki nad osobami po przebytej traumie, pracy z dziećmi cierpiącymi na stany lękowe, ofiarami handlu ludźmi bądź dziećmi osieroconymi oraz w zakresie kształtowania odporności na zagrożenia, samodzielnego życia, dostępu do kształcenia/szkoleń/ryнку pracy; lub
- ✓ organizację szkoleń w oparciu o porozumienia z właściwymi podmiotami (uczelnie wyższe, prawnicy, psychologowie, organizacje pozarządowe i międzynarodowe itd.);
- ✓ określanie metod szkoleniowych, które zapewnią pracownikom odpowiednie narzędzia oraz zachęcą ich do wykonywania swoich obowiązków w sposób jednolity i spójny;
- ✓ organizowanie dla pracowników socjalnych, a także wszystkich członków personelu ośrodków recepcyjnych szkoleń w zakresie przeciwdziałania i wykrywania radykalizacji postaw.

STANDARD 25: Zapewnia się i promuje skuteczną współpracę, wymianę informacji i zwiększanie świadomości.

Wskaźnik 25.1: O odnotowanych szczególnych potrzebach należy informować odpowiednie zainteresowane podmioty, aby zapewnić niezbędne gwarancje i wsparcie.

Wskaźnik 25.2: Organizuje się regularne sesje poświęcone współpracy, wymianie informacji i zwiększaniu świadomości lub zapewnia się alternatywne sposoby kontaktu osób mających kontakt z dziećmi bez opieki z uwagi na wykonywany zawód bądź sprawowaną funkcję, w tym pracowników socjalnych, pracowników sektora edukacji i służby zdrowia, pracowników biur meldunkowych, tłumaczy ustnych, osób zarządzających ośrodkami, personelu administracyjnego/koordynatorów oraz przedstawicieli.

- **Uwagi dodatkowe:** Regularnym sesjom poświęconym współpracy, wymianie informacji i zwiększaniu świadomości lub alternatywnym sposobom kontaktu mogą towarzyszyć wewnętrzne procedury sprawozdawcze.
- Sesje poświęcone współpracy, wymianie informacji i zwiększaniu świadomości mogą się skupiać na zagadnieniach dotyczących migracji w ujęciu ogólnym oraz – bardziej szczegółowo – kwestii kulturowych, jak również dzieci bez opieki (szczególnych potrzeb). Mogą być organizowane m.in. przez pracowników oświaty, zewnętrzny personel służby zdrowia, pracowników ochrony zatrudnionych w obiektach lub personel sprzątający.

Wskaźnik 25.3: Przedstawiciele i inne właściwe podmioty pracujące z dziećmi bez opieki regularnie wymieniają informacje na temat umysłowego i społecznego rozwoju dzieci bez opieki.

Wskaźnik 25.4: W odniesieniu do każdej informacji uzyskanej przez osoby pracujące z dziećmi bez opieki podczas wykonywania swojej pracy obowiązują zasady poufności przewidziane w prawie krajowym i międzynarodowym.

Dobre praktyki w zakresie współpracy, wymiany informacji i zwiększania świadomości

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnianie tłumaczom ustnym szkoleń dotyczących tłumaczenia i komunikacji z dziećmi bez opieki z poszanowaniem ich szczególnych potrzeb.

STANDARD 26: Personelowi pracującemu z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji zapewnia się wsparcie.

Wskaźnik 26.1: Dostępne są różnorodne środki służące wspieraniu pracowników w trudnych sytuacjach związanych z recepcją osób ubiegających się o ochronę międzynarodową.

- **Uwagi dodatkowe:** Środki te mogą przybrać formę wymiany informacji pomiędzy uczestnikami, wsparcia w radzeniu sobie ze stresem, wsparcia psychologicznego, organizacji zespołów kryzysowych lub nadzoru zewnętrznego.

Dobre praktyki w zakresie wspierania personelu

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ organizowanie codziennych spotkań personelu z myślą o skutecznym przekazywaniu informacji;
- ✓ poświęcenie dwóch lub trzech dni na kształcenie wszystkich członków personelu;
- ✓ w razie potrzeby organizowanie sesji poświęconych rozładowywaniu napięć i omówieniu sytuacji kryzysowych;
- ✓ promowanie wymiany informacji między urzędnikami pracującymi w różnych ośrodkach recepcyjnych.

STANDARD 27: Uwzględnia się zarządzanie, nadzór i rozliczanie odpowiedzialności poprzez regularne – przynajmniej raz w roku – monitorowanie personelu i zapewnianie mu odpowiedniego wsparcia.

Wskaźnik 27.1: Ośrodek recepcyjny musi wprowadzić mechanizm regularnego monitorowania wyników personelu, aby zadbać o codzienną opiekę nad dziećmi bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** W celu zapewnienia odpowiedniej codziennej opieki nad dziećmi bez opieki oraz wystarczającego uwzględniania ich szczególnych potrzeb regularnie monitoruje się wyniki personelu i w razie potrzeby udziela im stosownego wsparcia.

Dobre praktyki w zakresie monitorowania

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ organizowane okresowych wzajemnych ocen personelu w zakresie sprawowania codziennej opieki nad dziećmi bez opieki.

6. Opieka zdrowotna

Uwagi wstępne

W art. 24 Konwencji o prawach dziecka uznano prawo dzieci do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Państwa-strony dążą do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej. Ponadto dzieciom bez opieki należy zapewnić taki sam dostęp do opieki zdrowotnej jak dzieciom będącym obywatelami danego kraju. Uwagę należy zwrócić przede wszystkim na szczególnie trudną sytuację dzieci bez opieki oraz jej wpływ na zdrowie dziecka ⁽²⁵⁾.

W związku z tym dzieci bez opieki powinny mieć taki sam dostęp do opieki zdrowotnej co dzieci będące obywatelami danego kraju, przy czym dzieciom, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji, należy zapewnić dodatkowe świadczenia zdrowotne. W przypadku dzieci bez opieki należy dodatkowo pamiętać, że nie jest możliwe uzyskanie informacji o ich stanie zdrowia i przebytych chorobach od ich rodziców. Dzieci bez opieki wymagają zatem szczególnego wsparcia w uzyskaniu dostępu do niezbędnych świadczeń zdrowotnych.

Pojęcie „opieka zdrowotna”, o którym mowa w niniejszym rozdziale, oznacza świadczenie usług ochrony zdrowia psychicznego i fizycznego na rzecz dzieci bez opieki. Obejmuje także poradnictwo na rzecz dzieci bez opieki cierpiących z powodu poważnych chorób oraz rehabilitację ofiar przemocy i tortur. W związku z powyższym badania medyczne prowadzone na początku procesu recepcji mogą stanowić ważny punkt wyjścia, ponieważ ułatwiają zrozumienie potrzeb medycznych dzieci, które to potrzeby należy uwzględnić w trakcie całego procesu recepcyjnego. Na potrzeby niniejszego rozdziału pojęcie „personel medyczny” oznacza wykwalifikowanych pracowników służby zdrowia (np. lekarzy, dentystów, pielęgniarki), a także psychologów.

Wytyczne powinny być odczytywane zgodnie z nadrzędnymi zasadami zgody i poufności, które obowiązują wszystkich uczestniczących w świadczeniu usług opieki zdrowotnej pracowników struktur przyjmujących, personelu medycznego oraz tłumaczy ustnych. Informacje dotyczące pacjenta nigdy nie powinny być udostępniane bez jego zgody. Bez uszczerbku dla przepisów krajowych regulujących dostęp do dokumentacji medycznej dzieci bez opieki powinny mieć prawo wglądu w swoją dokumentację medyczną, jeżeli zajdzie taka potrzeba. W każdym takim przypadku należy również ocenić, czy podczas zapoznawania się z dokumentacją medyczną dzieciom bez opieki powinien towarzyszyć wykwalifikowany personel bądź przedstawiciel.

Planowaniu świadczeń zdrowotnych i niektórych programów profilaktyki obejmujących dzieci bez opieki powinno towarzyszyć uwzględnienie programów i innych środków edukacyjnych, mających na celu zapewnienie dzieciom dostępu do tych świadczeń. Jest to szczególnie istotne wówczas, gdy świadczenia zdrowotne są zapewniane w ośrodku.

Podstawa prawna – personel

- Artykuł 13 RCD: profilaktyczne badania medyczne
- Artykuł 17 RCD: ogólne zasady dotyczące świadczeń materialnych w ramach recepcji oraz opieki zdrowotnej
- Artykuł 19 RCD: opieka zdrowotna
- Artykuł 24 CRC: zdrowie i świadczenia zdrowotne

Standardy i wskaźniki

STANDARD 28: *Na wczesnym etapie procesu recepcji przeprowadza się profilaktyczne badania medyczne i ocenę stanu zdrowia oraz zapewnia profilaktykę problemów zdrowotnych.*

Wskaźnik 28.1: Informacje o prawie do skorzystania z opieki zdrowotnej, celu i znaczeniu profilaktycznych badań medycznych, ocenie stanu zdrowia i programach szczepień należy przekazywać dzieciom bez opieki natychmiast po przybyciu do ośrodka recepcyjnego.

⁽²⁵⁾ Komitet Praw Dziecka, Komentarz ogólny nr 6 (2005) dotyczący traktowania dzieci pozbawionych opieki i odseparowanych, przebywających poza krajem pochodzenia, pkt 46–49.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dodatkowe informacje należy przekazywać zgodnie ze standardami opisanymi w rozdziale 1 „Informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki” (por. standard 2).*

Wskaźnik 28.2: O ile dzieci bez opieki wyrażą na to zgodę, jak najszybciej po przybyciu do ośrodka recepcyjnego przeprowadza się profilaktyczne badania medyczne i ocenę stanu zdrowia.

- **Uwagi dodatkowe:** *Zaleca się przeprowadzenie tych badań najpóźniej w ciągu siedmiu dni po przybyciu.*
- *Ocena stanu zdrowia odnosi się zarówno do oceny zdrowia fizycznego, jak i psychicznego.*

Wskaźnik 28.3: Jeżeli ogólne obowiązkowe programy świadczeń zdrowotnych nie przewidują programu szczepień, dzieciom bez opieki należy zapewnić niezbędne szczepienia.

- **Uwagi dodatkowe:** *Niezbędne szczepienia należy podać również wówczas, gdy zachodzi podejrzenie, że cykl szczepień dzieci mógł zostać przerwany lub że odbiega od norm krajowych.*

Wskaźnik 28.4: Dzieci bez opieki otrzymują odpowiednie do wieku i wystarczające informacje i usługi z zakresu zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego.

Wskaźnik 28.5: Dzieci bez opieki mają dostęp do środków antykoncepcyjnych.

Dobre praktyki w zakresie profilaktyki problemów zdrowotnych na wczesnym etapie procesu recepcji

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie dzieciom bez opieki dostępu do bezpłatnych środków antykoncepcyjnych.

STANDARD 29: Zapewnia się dostęp do niezbędnej opieki zdrowotnej na równi z obywatelami danego kraju, w tym do profilaktyki oraz opieki w zakresie zdrowia psychicznego, fizycznego i psychospołecznego.

Wskaźnik 29.1: Dzieci bez opieki mają dostęp do wszystkich rodzajów niezbędnych świadczeń zdrowotnych.

- **Uwagi dodatkowe:** *O ile to możliwe, przy świadczeniu usług medycznych należy brać pod uwagę względy płci (np. w miarę możliwości dostęp do żeńskiego personelu medycznego, jeśli dziecko wyrazi takie życzenie).*

Wskaźnik 29.2: Świadczenia zdrowotne realizuje wykwalifikowany personel medyczny.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dotyczy to również świadczeń zdrowotnych zapewnianych w ośrodkach recepcyjnych.*

Wskaźnik 29.3: Opieka zdrowotna jest dostępna w ośrodkach recepcyjnych lub w rozsądnej odległości, którą można przebyć pieszo lub środkami transportu publicznego, przy czym w razie potrzeby dzieciom bez opieki towarzyszy personel lub przedstawiciel.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dodatkowe wyjaśnienia dotyczące „rozsądnej odległości” są dostępne w dalszej części wytycznych (por. rozdział 9 „Formy zakwaterowania”, podrozdział 9.1 „Lokalizacja”).*
- *Aby ustalić, czy dziecku musi towarzyszyć inna osoba, należy skonsultować się z samym dzieckiem oraz z jego przedstawicielem. Jeżeli na mocy przepisów krajowych dzieci mają prawo do poddawania się określonym zabiegom bez konsultacji z przedstawicielem, należy uwzględnić również tę okoliczność.*

Wskaźnik 29.4: Niezbędna opieka zdrowotna, w tym dostęp do leków wydawanych na receptę, zapewniana jest bezpłatnie lub rekompensowana w formie dziennych diet.

- **Uwagi dodatkowe:** *Oznacza to, że zarówno transport do placówek opieki zdrowotnej, jak i dostęp do leków, są bezpłatne (por. rozdział 9 „Formy zakwaterowania”, podrozdział 9.1 „Lokalizacja” oraz rozdział 8 „Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia”, podrozdział 8.3 „Dzienna dieta”).*

Wskaźnik 29.5: W ośrodku recepcyjnym obowiązują określone rozwiązania w zakresie przechowywania i wydawania leków wydawanych na receptę.

Wskaźnik 29.6: Stosuje się odpowiednie rozwiązania umożliwiające dzieciom bez opieki komunikację z personelem medycznym.

- **Uwagi dodatkowe:** *Oznacza to w szczególności (w razie potrzeby) pomoc (bezpłatną) przeszkolonego tłumacza ustnego, w miarę możliwości tej samej płci co dziecko.*

Wskaźnik 29.7: Dzieciom bez opieki zapewnia się dostęp do pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dzieciom bez opieki należy zapewnić stały dostęp do apteczki pierwszej pomocy.*

Wskaźnik 29.8: Dzieci bez opieki mają możliwość uzyskania dostępu do swojej dokumentacji medycznej, zgodnie z treścią przepisów krajowych.

- **Uwagi dodatkowe:** Za zgodą dzieci bez opieki dokumentacja medyczna może zostać przekazana innemu lekarzowi. Dotyczy to również sytuacji przeniesienia do innego ośrodka lub przekazania na podstawie rozporządzenia dublińskiego.

Wskaźnik 29.9: W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach zdrowotnych obowiązują szczególne ustalenia.

- **Uwagi dodatkowe:** Może to obejmować m.in. dostęp do opieki pediatry, ginekologa, opieki prenatalnej lub zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom bez opieki niezbędnych udogodnień.

Dobre praktyki w zakresie opieki zdrowotnej

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ przeszkolenie wszystkich członków personelu w zakresie pierwszej pomocy.

STANDARD 30: Dzieciom bez opieki, które borykają się z problemami psychologicznymi lub padły ofiarą handlu ludźmi bądź jakiegokolwiek innej formy przemocy, zaniedbania, wykorzystania, tortur lub okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania, lub dzieciom, które ucierpiały w wyniku konfliktów zbrojnych, zapewnia się dostęp do opieki psychiatrycznej, usług rehabilitacyjnych i specjalistycznej opieki psychologicznej poprzez opracowywanie i wdrażanie standardowych procedur operacyjnych w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (MHPSS).

Wskaźnik 30.1: Dzieciom bez opieki wymagającym opieki psychiatrycznej, usług rehabilitacyjnych lub specjalistycznej opieki psychologicznej zapewnia się takie świadczenia poprzez zatrudnienie psychologa klinicznego w ośrodku recepcyjnym lub możliwość skorzystania z pomocy takiego specjalisty poza ośrodkiem.

- **Uwagi dodatkowe:** Dotyczy to również świadczeń na rzecz ofiar wszelkiego rodzaju przemocy, zaniedbania lub wykorzystania bądź dzieci, które ucierpiały w wyniku konfliktów zbrojnych. Do tego obszaru należą także świadczenia na rzecz ofiar handlu ludźmi i przemocy (ze względu na płeć), a także ofiar tortur lub innych form przemocy psychicznej i fizycznej. Ponadto takie świadczenia należy również zapewnić dzieciom borykającym się z problemami psychologicznymi spowodowanymi długim czasem oczekiwania i niepewnością co do decyzji, jaka zostanie podjęta w procedurze azylowej. Taka potrzeba może wynikać z okoliczności zaistniałych w kraju pochodzenia, w tranzycie lub w państwie przyjmującym.

Wskaźnik 30.2: Wykwalifikowany personel medyczny zapewnia opiekę psychiatryczną, usługi rehabilitacyjne lub specjalistyczną opiekę psychologiczną.

- **Uwagi dodatkowe:** Personel powinien być przeszkolony w zakresie uwzględniania w pracy z dziećmi bez opieki ich szczególnych potrzeb.

Dobre praktyki w zakresie opieki psychiatrycznej, rehabilitacji i opieki psychologicznej

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ uwzględnienie czynników ochronnych, takich jak wsparcie społeczne, kontakt z rodziną, ograniczenie zmian miejsca zakwaterowania, umieszczenie w niewielkim ośrodku recepcyjnym oraz zajęcia rekreacyjne z myślą o profilaktyce chorób psychicznych.

7. Kształcenie – zajęcia przygotowawcze i szkolenie zawodowe

Uwagi wstępne

Jak najszybsze uzyskanie dostępu do kształcenia stanowi kluczowy element na etapie recepcji, ponieważ ułatwia dzieciom bez opieki powrót do normalnego życia w nowym kraju. Zajęcia przygotowawcze i szkolenie zawodowe zapewniają przestrzeń do interakcji społecznych i systematycznych działań, które są dzieciom niezbędne do rozwoju.

Do największych wyzwań związanych z kształceniem należą długi czas oczekiwania, segregacja w edukacji, bariery językowe, brak dostosowanego programu nauczania i wykwalifikowanego personelu, różnice kulturowe, ograniczona dostępność wynikająca z odległości, nieprzekazywanie informacji na temat możliwości podjęcia nauki, brak wsparcia dla dzieci, które doświadczyły traumy, oraz brak możliwości dostępu do szkolenia zawodowego dla nastolatków.

W wyjątkowych okolicznościach dostęp do systemu edukacji oraz uczestnictwo w tym systemie mogą być tymczasowo niemożliwe ze względu na szczególną sytuację w danym regionie lub kraju. Czasami jedyną dostępną formą edukacji jest kształcenie zapewniane przez wolontariuszy i zainteresowane podmioty (nauczycieli, organizacje pozarządowe, specjalistyczny personel) w ośrodkach dla cudzoziemców. Ponadto zdarza się, że szczególne potrzeby dzieci bez opieki uniemożliwiają im uczęszczanie do normalnych szkół (np. dzieci dotknięte analfabetyzmem), dlatego konieczne jest przygotowanie specjalnych form kształcenia z myślą o dzieciach mających szczególne potrzeby w tym zakresie.

Wiele dzieci bez opieki nie uczęszczało regularnie do szkoły przed przybyciem do państwa przyjmującego. Aby odnaleźć się w nowym środowisku, potrzebują czasu i specjalistycznego wsparcia. Często są starsze, niż wynosi granica obowiązku szkolnego, lub z uwagi na przerwy w uczęszczaniu do szkoły są umieszczane w klasach niższych, niż sugerowałby ich wiek. Ponadto dzieci bez opieki mogą borykać się z traumami spowodowanymi wygnaniem. Zajęcia przygotowawcze mają za zadanie ułatwić dostęp do systemu edukacji i uczestnictwo w nim poprzez przybliżenie dzieciom tego systemu oraz kultury i języka danego państwa przyjmującego. Zajęcia te winny być dostosowane do poziomu wiedzy, dotychczasowego wykształcenia oraz szczególnych potrzeb dzieci. Mogą je organizować ośrodki recepcyjne lub szerzej zakrojona sieć podmiotów, w tym organizacje pozarządowe.

Istnieją pewne trudności związane z kształceniem dzieci bez opieki, które są starsze, niż wynosi wiek obowiązku szkolnego – zwłaszcza gdy nie opanowały jeszcze umiejętności wymaganych na poziomie szkoły średniej. Wśród nich można wymienić brak dostatecznych umiejętności językowych, konieczność uczęszczania na zajęcia przeznaczone dla młodszych grup wiekowych oraz brak programów zapewniających dostęp do szkolenia zawodowego.

Szkolenie i przygotowanie zawodowe mogą stanowić odpowiednie środowisko do zdobywania umiejętności, które umożliwią dzieciom bez opieki wejście na rynek pracy. Szkolenie zawodowe pozwala poznać język i kulturę państwa przyjmującego oraz umożliwia dzieciom bez opieki wzięcie odpowiedzialności za swoje życie. Szkolenie takie powinno być dostosowane do poziomu wiedzy i szczególnych potrzeb dzieci bez opieki, a nauka powinna odbywać się wraz z dziećmi będącymi obywatelami państwa przyjmującego, tak by wspierać proces integracji. Największą przeszkodą są ogólne wymogi związane z dostępem do szkolenia zawodowego (tj. dokumentami poświadczającymi wykształcenie lub kwalifikacje zdobyte w kraju pochodzenia) oraz brak znajomości miejscowego języka.

Ta część składa się z kilku podrozdziałów, które dotyczą następujących aspektów szkolnictwa, kształcenia dzieci bez opieki i szkolenia zawodowego:

- dostęp do systemu edukacji i innych form kształcenia,
- zajęcia przygotowawcze,
- dostęp do szkolenia zawodowego.

Każdy z podrozdziałów dotyczy istotnych aspektów omawianego zagadnienia, które wzajemnie się uzupełniają.

Podstawa prawna – kształcenie

- Artykuł 14 RCD: nauka szkolna i kształcenie małoletnich
- Artykuł 16 RCD: szkolenie zawodowe

7.1. Dostęp do systemu edukacji i innych form kształcenia

Standardy i wskaźniki

STANDARD 31: Dostęp do systemu edukacji na podobnych warunkach jak obywatele danego państwa zapewnia się nie później niż w ciągu trzech miesięcy od złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Wskaźnik 31.1: Wszystkie dzieci bez opieki powinny mieć dostęp do systemu edukacji na podobnych warunkach co obywatele danego kraju.

- **Uwagi dodatkowe:** W myśl dyrektywy w sprawie warunków recepcyjnych państwa członkowskie przyznają wnioskodawcom ubiegającym się o ochronę międzynarodową, którzy są dziećmi, dostęp do systemu kształcenia na podobnych warunkach jak własnym obywatelom, do czasu faktycznego wykonania wobec nich środka w postaci wydalenia. Po przyjęciu do szkoły dzieci bez opieki powinny korzystać z tych samych usług co dzieci będące obywatelami danego kraju, przy czym należy uwzględnić szczególne potrzeby dzieci bez opieki.

Wskaźnik 31.2: Wszystkie dzieci bez opieki, które osiągnęły pełnoletniość, powinny móc kontynuować naukę na poziomie szkoły średniej.

- **Uwagi dodatkowe:** W myśl art. 14 ust. 1 dyrektywy recepcyjnej „[p]aństwa członkowskie nie odmawiają prawa do kształcenia średniego z tej tylko przyczyny, że małoletni osiągnął pełnoletniość”. Z tego względu dzieci bez opieki, które osiągnęły pełnoletniość, powinny mieć możliwość kontynuacji kształcenia, nawet jeśli są starsze, niż wynosi granica obowiązku szkolnego przewidziana w prawie krajowym danego państwa członkowskiego.

Wskaźnik 31.3: Kształcenie zapewnia się w rozsądnej odległości od ośrodka recepcyjnego lub w ośrodku, przy czym w razie potrzeby dzieciom bez opieki towarzyszy personel lub przedstawiciel.

- **Uwagi dodatkowe:** Koszty transportu powinny być pokrywane z dziennej diety lub powinno się zapewnić zorganizowany transport.

Wskaźnik 31.4: Dzieci bez opieki, które uczęszczają do szkoły lub korzystają z innych form kształcenia, mają możliwość uczestniczenia w obowiązkowych wycieczkach szkolnych na terenie kraju.

- **Uwagi dodatkowe:** Może to oznaczać zapewnienie dzieciom bez opieki możliwości uczestnictwa w zajęciach bez ograniczeń dotyczących czasu przebywania poza ośrodkiem, które by to uniemożliwiały.

STANDARD 32: W przypadku gdy dostęp do systemu edukacji jest tymczasowo niemożliwy z uwagi na szczególne okoliczności panujące w państwach UE+ lub szczególną sytuację dzieci bez opieki, zapewnia się dostęp do innych form kształcenia.

Wskaźnik 32.1: W przypadku gdy usługi w zakresie kształcenia są świadczone w ośrodkach dla cudzoziemców lub innych stosownych miejscach, zapewnia się ku temu odpowiednie warunki.

- **Uwagi dodatkowe:** Na potrzeby kształcenia należy zadbać o wystarczającą i odpowiednią infrastrukturę, przygotować program nauczania i zaangażować wykwalifikowany personel.

Wskaźnik 32.2: W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.

- **Uwagi dodatkowe:** Nie można oczekiwać, że dzieci bez opieki ze znacznie ograniczoną możliwością poruszania się będą uczęszczać do szkół publicznych, jeżeli muszą przemieścić się w tym celu pieszo. W takich przypadkach należy zapewnić alternatywne warunki kształcenia (np. edukacja domowa, transport i wspólna nauka) bądź dostęp do specjalistycznych struktur edukacyjnych.

Dobre praktyki w zakresie dostępu do systemu edukacji i innych form kształcenia

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ przygotowanie szkół, w tym programów nauczania i nauczycieli, na przyjęcie dzieci bez opieki. Traktowanie na równi z obywatelami danego kraju może czasami prowadzić do nieuwzględnienia szczególnych potrzeb dzieci bez opieki;
- ✓ opracowanie mechanizmów monitorowania dostępu do kształcenia, gromadzenie danych i uwzględnianie tych zagadnień w polityce i praktykach w różnych dziedzinach na szczeblu krajowym;
- ✓ rozmieszczenie dzieci bez opieki w różnych szkołach w regionie w celu uniknięcia segregacji;
- ✓ zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych, w nieformalne kształcenie z myślą o promowaniu interakcji z lokalnymi społecznościami i zrozumienia lokalnych zwyczajów i kultury;
- ✓ zwiększanie świadomości właściwych organów w zakresie obowiązku zapewnienia dostępu do edukacji;
- ✓ dostosowanie systemu, którym są objęte dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach, do danej sytuacji i konkretnych potrzeb dzieci bez opieki;
- ✓ zapewnienie nauczycielom i pracownikom oświaty specjalnych wytycznych i szkoleń w zakresie rozpoznawania traumy u dzieci bez opieki;
- ✓ zapewnianie wsparcia z uwzględnieniem szczególnych czynników podatności danego dziecka na zagrożenia;
- ✓ organizację zajęć edukacyjnych w języku ojczystym dzieci bez opieki;
- ✓ umożliwienie dzieciom bez opieki uczęszczającym do szkoły lub korzystającym z innych form kształcenia udziału w zajęciach pozalekcyjnych;
- ✓ zapewnienie dzieciom bez opieki po przebytych traumach specjalistycznego poradnictwa i opieki psychologicznej w ramach systemu oświaty.

7.2. Zajęcia przygotowawcze

Standardy i wskaźniki

STANDARD 33: Zapewnia się dostęp do systemu edukacji oraz uczestnictwo w tym systemie.

Wskaźnik 33.1: Wszystkie dzieci bez opieki powinny mieć dostęp do zajęć przygotowawczych w ośrodku lub poza nim, w tym w razie potrzeby do zajęć językowych, co ma na celu umożliwienie im dostępu do systemu edukacji i uczestnictwa w tym systemie.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dzieci bez opieki wymagają wsparcia – bywa, że ciągłego – aby móc poznać system edukacji i zdobyć umiejętności i wiedzę niezbędne do aktywnego uczestnictwa w zwykłych zajęciach.*

Wskaźnik 33.2: W ośrodku lub poza nim zapewnia się warunki, w tym infrastrukturę, program nauczania i wykwalifikowany personel, niezbędne do tego, aby zajęcia przygotowawcze były dostosowane do potrzeb dzieci.

- **Uwagi dodatkowe:** *Szczególne uwagi należy zwrócić na zasoby niezbędne do skutecznego wdrożenia zajęć przygotowawczych.*

Dobre praktyki w zakresie zajęć przygotowawczych

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ organizację intensywnych kursów językowych stosownie do potrzeb, stopnia dojrzałości i kontekstu kulturowego dzieci bez opieki;
- ✓ opracowanie wytycznych i kryteriów na potrzeby oceny umiejętności i dotychczasowego wykształcenia dzieci bez opieki w związku z przyjęciem do szkoły;
- ✓ zwiększenie świadomości nauczycieli i pedagogów – w ośrodku i poza nim – w zakresie konkretnych potrzeb i sytuacji dzieci bez opieki.

7.3. Dostęp do szkolenia zawodowego

Standardy i wskaźniki

STANDARD 34: *Gdy uczęszczanie na zwykłe zajęcia nie leży w interesie dziecka, zapewnia się dostęp do szkolenia zawodowego.*

Wskaźnik 34.1: Dzieci bez opieki powinny mieć dostęp do szkolenia zawodowego niezależnie od tego, czy ich dotychczasowe wykształcenie zostało uznane.

- **Uwagi dodatkowe:** *W dyrektywie recepcyjnej przewidziano, że „[p]aństwa członkowskie mogą zezwolić wnioskodawcom na dostęp do szkolenia zawodowego niezależnie od tego, czy mają oni dostęp do rynku pracy”. Ewentualność tę należy wziąć pod uwagę wówczas, gdy – po omówieniu tej kwestii z dziećmi bez opieki i przedstawicielem – dzieci wykazują inne zainteresowania, odbiegające od dotychczasowej ścieżki kształcenia.*

Wskaźnik 34.2: W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.

- **Uwagi dodatkowe:** *Na przykład nie można oczekiwać, że dzieci bez opieki ze znacznie ograniczoną możliwością poruszania się będą korzystać ze szkolenia zawodowego, jeżeli muszą przemieścić się w tym celu pieszo. W takich przypadkach należy zadbać o alternatywne formy szkoleń zawodowych.*

Dobre praktyki w zakresie szkoleń zawodowych

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ opracowanie elastycznego programu szkolenia zawodowego, obejmującego zajęcia językowe i zapoznanie z kulturą, dostosowanego do konkretnych potrzeb dzieci bez opieki;
- ✓ organizację programów mentorskich, w ramach których studenci/specjaliści z różnych dziedzin pomagają dzieciom bez opieki w zdobywaniu konkretnych umiejętności;
- ✓ organizację praktyk w różnych dziedzinach z myślą o ułatwieniu dzieciom bez opieki wyboru ścieżki zawodowej;
- ✓ zaangażowanie specjalistycznych organizacji pozarządowych.

8. Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia

Uwagi wstępne

Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby orazienne diety to nieodzowny element świadczeń materialnych w ramach recepcji.

Standardy opisane w tym rozdziale należy uwzględniać niezależnie od tego, czy dzieci bez opieki otrzymują pożywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby jako świadczenia rzeczowe, pieniężne lub talony. Oznacza to, że jeżeli państwa UE+ zapewniają dzieciom bez opieki świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów wyżywienia, zakupu odzieży i innych niespożywczych artykułów pierwszej potrzeby, dodatek ten powinien umożliwić im nabycie artykułów odpowiadających standardom wymienionym w niniejszym rozdziale. Zasada ta nie obowiązuje, jeżeli dzieci bez opieki posiadają odzież lub inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby spełniające standardy opisane w niniejszym rozdziale, w związku z czym nie potrzebują dodatkowych artykułów tego typu.

Pod pojęciem „wyżywienie” rozumie się w niniejszym rozdziale żywność oraz napoje bezalkoholowe. Pojęcie „odzież” oznacza ubrania i obuwie. Pod pojęciem „niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby” rozumie się podstawowe artykuły gospodarstwa domowego niebędące żywnością, w tym produkty higieny osobistej, środki do mycia i prania oraz pościel i ręczniki. Do takich artykułów zalicza się również przybory szkolne.

Dostarczając dzieciom bez opieki niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby, należy zawsze uwzględniać ich osobistą sytuację. Rodzaj niespożywczych artykułów pierwszej potrzeby oraz ich ilości zależą od osobistych potrzeb danego dziecka.

Dyrektywa recepcyjna nie precyzuje bezpośrednio celu dziennej diety. Niemniej jednakienne diety umożliwiają zaspokojenie potrzeb dzieci bez opieki. Dzienna dieta służy zaspokojeniu ujętych w dyrektywie podstawowych potrzeb dzieci bez opieki, poza zakwaterowaniem, wyżywieniem i odzieżą (które – jeżeli nie są zapewnione w formie rzeczowej lub w formie talonów – pokrywają świadczenia pieniężne).

Używane w niniejszym dokumencie pojęcie „dzienna dieta” należy rozumieć jako świadczenie spełniające trzy różne funkcje, a mianowicie:

- zapewnienie dzieciom bez opieki utrzymania na minimalnym poziomie, wykraczającym poza spełnienie podstawowych potrzeb mieszkaniowych, związanych z wyżywieniem lub odzieżą,
- umożliwienie dzieciom bez opieki przynajmniej minimalnego udziału w życiu społeczno-kulturalnym państwa UE+, w którym przebywają, oraz
- zapewnienie dzieciom bez opieki pewnego poziomu samodzielności.

Niniejsze wytyczne dotyczą „dziennej diety” jako minimalnego świadczenia pieniężnego przekazywanego do dyspozycji dzieci bez opieki bez określania celu („kieszonkowe”). Jeżeli dzieci bez opieki nie otrzymują określonych niespożywczych artykułów pierwszej potrzeby, a dodatkowe potrzeby nie są zaspokajane w formie rzeczowej lub w formie talonów, koszty ich zakupu można również uwzględnić przy obliczaniu wysokości dziennej diety.

Wypłacanie dzieciom bez opieki diety („kieszonkowego”) wynika z założenia, że godny poziom życia można osiągnąć tylko wtedy, gdy dzieciom bez opieki zapewni się pewien stopień niezależności finansowej. Innymi słowy, przynajmniej część przekazywanych im świadczeń powinna pozostawać do dyspozycji dzieci bez opieki, aby mogły korzystać z otrzymanych środków zgodnie z własnymi potrzebami i preferencjami. O zakresie nadzoru i wsparcia potrzeb dzieci bez opieki w zakresie zarządzania otrzymanymi środkami może jednak decydować wiek i stopień dojrzałości dzieci (por. rozdział 4 „Codzienna opieka”).

Biorąc pod uwagę różnice w standardach życia i kosztach utrzymania w poszczególnych państwach UE+, w niniejszym rozdziale nie określono kwoty diety. Niezależnie od metody zastosowanej do obliczenia dziennej diety trzy wyżej wymienione cele zawsze powinny być spełnione.

Podstawa prawna – wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia

- Artykuł 2 lit. g) RCD: definicja świadczeń materialnych w ramach recepcji
- Artykuł 18 RCD: formy świadczeń materialnych w ramach recepcji

Standardy i wskaźniki

8.1. Wyżywienie

STANDARD 35: Dzieci bez opieki mają dostęp do wystarczającej ilości odpowiedniego pożywienia.

Wskaźnik 35.1: Przestrzega się norm bezpieczeństwa żywności.

- **Uwagi dodatkowe:** Zgodnie z analizą zagrożeń i krytycznych punktów kontroli (HACCP) ⁽²⁶⁾ Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) w stosunku do warunków sanitarnych panujących w ośrodkach, w szczególności w pomieszczeniach kuchennych, należy przyjąć podejście prewencyjne, a nie naprawcze. Zgodnie z tym standardem zapewnienie czystości pomieszczeń kuchennych jest obowiązkiem, którego niedopełnienie może stanowić zagrożenie dla ogólnego stanu zdrowia osób przebywających w ośrodku.
- Norm bezpieczeństwa żywności dotyczących infrastruktury sanitarnej oraz ogólnych norm czystości w pomieszczeniach kuchennych należy przestrzegać również wówczas, gdy dzieci bez opieki przygotowują własne posiłki.

Wskaźnik 35.2: Każdego dnia podawanych jest przynajmniej pięć posiłków, z których przynajmniej jeden jest gotowany i serwowany na ciepło.

- **Uwagi dodatkowe:** Przyjmuje się, że posiłkiem jest zarówno potrawa gotowana, podawana na zimno lub na ciepło, jak również niewielka przekąska lub owoce. Posiłki nie muszą być wydawane o pięciu różnych porach dnia.

Wskaźnik 35.3: Serwując posiłki, należy uwzględnić plan dnia dzieci bez opieki.

- **Uwagi dodatkowe:** Może to oznaczać konieczność serwowania dzieciom bez opieki oddzielnie przygotowanych lub odgrzanych posiłków, jeżeli na przykład uczęszczają do szkoły, pracy lub biorą udział w zajęciach rekreacyjnych w czasie, gdy normalnie wydawany jest posiłek.

Wskaźnik 35.4: Dzieciom bez opieki należy zapewnić pełnowartościową i zróżnicowaną dietę.

- **Uwagi dodatkowe:** Skład posiłków powinien być zróżnicowany i obejmować m.in. zboża, chleb i ryż, owoce i warzywa, mleko i przetwory mleczne, mięso, jaja, ryby.

Wskaźnik 35.5: Dzieci bez opieki są informowane o składzie posiłku.

- **Uwagi dodatkowe:** Informacje na temat wyżywienia można przekazywać w sposób ogólny (na etykietach etc.) lub na żądanie.

Wskaźnik 35.6: W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.

- **Uwagi dodatkowe:** Należy na przykład uwzględnić potrzeby żywieniowe dzieci bez opieki cierpiących na niektóre choroby i alergie pokarmowe.

Wskaźnik 35.7: Uwzględnia się preferencje i ograniczenia żywieniowe specyficznych grup.

- **Uwagi dodatkowe:** Pojęcie „specyficzne grupy” oznacza dzieci bez opieki reprezentujące konkretne wyznania lub kultury, a także wegetarian i wegan.
- Państwa UE+, które zapewniają dzieciom bez opieki świadczenia finansowe lub talony na pokrycie kosztów wyżywienia, muszą zadbać o to, by dzieci bez opieki o określonych preferencjach i ograniczeniach żywieniowych otrzymywały dodatkowe świadczenia lub talony, umożliwiające zaspokojenie ich szczególnych potrzeb.

Dobre praktyki w zakresie wyżywienia

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ umożliwienie dzieciom bez opieki – gdy to możliwe i odpowiednie – przygotowywania własnych posiłków, pod warunkiem że pozwala na to wiek dzieci, że mają one niezbędną do tego wiedzę oraz że wspiera to ich samodzielność i pozwala im poczuć się normalnie/jak w domu;
- ✓ konsultowanie z dziećmi bez opieki jadłospisu i sposobu przyrządzania posiłków.

⁽²⁶⁾ Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, *System analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli (HACCP)*, 1997.

STANDARD 36: Dzieci bez opieki przez całą dobę mają dostęp do wody pitnej.

Wskaźnik 36.1: Każde dziecko ma dostęp do przynajmniej 2,5 litra wody w ciągu dnia, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i warunków klimatycznych.

- **Uwagi dodatkowe:** Więcej szczegółów na temat minimalnej ilości wody pitnej na dzień znajduje się w normach opracowanych w ramach projektu Sphere ⁽²⁷⁾.

Alternatywne wskaźniki dotyczące dostępu do wody pitnej:

Wskaźnik 36.2 a): Infrastruktura ośrodka umożliwia dostęp do wody pitnej **LUB**

Wskaźnik 36.2 b): W sytuacji braku odpowiedniej infrastruktury woda pitna jest dostarczana.

- **Uwagi dodatkowe:** W stosownych przypadkach dzieci bez opieki należy poinformować, czy woda wodociągowa nadaje się do spożycia.

Dobre praktyki w zakresie napojów

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ podawanie ciepłych napojów oprócz wody pitnej.

8.2. Odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby**STANDARD 37: Dzieci bez opieki mają niezbędną odzież.**

Wskaźnik 37.1: Dzieciom bez opieki przekazuje się ubrania możliwie jak najszybciej.

- **Uwagi dodatkowe:** W ciągu kilku godzin od zakwaterowania w konkretnym obiekcie każdemu dziecku bez opieki należy przekazać przynajmniej podstawowe (tymczasowe) ubranie umożliwiające mu swobodne poruszanie się po wszystkich dostępnych obszarach (zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz).

Wskaźnik 37.2: Dzieci bez opieki posiadają wystarczającą ilość zmian bielizny na tydzień, bez konieczności prania.

- **Uwagi dodatkowe:** Powyższe należy rozumieć jako co najmniej osiem zestawów bielizny osobistej.

Wskaźnik 37.3: Dzieci bez opieki posiadają co najmniej minimalną liczbę poszczególnych rodzajów ubrań.

- **Uwagi dodatkowe:** Powyższe należy rozumieć jako co najmniej pięć sztuk odzieży przeznaczonej do okrycia górnej części ciała (np. koszulka bawełniana, koszula, bluzka), co najmniej trzy sztuki odzieży przeznaczonej do okrycia dolnej części ciała (spodnie, spódnice, szorty), co najmniej trzy sztuki odzieży wierzchniej, takie jak bluza, sweter lub kurtka, oraz dwa komplety bielizny nocnej.

Wskaźnik 37.4: Dzieci bez opieki posiadają przynajmniej dwie różne pary butów.

- **Uwagi dodatkowe:** Zestaw może obejmować jedną parę butów do użytku domowego i jedną parę do noszenia na zewnątrz.

Wskaźnik 37.5: Wprowadzono standardową procedurę wymiany ubrań, które w wyniku zużycia nie nadają się już do noszenia.

Wskaźnik 37.6: Dzieci bez opieki wychowujące niemowlęta lub małe dzieci posiadają wystarczającą ilość zmian odzieży dla swojego potomstwa na tydzień, bez konieczności prania.

Dobre praktyki w zakresie odzieży

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ unikanie sytuacji, w której wszystkie dzieci bez opieki noszą takie same ubrania (jeśli odzież przekazano im w formie rzeczowej), aby zapobiec ich stygmatyzacji;
- ✓ utworzenie magazynu na darowaną odzież i współpracę z (charytatywnymi) organizacjami pozarządowymi w zakresie zdobywania i przekazywania odzieży używanej;
- ✓ umożliwianie dzieciom bez opieki kupowania własnej odzieży w ramach nauki zarządzania posiadanymi środkami.

⁽²⁷⁾ Światowa Organizacja Zdrowia, *How much water is needed in emergencies?*, 2013.

STANDARD 38: Dzieci bez opieki mają odpowiednią odzież.

Wskaźnik 38.1: Dzieci bez opieki mają odzież w odpowiednim rozmiarze.

- **Uwagi dodatkowe:** Oznacza to również, że musi istnieć standardowa procedura wymiany ubrań, które są już dla dzieci bez opieki za małe.

Wskaźnik 38.2: Dostarczona odzież jest w dobrym stanie, spełnia standardy panujące w społeczeństwie państwa przyjmującego i normy kulturowe dzieci.

- **Uwagi dodatkowe:** Odzież (z wyjątkiem bielizny) nie musi być nowa, ale powinna być w dobrym stanie.

Wskaźnik 38.3: Udostępnia się odpowiednią odzież sezonową.

- **Uwagi dodatkowe:** Oznacza to na przykład, że dzieci bez opieki powinny w razie potrzeby posiadać płaszcz/kurtkę zimową, rękawiczki, czapkę zimową, czapkę, szalik zimowy i zimowe buty.

Wskaźnik 38.4: Udostępnia się wystarczającą odzież niezbędną do uczestnictwa w wycieczkach szkolnych i zajęciach pozalekcyjnych.

Dobre praktyki w zakresie udostępniania odpowiedniej odzieży

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie dziewczętom w ramach zestawu ubrań co najmniej jednej dodatkowej chusty, jeżeli zgłoszą takie życzenie.

STANDARD 39: Dzieciom bez opieki zapewnia się wystarczającą ilość odpowiednich środków higieny osobistej.

Wskaźnik 39.1: Opracowano listę określającą rodzaje i ilość produktów do higieny osobistej, które przysługują dzieciom w zależności od wieku i płci.

- **Uwagi dodatkowe:** Dzieci bez opieki są informowane o treści tej listy.

Wskaźnik 39.2: Dzieciom zapewnia się dostęp do niezbędnych produktów higieny osobistej, regularnie dostarczając je w formie rzeczowej w określonej ilości, lub uwzględniając koszty ich zakupu w dziennych dietach.

- **Uwagi dodatkowe:** Na potrzeby utrzymania czystości, higieny osobistej i profilaktyki chorób zakaźnych dzieci powinny mieć do dyspozycji podstawowe środki higieny. Powinny się wśród nich znaleźć na przykład: szczoteczka do zębów, pasta do zębów, papier toaletowy, mydło, szampon, golarka/pianka do golenia i podpaski. Dzieci opiekujące się niemowlętami powinny mieć dodatkowo dostęp do pieluch i innych środków higieny niezbędnych do opieki nad niemowlętami.

Standard 40: Dzieci bez opieki mają dostęp do innych niespożywczych artykułów pierwszej potrzeby.

Wskaźnik 40.1: Zapewnia się wystarczającą ilość pościeli i ręczników.

- **Uwagi dodatkowe:** Jeżeli dzieci bez opieki same piorą swoją pościel, należy im zapewnić przynajmniej dwa komplety pościeli.

Wskaźnik 40.2: Jeżeli dzieci bez opieki same piorą swoje ubrania, udostępnia się im proszek do prania.

Wskaźnik 40.3: Dzieciom bez opieki o szczególnych potrzebach w zakresie recepcji zapewnia się odpowiednie udogodnienia.

- **Uwagi dodatkowe:** Przykładowo dzieciom niepełnosprawnym, które doznały urazu lub są w trakcie leczenia, można zapewnić kule, wózek inwalidzki i inny sprzęt medyczny, jeżeli nie otrzymały takiego sprzętu z innych źródeł (np. od publicznej służby zdrowia). Dzieci bez opieki z wadami wzroku mają dostęp do okularów korekcyjnych lub soczewek kontaktowych. Dzieci bez opieki opiekujące się niemowlętami mają dostęp do sprawnego wózka. Małe dzieci mają dostęp do zabawek, które są w dobrym stanie i są odpowiednie do ich wieku.

Dobre praktyki w zakresie dostępu do innych niespożywczych artykułów pierwszej potrzeby

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ w razie potrzeby zapewnianie starszym dzieciom dostępu do żelazka i deski do prasowania oraz suszarki do włosów.

STANDARD 41: Dzieciom bez opieki uczęszczającym do szkoły lub korzystającym z innych form kształcenia zapewnia się odpowiednią odzież i przybory szkolne, by mogły w pełni uczestniczyć we wszystkich zajęciach edukacyjnych.

Wskaźnik 41.1: Dzieci bez opieki uczęszczające do szkoły lub korzystające z innych form kształcenia mają zapewnioną odpowiednią odzież na potrzeby zajęć szkolnych.

- **Uwagi dodatkowe:** *Może to obejmować mundurek szkolny, jeśli jest obowiązkowy, a także odzież i obuwie sportowe.*

Wskaźnik 41.2: Dzieci bez opieki uczęszczające do szkoły lub korzystające z innych form kształcenia otrzymują bezpłatnie tornister (plecak itp.) oraz wszystkie potrzebne przybory szkolne.

- **Uwagi dodatkowe:** *Oprócz podręczników i innych materiałów zwyczajowo wymaganych w ramach programów nauczania do przyborów szkolnych mogą się również zaliczać artykuły niezbędne na potrzeby szkolenia zawodowego.*

Wskaźnik 41.3: Udostępnia się wystarczającą odzież niezbędną do uczestnictwa w wycieczkach szkolnych i zajęciach pozalekcyjnych.

8.3. Dzienna dieta

STANDARD 42: Dzieciom bez opieki wypłaca się dzienną dietę w odpowiedniej wysokości.

Wskaźnik 42.1: Jednoznacznie zdefiniowano zakres dziennych diet.

Wskaźnik 42.2: Sposób obliczania dziennych diet jest wyraźnie określony.

- **Uwagi dodatkowe:** *„Określone” oznacza, że opisano elementy uwzględniane przy ustalaniu wysokości dziennej diety i czynniki mające wpływ na poszczególne kwoty.*

Wskaźnik 42.3: Dzienna dieta pozostaje do dyspozycji dzieci bez opieki („kieszonkowe”).

- **Uwagi dodatkowe:** *Dzienne diety „do dyspozycji dzieci” nigdy nie mogą być przekazywane w formie rzeczowej. Kwoty ustala się z uwzględnieniem kontekstu krajowego. Należy wziąć pod uwagę potrzeby dodatkowe, niesklasyfikowane jako podstawowe, takie jak wybrane przez dziecko produkty lub usługi (np. udział w wydarzeniach kulturalnych, zakup przekąsek, gry, życie towarzyskie).*
- *W każdym przypadku należy ocenić sposób przekazywania środków finansowych dzieciom bez opieki, uwzględniając przy tym potrzebę uczenia dzieci wydawania lub oszczędzania kieszonkowego oraz nadzorowania, jak sobie z tym radzą (por. rozdział 4 „Codzienna opieka”).*

Wskaźnik 42.4: Wysokość dziennej diety uwzględnia również przynajmniej następujące koszty, chyba że dzieci korzystają ze świadczeń rzeczowych: usługi informacyjno-komunikacyjne, przybory szkolne, artykuły do higieny osobistej i pielęgnacji ciała, rozrywka i koszty transportu związane z uzyskaniem dostępu do opieki zdrowotnej i leków, procedurą azylową i pomocą prawną oraz edukacją dla dzieci uczęszczających do szkół lub korzystających z innych form kształcenia.

- **Uwagi dodatkowe:** *Dostarczanie przyborów szkolnych i artykułów do higieny osobistej i pielęgnacji ciała – por. standardy 39 i 41 oraz rozdział 6 „Opieka zdrowotna”, standard 29.*

Wskaźnik 42.5: Dienne diety są wypłacane regularnie, nie rzadziej niż raz w miesiącu.

- **Uwagi dodatkowe:** Częstotliwość określa się w oparciu o cel (jeśli został określony), kwotę i formę, w jakiej przekazywane są dietyienne. Zawsze należy działać z zachowaniem przejrzystości.

Dobre praktyki w zakresie przekazywania dziennych diet

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ uwzględnianie indywidualnej sytuacji dzieci bez opieki (np. struktura wiekowa/rodzinna) przy obliczaniu dziennej diety;
- ✓ przekazywanie dziennej diety z góry na dany okres;
- ✓ przekazywanie dziennej diety w wysokości równej kwocie podobnych świadczeń wypłacanych dzieciom w ramach publicznego systemu opieki;
- ✓ przekazywanie dziennej diety na karcie płatniczej, tak by uniknąć wypłacania dużych sum w gotówce.

9. Formy zakwaterowania

Uwagi wstępne

Ta część składa się z kilku podrozdziałów, które dotyczą następujących aspektów zakwaterowania:

- lokalizacja,
- infrastruktura obiektów mieszkaniowych,
- bezpieczeństwo obiektów mieszkaniowych,
- pomieszczenia ogólnodostępne,
- warunki sanitarne,
- prace konserwacyjne,
- sprzęt i usługi komunikacyjne.

Każdy z podrozdziałów dotyczy istotnych aspektów związanych z ośrodkami zakwaterowania, które wzajemnie się uzupełniają.

Państwa UE+ mogą swobodnie wybierać spośród różnych form zakwaterowania, przy czym mają obowiązek uwzględnić szczególne potrzeby dzieci bez opieki. Mogą do nich należeć zarówno ośrodki dla cudzoziemców, jak i alternatywne formy zakwaterowania, na przykład rodziny zastępcze, prywatne domy, mieszkania lub inne lokale przystosowane do zakwaterowania dzieci ⁽²⁸⁾.

Z praktyki państw UE+ wynika jednak, że typ obiektu zakwaterowania zależy od etapu procedury azylowej. Należą do nich m.in. ośrodki przejściowe, ośrodki pierwszego/początkowego przyjęcia lub specjalne placówki dla wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową w ramach procedury dublińskiej. Funkcjonalność placówek może zatem różnić się w zależności od okresu, jaki wnioskodawcy ubiegający się o ochronę międzynarodową mają w nich spędzić. W związku z tym stosowanie niektórych standardów i wskaźników ujętych w tym rozdziale może zależeć od wybranego rodzaju zakwaterowania i celu (pobyt długoterminowy lub krótkoterminowy dzieci bez opieki). Gdy standard odnosi się wyłącznie do konkretnego typu obiektu, jest to zaznaczone w treści.

Podstawa prawna – formy zakwaterowania

- Artykuł 17 RCD: ogólne zasady dotyczące świadczeń materialnych w ramach recepcji oraz opieki zdrowotnej
- Artykuł 18 ust. 1 RCD: formy świadczeń materialnych w ramach recepcji

9.1. Lokalizacja

Uwagi wstępne

Standardy i wskaźniki zawarte w tej części odnoszą się do lokalizacji obiektów w stosunku do ich otoczenia. Usytuowanie może mieć istotny wpływ na inne aspekty systemu recepcyjnego, w tym dostęp do odpowiednich usług (np. usług w zakresie kształcenia, służby zdrowia, pomocy prawnej lub usług związanych z poszczególnymi instancjami procedury azylowej), a w jeszcze większym stopniu – na możliwości integracji. Standardy i wskaźniki zawarte w tym rozdziale są zatem ściśle powiązane z tymi, które są przedmiotem kolejnych rozdziałów. Oznacza to, że wyboru lokalizacji należy dokonać z uwzględnieniem innych aspektów warunków recepcyjnych, które omówiono w poszczególnych rozdziałach niniejszego dokumentu.

Jednocześnie definicja niektórych wskaźników ujętych w tej części (np. na podstawie oceny stopnia dojrzałości: co stanowi „rozsądną odległość, którą można przebyć pieszo”, „odpowiedni czas trwania podróży” lub „regularność transportu zorganizowanego”) zależy od rodzaju usługi, do której dzieci chcą uzyskać dostęp, oraz od częstotliwości korzystania z niej. Na przykład dzieciom bez opieki uczęszczającym do szkoły należy zapewnić możliwość dotarcia do niej codziennie i w krótkim czasie. Czas podróży do miejsca przesłuchania może być dłuższy, szczególnie jeżeli właściwy organ zapewnia wnioskodawcom ubiegającym się o ochronę międzynarodową transport.

⁽²⁸⁾ Europejska sieć placówek opiekuńczych (ENGI), *Alternative Family Care (ALFACA)*.

Przyjmuje się, że ośrodki zakwaterowania powinny być zlokalizowane na obszarach przeznaczonych do celów mieszkaniowych.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 43: Zapewnia się łatwy dostęp do odpowiednich usług, takich jak usługi użyteczności publicznej, szkoły, opieka zdrowotna, pomoc społeczna i prawna, sklep z artykułami codziennej potrzeby, pralnia i rekreacja.

Wskaźnik 43.1: W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.

- **Uwagi dodatkowe:** Na przykład nie można oczekiwać, że dzieci bez opieki ze znacznie ograniczoną możliwością poruszania się będą korzystać z określonych usług, jeżeli muszą przemieścić się w tym celu pieszo. Należy również wziąć pod uwagę wiek i stopień dojrzałości dzieci bez opieki. W takich przypadkach należy opracować rozwiązania alternatywne.

Wskaźniki alternatywne w zakresie zapewnienia dostępności geograficznej:

Wskaźnik 43.1 a): Niezbędne usługi są świadczone nieopodal miejsca zakwaterowania; **LUB**

Wskaźnik 43.1 b): Obiekt dzieli od placówek świadczących usługi publiczne rozsądna odległość, którą można pokonać pieszo, a dostępna infrastruktura jest bezpieczna dla pieszych; **LUB**

- **Uwagi dodatkowe:** Wskaźnik ten powinien odnosić się do maksymalnej odległości, z uwzględnieniem kontekstu krajowego i otoczenia, m.in. dostępności chodnika, ukształtowania terenu itd., przyjmując np. maksymalną odległość 3 km od usług publicznych oraz 2 km od ośrodka zdrowia i szkoły.

Wskaźnik 43.1 c): Można skorzystać ze środków transportu publicznego, by uzyskać dostęp do niezbędnych usług, a czas trwania podróży jest rozsądny.

- **Uwagi dodatkowe:** Oceny, czy czas trwania podróży jest rozsądny, dokonuje się w odniesieniu do rodzaju usługi, do której dostęp ma być zapewniony, oraz regularności, z jaką dzieci bez opieki potrzebują dostępu do tej usługi (np. czas potrzebny dzieciom bez opieki na dotarcie do szkoły środkami transportu publicznego, czas potrzebny na dojazd do miejsca przesłuchania). Ponadto należy uwzględnić regularność transportu publicznego i możliwość skorzystania z niego w drodze powrotnej. Dostępność transportu publicznego należy rozumieć jako zwrot kosztów transportu lub zapewnienie bezpłatnego transportu przynajmniej w następujących sytuacjach: korzystanie z usług opieki zdrowotnej i odbiór leków, czynności związane z procedurą azylową i korzystanie z pomocy prawnej, a w przypadku dzieci bez opieki – dostęp do szkoły i szkolenia zawodowego.

LUB

Wskaźnik 43.1 d): Dostęp do niezbędnych usług umożliwia zorganizowany transport zapewniany przez państwa UE+.

- **Uwagi dodatkowe:** Dostępność środków transportu należy sprecyzować, określając regularność transportu zapewnionego przez państwa UE+.

Dobre praktyki w zakresie wyboru lokalizacji ośrodków zakwaterowania Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ wybór lokalizacji obiektów zakwaterowania, w których dzieci bez opieki przebywają przez dłuższy okres, umożliwiającej interakcje pomiędzy tymi dziećmi a lokalną społecznością, zapobiegającej ich izolacji i ułatwiającej integrację w dłuższej perspektywie;
- ✓ ograniczenie czasu podróży (w jedną stronę) środkami transportu publicznego do maksymalnie 45 minut w przypadku nauki w szkole lub szkolenia zawodowego;
- ✓ zaangażowanie lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji na temat lokalizacji obiektu.

9.2. Infrastruktura

Uwagi wstępne

W odniesieniu do standardów i wskaźników ujętych w tym rozdziale zastosowanie mają następujące definicje:

- „sypialnia/pokój” oznacza oddzielne pomieszczenie z czterema ścianami i drzwiami, które można zamknąć, oraz oknem, które można otworzyć, i sufitem. W ośrodkach dla cudzoziemców lub innych współdzielonych miejscach zamieszkania „sypialnie” zawsze oznaczają zamknięte pomieszczenia, do których personel ma dostęp,
- definicja „członków rodziny” jest zgodna z treścią art. 2 lit. c) dyrektywy w sprawie warunków recepcyjnych.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 44: Każdemu mieszkańcowi ośrodka zakwaterowania zbiorowego zapewnia się wystarczającą przestrzeń w sypialni.

Wskaźnik 44.1: Każdemu dziecku bez opieki przysługuje minimalna przestrzeń 4 m².

- **Uwagi dodatkowe:** Wskaźnik ten może być doprecyzowany w zależności od tego, czy w danym pokoju mieszkają dzieci bez opieki, które nie są ze sobą spokrewnione ani nie są członkami rodziny. Uwzględnić można również wiek, np. w odniesieniu do kwaterowania niepełnoletnich matek z małymi dziećmi. Można odnieść się do przepisów prawa krajowego definiujących minimalną przestrzeń życiową na osobę.

Wskaźnik 44.2: Przestrzeń na osobę wynosi przynajmniej 4 m², zaś pokój ma co najmniej 2,10 m wysokości.

Wskaźnik 44.3: Przestrzeń dostępna w sypialniach musi być wystarczająca, by pomieścić jedno łóżko i jedną szafkę.

STANDARD 45: Zapewnia się poszanowanie prywatności mieszkańców ośrodków zakwaterowania zbiorowego.

Wskaźnik 45.1: W jednej sypialni można zakwaterować maksymalnie czworo dzieci.

Wskaźnik 45.2: Samotni chłopcy i dziewczynki są kwaterowani w oddzielnych sypialniach, do których dzieci płci przeciwnej nie mają dostępu.

Wskaźnik 45.3: Należy zapewnić ograniczenie dostępu osób dorosłych, kwaterując dzieci w oddzielnych obiektach.

- **Uwagi dodatkowe:** Dorośli mogą odwiedzać obiekty, w których są zakwaterowane dzieci bez opieki, w godzinach odwiedzin oraz po uprzednim uzgodnieniu z personelem i dziećmi bez opieki, którym chcą złożyć wizytę.

Wskaźnik 45.4: Dzieciom bez opieki udostępnia się osobne pomieszczenie (wewnątrz lub na zewnątrz ośrodka), w którym odbywają się spotkania z przedstawicielem, pracownikami socjalnymi, doradcami prawnymi i innymi osobami.

Dobre praktyki w zakresie zapewniania prywatności dzieciom bez opieki

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ pozostawienie odstępu przynajmniej 90 cm pomiędzy łózkami, zapewniającego dzieciom większą prywatność;
- ✓ wręczenie dzieciom własnego klucza do ich sypialni. Zwiększa to bezpieczeństwo dzieci w większym stopniu zagrożonych przemocą ze względu na płeć, a jednocześnie nie wpływa na bezpieczeństwo ośrodka recepcyjnego.

STANDARD 46: Obiekt zakwaterowania jest wystarczająco wyposażony.

Wskaźnik 46.1: Minimalne umeblowanie każdej sypialni obejmuje:

46.1.1: jedno pojedyncze łóżko; **ORAZ**

46.1.2: stolik do nauki i jedno krzesło na osobę dostępne w sypialni lub w pomieszczeniach ogólnodostępnych; **ORAZ**

46.1.3: jedną zamykaną szafkę na dziecko, wystarczająco dużą, by pomieścić jego rzeczy osobiste (takie jak ubrania, gotówkę bądź dokumenty).

Wskaźnik 46.2: Szafki we wspólnych sypialniach są zamykane na klucz.

Wskaźnik 46.3: Pomieszczenia ogólnodostępne/mieszkalne powinny być umeblowane przytulnie, tak by dzieci czuły się w nich dobrze. Powinna się w nich znaleźć wystarczająca liczba stołów, krzeseł, kanap i foteli. W ośrodku powinien się znajdować ogólnodostępny pokój dzienny.

Wskaźnik 46.4: W obiektach, w których dzieci bez opieki same przygotowują sobie posiłki, w kuchniach należy zapewnić:

46.4.1: wystarczającą przestrzeń w lodówce na osobę; **ORAZ**

46.4.2: wystarczającą przestrzeń na półkach na osobę; **ORAZ**

46.4.3: minimalny dostęp do kuchni elektrycznej na osobę; **ORAZ**

46.4.4: minimalną ilość naczyń, kubków i filiżanek, przyborów kuchennych i sztuców na osobę.

- **Uwagi dodatkowe:** Pojęcie wystarczającej przestrzeni w lodówce można doprecyzować, podając pojemność (wyrażoną w litrach) lub liczbę półek na osobę.

Wskaźnik 46.5: W ośrodkach, w których zapewnia się catering, dzieci bez opieki muszą mieć dostęp do prowadzonych pod nadzorem szkoleń z przygotowywania posiłków, a ponadto należy zapewnić, że w kuchni są dostępne:

46.5.1: wystarczająca ilość urządzeń chłodniczych, piekarników/kuchenek oraz miejsca na półkach; **ORAZ**

46.5.2: wystarczająca ilość naczyń, kubków i filiżanek, przyborów kuchennych i sztuców.

STANDARD 47: W ośrodku jest dostępna wystarczająca, odpowiednia i sprawna infrastruktura sanitarna.

Wskaźnik 47.1: Wszystkie dzieci powinny mieć bezpieczny i skuteczny dostęp do prysznica/wanny, umywalki z ciepłą i zimną wodą oraz sprawnej, zamykanej toalety, którą personel może otworzyć z zewnątrz.

Wskaźnik 47.2: Przez całą dobę zapewniony jest dostęp do przynajmniej jednej sprawnej i zamykanej toalety na ośmioro dzieci.

Wskaźnik 47.3: Na ośmioro dzieci przypada przynajmniej jeden sprawny prysznic/jedna sprawna wanna z ciepłą i zimną wodą.

- **Uwagi dodatkowe:** Liczba pryszniców na dziecko zależy od tego, czy są dostępne przez dłuższe odcinki czasu w ciągu dnia.

Wskaźnik 47.4: Przez całą dobę jest dostępna przynajmniej jedna sprawna umywalka z ciepłą i zimną wodą na dziesięcioro dzieci.

Wskaźnik 47.5: Jeżeli w łazience znajduje się więcej niż jeden prysznic, kabiny są podzielone, by zapewnić użytkownikom poszanowanie intymności.

Wskaźnik 47.6: Są dostępne oddzielne toalety, umywalki i prysznice dla obu płci (oznaczone w widoczny i jednoznaczny sposób), z wyjątkiem małych obiektów mieszkaniowych.

- **Uwagi dodatkowe:** Do wyjątków należą mieszkania jednopokojowe i wielopokojowe zajmowane przez mniej niż osiem osób.

Wskaźnik 47.7: Należy zadbać o bezpieczny dostęp dzieci do infrastruktury sanitarnej oraz bezwzględne poszanowanie intymności dzieci bez opieki.

Wskaźnik 47.8: Wyposażenie łazienki pozwala dzieciom bez opieki chronić swoje ubrania i ręczniki przed zamoczeniem.

Wskaźnik 47.9: W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.

- **Uwagi dodatkowe:** Zapewnia się nieograniczony dostęp do infrastruktury sanitarnej dzieciom bez opieki będącym rodzicami sprawującymi opiekę nad niemowlętami i małymi dziećmi.

Dobre praktyki w zakresie infrastruktury sanitarnej

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ umieszczenie toalety w tym samym budynku, w którym znajdują się sypialnia i pomieszczenia ogólnodostępne, a nie na zewnątrz;
- ✓ wyposażenie poszczególnych kabin prysznicowych w zasuwę umożliwiającą ich zamykanie oraz umożliwienie dzieciom nieograniczonego dostępu do nich;
- ✓ uwzględnienie kwestii bezpieczeństwa dzieci, np. umieszczenie instalacji sanitarnych nieopodal lub w bezpiecznej odległości od miejsca zakwaterowania i zapewnienie dobrze oświetlonego dostępu do nich.

STANDARD 48: Ośrodki zakwaterowania spełniają wymogi wynikające z obowiązujących przepisów krajowych i lokalnych.

Wskaźnik 48.1: Ośrodki zakwaterowania budowane są zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i lokalnymi.

Wskaźnik 48.2: Ośrodki są prowadzone i poddawane konserwacji zgodnie z obowiązującymi przepisami lokalnymi i krajowymi, z uwzględnieniem wszystkich potencjalnych zagrożeń.

- **Uwagi dodatkowe:** Poniżej przedstawiono przykłady oceny postępów w osiągnięciu standardu w ośrodku dla cudzoziemców: wszyscy mieszkańcy mają ciągły dostęp do planu ewakuacji ośrodka, udostępniono gaśnice, a drogi ewakuacyjne są wolne od przeszkód.

Wskaźnik 48.3: W sypialniach/pokojach i pomieszczeniach ogólnodostępnych zapewniono wystarczający dostęp światła naturalnego i świeżego powietrza, a okna są wyposażone w zasłony lub rolety w razie potrzeby umożliwiające odcięcie bezpośredniego dopływu światła.

Wskaźnik 48.4: We wszystkich pomieszczeniach zainstalowano odpowiedni system regulacji temperatury.

- **Uwagi dodatkowe:** Odpowiedni zakres temperatur ustala się w oparciu o warunki klimatyczne panujące w danym miejscu oraz ogólne standardy mające zastosowanie w stosunku do obywateli danego państwa członkowskiego. Minimalna temperatura pomieszczeń w zimie musi wynosić 18 stopni, zaś maksymalna temperatura pomieszczeń w lecie 28 stopni.

Wskaźnik 48.5: Pokoje i pomieszczenia ogólnodostępne nie są narażone na nadmierny poziom hałasu otoczenia.

- **Uwagi dodatkowe:** Hałas otoczenia może być powodowany maszynami, samolotami, pociągami itd.

STANDARD 49: Dostosowuje się infrastrukturę wewnątrz i na zewnątrz ośrodka do potrzeb dzieci bez opieki o ograniczonej sprawności ruchowej.

Wskaźniki alternatywne w zakresie dostosowania infrastruktury wewnątrz i na zewnątrz ośrodka do szczególnych potrzeb:

Wskaźnik 49.1: Osoby o ograniczonej sprawności ruchowej:

49.1 a): kwateruje się na parterze; **LUB**

49.1 b): w budynkach wyposażonych w przystosowaną do ich potrzeb windę; **LUB**

49.1 c): nie przekracza się maksymalnej liczby schodów, w zależności od stopnia ograniczenia sprawności ruchowej.

Wskaźnik 49.2: Teren przed budynkiem, tj. ścieżki lub podjazdy, ma twardą i równą powierzchnię.

Wskaźnik 49.3: Wejście zaprojektowano z uwzględnieniem możliwości dzieci bez opieki o ograniczonej sprawności ruchowej.

Wskaźnik 49.4: Drzwi i przejścia wewnątrz budynku są wystarczająco szerokie dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim.

Wskaźnik 49.5: W pokojach i innych pomieszczeniach, z których korzystają dzieci bez opieki o ograniczonej sprawności ruchowej, zainstalowano odpowiednie poręcze i uchwyty.

Wskaźnik 49.6: Zapewnia się infrastrukturę sanitarną, m.in. kabiny prysznicowe, poręcze, umywalki i toalety umieszczone na odpowiedniej wysokości, przystosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, a także odpowiednią powierzchnię łazienki oraz toalet, przystosowaną do potrzeb takich osób.

9.3. Bezpieczeństwo

Uwagi wstępne

Należy zapewnić bezpieczeństwo pomieszczeń mieszkalnych i infrastruktury: należy zapewnić meble i wyposażenie zgodne z obowiązującymi krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, z uwzględnieniem ogólnego celu, jakim jest zagwarantowanie bezpiecznego środowiska życia dzieciom bez opieki oraz personelowi obiektów zakwaterowania.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 50: Zapewnia się wystarczające środki bezpieczeństwa.

Wskaźnik 50.1: Ocenę ryzyka w odniesieniu do pomieszczeń mieszkalnych i infrastruktury przeprowadza się na bieżąco, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych i wewnętrznych.

- **Uwagi dodatkowe:** Do czynników, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie ryzyka, należą: kwestie bezpieczeństwa podniesione przez dzieci bez opieki, stan i lokalizacja ośrodka zakwaterowania, postawy społeczności lokalnej, liczba zakwaterowanych osób, narodowość mieszkańców ośrodka, wiek i płeć, status rodzinny dzieci, obecność dzieci o szczególnych potrzebach oraz incydenty, jakie miały miejsce w przeszłości.

Wskaźnik 50.2: Na podstawie wyników oceny ryzyka wprowadza się odpowiednie środki bezpieczeństwa.

- **Uwagi dodatkowe:** Środki te mogą obejmować m.in.: ograniczenie dostępu do ośrodka poprzez jego ogrodzenie, zapewnienie wystarczającego oświetlenia na zewnątrz, ograniczenie dostępu osób spoza ośrodka w celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieci oraz uwzględnienie kwestii bezpieczeństwa w regulaminie.
- Należy nauczyć dzieci bez opieki obsługi koców gaśniczych i gaśnic na wypadek pożaru.

Wskaźnik 50.3: Dostęp do terenu ośrodka jest monitorowany.

- **Uwagi dodatkowe:** Jeżeli teren obiektu jest monitorowany za pomocą systemu monitoringu wizyjnego, powinien on obejmować tylko wejście na teren i pomieszczenia ogólnodostępne. Ponadto należy informować dzieci bez opieki o istnieniu takiego systemu i celach, jakim służy.

Wskaźnik 50.4: Bezpieczeństwo przeciwpożarowe obiektów zapewnia się zgodnie z przepisami krajowymi.

- **Uwagi dodatkowe:** Obiekt może opracować własny plan działania na wypadek pożaru, określający na przykład częstotliwość pożarowych lekcji instruktażowych oraz liczbę i umiejscowienie czujników dymu i gaśnic.

Wskaźnik 50.5: Wnioskodawcy mogą bez obaw zgłaszać pracownikom problemy i incydenty związane z bezpieczeństwem (np. kradzieże, przemoc, groźby, wrogość ze strony lokalnej społeczności).

- **Uwagi dodatkowe:** Dzieci bez opieki należy poinformować o sposobach zgłaszania incydentów związanych z bezpieczeństwem.

Wskaźnik 50.6: Numery telefonów alarmowych są wywieszane w widocznym miejscu, a mieszkańcy i personel mają dostęp do aparatu telefonicznego.

- **Uwagi dodatkowe:** Numer telefonu ośrodka (dostępny przez całą dobę) jest wywieszony w widocznym miejscu, tak by dzieci bez opieki mogły zapisać go w swoich telefonach lub zanotować i w razie potrzeby zawsze móc skontaktować się z personelem.

Wskaźnik 50.7: Środki bezpieczeństwa koncentrują się również na wykrywaniu i zapobieganiu przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć.

- **Uwagi dodatkowe:** Do środków tych mogą należeć odpowiednie oświetlenie, ograniczenie konieczności samotnego przechodzenia dzieci bez opieki przez odosobnione miejsca lub do takich miejsc, ograniczenie dostępu osób dorosłych, wyposażenie drzwi w zamki itp.

Wskaźnik 50.8: Zapewniono specjalne rozwiązania z myślą o dzieciach bez opieki mających szczególne potrzeby.

- **Uwagi dodatkowe:** Należy wprowadzić specjalne rozwiązania w celu zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim dzieciom, przede wszystkim osobom o szczególnych potrzebach związanych z wiekiem, sytuacją rodzinną, płcią, tożsamością płciową lub orientacją seksualną oraz stanem zdrowia fizycznego lub psychicznego. Specjalne rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa należy przyjąć również w stosunku do ofiar handlu ludźmi, przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, tortur lub innych form przemocy psychicznej i fizycznej (por. rozdział 3 „Kwaterowanie”, standard 15 dotyczący przydziału (lub zmiany) miejsca zakwaterowania dzieci z uwagi na ich szczególne potrzeby).

Wskaźnik 50.9: Zapewnienie chronionej przestrzeni, w której dzieci bez opieki mogą się bezpiecznie bawić.

Dobre praktyki w zakresie środków bezpieczeństwa

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ udostępnienie pomieszczeń, w których specyficzne grupy mogą wyrażać swoje obawy dotyczące bezpieczeństwa z zachowaniem poufności, z myślą o zachęceniu do zgłaszania przypadków przemocy;
- ✓ wdrożenie systemu rejestracji lub zgłaszania incydentów związanych z bezpieczeństwem.

9.4. Pomieszczenia ogólnodostępne

Uwagi wstępne

W niniejszym dokumencie pojęcie „pomieszczenia ogólnodostępne” odnosi się do miejsc, w których dzieci bez opieki spożywają posiłki i spędzają wolny czas. Wielkość i wyposażenie pomieszczeń ogólnodostępnych, a także ich funkcjonalność, zależą od formy zakwaterowania. Pomieszczenia ogólnodostępne przeznaczone dla dzieci bez opieki powinny byćumeblowane tak, by dzieci czuły się w nich dobrze. Powinny się w nich między innymi znajdować wygodne miejsca do siedzenia (kanapy i fotele). Należy również zadbać o to, by pomieszczenia te były zabezpieczone przed pożarem. Co więcej, powinny się w nich znajdować elementy wystroju wnętrza, jak na przykład dywaniki, poduszki, rośliny doniczkowe i zasłony. Określenie „pomieszczenia ogólnodostępne” może się odnosić do jednego lub kilku pomieszczeń, z których korzystają dzieci bez opieki.

W odniesieniu do dużych obiektów pojęcie „pomieszczenia ogólnodostępne” może obejmować wiele różnych przestrzeni, z których każda spełnia konkretne funkcje, np. jest miejscem spożywania posiłków, prowadzenia działań rekreacyjnych lub wspólnych zajęć (takich jak odrabianie zadań domowych, zajęcia językowe, sesje informacyjne itp.). W mniejszych obiektach można wyznaczyć jeden pokój o uniwersalnym charakterze, pełniący w zależności od potrzeb i pory dnia funkcję jadalni, pokoju dziennego lub świetlicy do nauki lub zajęć rekreacyjnych. Możliwość uczestnictwa w tego rodzaju zajęciach ma pozytywny wpływ na zdrowie psychiczne dzieci bez opieki. Wyodrębnienie przestrzeni przeznaczonej do zajęć rekreacyjnych lub zapewnienie dzieciom bez opieki możliwości udziału we wspólnych zajęciach (np. grach i zabawach wewnątrz ośrodka, obowiązkach domowych, zajęciach językowych, grupowych sesjach informacyjnych lub zajęciach sportowych) jest źródłem wielu korzyści, ponieważ zapewnia im regularne zajęcia, a tym samym zmniejsza napięcia wynikające z długotrwałej beczynności.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 51: Dzieci bez opieki mają do dyspozycji wystarczającą przestrzeń do spożywania posiłków.

Wskaźnik 51.1: Wszystkie dzieci mają możliwość jedzenia w wyznaczonej przestrzeni.

- **Uwagi dodatkowe:** Wszystkie dzieci mogą spożywać posiłki w stołówce (w większym ośrodku) lub w pomieszczeniu wyposażonym w stół i wystarczającą liczbę krzeseł. Miejsce, w którym spożywa się posiłki, może służyć także innym celom, pod warunkiem że o określonych porach dnia jest dostępne jako jadalnia.

STANDARD 52: Dzieci bez opieki mają do dyspozycji wystarczającą przestrzeń na zajęcia rekreacyjne i grupowe.

Wskaźnik 52.1: Obszar, na którym są prowadzone zajęcia rekreacyjne, znajduje się na terenie ośrodka lub w przestrzeni ogólnodostępnej w jego pobliżu.

- **Uwagi dodatkowe:** Podczas przygotowywania pomieszczeń przeznaczonych do organizacji zajęć rekreacyjnych w obiektach zakwaterowania zbiorowego (np. przebieralni) należy mieć na uwadze płeć, wiek oraz tożsamość kulturową dzieci bez opieki. Jeśli jest to możliwe, należy zapewnić dzieciom dostęp do pomieszczeń, w których mogą uczestniczyć w zajęciach rekreacyjnych, lub umożliwić im to w określonych godzinach.

Wskaźnik 52.2: Jeżeli zajęcia grupowe są organizowane przez państwa UE+, należy przeznaczyć na ten cel wystarczającą i odpowiednią przestrzeń, na przykład osobne pomieszczenie.

- **Uwagi dodatkowe:** Pojęcie „zajęcia grupowe” oznacza m.in. kursy językowe, grupowe sesje informacyjne, zajęcia sportowe itp.

Wskaźnik 52.3: Na terenie ośrodka są dostępne bezpieczne pomieszczenie lub przestrzeń, w których dzieci bez opieki mogą się bawić i brać udział w zajęciach na świeżym powietrzu.

Wskaźnik 52.4 a): Przynajmniej część zajęć rekreacyjnych odbywa się w rozsądnej odległości od ośrodka, którą można bezpiecznie przebyć pieszo; **ORAZ**

Wskaźnik 52.4 b): W przypadku obiektów zakwaterowania zbiorowego zajęcia rekreacyjne dostosowane do wieku dzieci są przynajmniej w minimalnym zakresie organizowane w obiekcie; **ORAZ**

Wskaźnik 52.4 c): Dodatkowe zajęcia mogą być dostępne w odległości, którą można przebyć środkami transportu publicznego lub zorganizowanego transportu zapewnianego przez państwo UE+.

Wskaźnik 52.5 a): Dzieci bez opieki w wieku 0–12 lat mają *na co dzień* dostęp do placów i pokoi zabaw odpowiednich do ich wieku; **ORAZ**

Wskaźnik 52.5 b): Dzieci bez opieki w wieku 13–17 lat mają *cotygodniowy* dostęp do krytych i otwartych obiektów sportowych.

Dobre praktyki w zakresie pomieszczeń ogólnodostępnych

Za dobrą praktykę uznaje się:

wyodrębnienie pomieszczenia do nauki lub wyznaczenie godzin, w których można w spokoju odrabiać zadania domowe w pomieszczeniu o charakterze uniwersalnym.

9.5. Warunki sanitarne

Uwagi wstępne

Określenie „warunki sanitarne” odnosi się do utrzymywania pomieszczeń w czystości, zapobiegania zakażeniom, chorobom itp. oraz sprzątnięcia i usuwania odpadów. Określenie „czysty” oznacza wolny od szkodników, insektów, zarazków i innych zagrożeń. Obowiązujące normy sanitarne opisane w niniejszej części mają zastosowanie do całego ośrodka zakwaterowania, w tym pomieszczeń prywatnych i ogólnodostępnych wewnątrz ośrodka lub na zewnątrz

(jeśli dotyczy). W zależności od kontekstu krajowego opracowywanie i monitorowanie tych standardów może pozostawać w gestii innych właściwych organów (np. organów inspekcji sanitarnej).

W większych obiektach „pomieszczenia prywatne” oznaczają tylko pokoje/sypialnie, natomiast wszystkie pozostałe zalicza się do kategorii pomieszczeń ogólnodostępnych. Normy sanitarne różnią się w zależności od rodzaju pomieszczeń ogólnodostępnych, takich jak kuchnia, pomieszczenia sanitarne i inne, w tym biura i świetlice. W mniejszych obiektach kuchnia, łazienka i inne pomieszczenia powinny również być traktowane jako pomieszczenia prywatne.

Chociaż utrzymanie odpowiednich norm sanitarnych jest obowiązkiem właściwych organów państwa członkowskiego, dzieci bez opieki również mogą być w nie zaangażowane – stosownie do wieku i poziomu rozwoju. W praktyce to dzieci są zazwyczaj odpowiedzialne za utrzymywanie w czystości pomieszczeń prywatnych. Ponadto w zależności od krajowych przepisów ustawodawczych/wykonawczych dzieci bez opieki mogą samodzielnie sprzątać inne pomieszczenia – w celach edukacyjno-wychowawczych – przy czym należy uwzględnić wiek dzieci. Personel zarządza sprzątnięciem i je nadzoruje. W niektórych przypadkach za tego rodzaju drobne prace wykonywane w ośrodku zakwaterowania może przysługiwać wynagrodzenie. Ich praca jest wówczas nadzorowana przez właściwy organ lub firmę świadczącą usługi sprzątnięcia.

Szczegółowy opis obowiązków związanych z utrzymywaniem czystości w ośrodkach zakwaterowania powinien znaleźć się w regulaminie ośrodka.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 53: W pomieszczeniach prywatnych i ogólnodostępnych jest utrzymywana czystość.

Wskaźnik 53.1: W ośrodku zakwaterowania przestrzega się harmonogramu sprzątnięcia.

- **Uwagi dodatkowe:** Określa się częstotliwość sprzątnięcia i standardy czystości dla poszczególnych rodzajów pomieszczeń.

Wskaźnik 53.2: Czystość pomieszczeń ogólnodostępnych i prywatnych jest sprawdzana na bieżąco.

- **Uwagi dodatkowe:** Podczas sprawdzania czystości uwzględnia się potrzebę zapewnienia dzieciom bez opieki prywatności.

Wskaźnik 53.3: Kontrole czystości przeprowadza się, kiedy mieszkańcy przenoszą się do innego pokoju lub do innego obiektu mieszkaniowego.

Wskaźnik 53.4: Jeżeli dzieci uczestniczą w obowiązkach w zakresie utrzymania czystości (co ma charakter edukacyjno-wychowawczy), ważne, by członkowie personelu mieli na uwadze ich wiek i poziom rozwoju oraz udzielali im niezbędnego wsparcia. Ponadto dzieci muszą mieć dostęp do niezbędnych środków czystości i urządzeń oraz środków ochronnych, takich jak rękawiczki i maski.

STANDARD 54: Kuchnia i pomieszczenia sanitarne są utrzymywane w czystości.

Wskaźnik 54.1: Poziom ich czystości odpowiada lokalnym i krajowym przepisom i normom.

- **Uwagi dodatkowe:** Przepisy te mogą na przykład określać, jak często należy sprzątać, aby uniknąć rozprzestrzenienia się gryzoni i szkodników.

Wskaźnik 54.2: Kuchnia i pomieszczenia sanitarne są sprzątnięte co najmniej raz dziennie (w ośrodkach dla cudzoziemców) lub częściej, jeśli to konieczne.

Wskaźnik 54.3: Regularnie przeprowadza się generalne sprzątnięcie.

- **Uwagi dodatkowe:** Generalne sprzątnięcie odbywa się w ośrodkach dla cudzoziemców co najmniej cztery razy w roku. Normy czystości kuchni, z których korzystają dzieci bez opieki, różnią się od tych obowiązujących w obiektach przeznaczonych do profesjonalnego przygotowywania posiłków.

Dobre praktyki w zakresie utrzymywania czystości obiektów mieszkaniowych

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ wprowadzenie harmonogramu sprzątanía, spisane go w sposób przejrzysty i czytelny dla dzieci;
- ✓ aktywne sprawdzanie przez członków personelu, czy obowiązki dotyczące sprzątanía zostały wykonane.

STANDARD 55: Dzieciom bez opieki zapewnia się możliwość regularnego, samodzielnego prania lub świadczenie na ich rzecz tego rodzaju usług.

Wskaźnik 55.1: Jeżeli ośrodek zakwaterowania udostępnia dzieciom pościel i odpowiada za jej pranie, powinna ona być prana przynajmniej raz na dwa tygodnie.

Wskaźniki alternatywne:

Wskaźnik 55.1 a): Dzieci bez opieki powinny mieć możliwość prania (także ręczników) przynajmniej raz w tygodniu, samodzielnie lub w razie potrzeby pod nadzorem; **LUB**

- *Uwagi dodatkowe: Wskaźnik ten może zostać doprecyzowany w kontekście krajowym poprzez określenie liczby pralek i możliwości suszenia.*

Wskaźnik 55.1 b): Jeżeli w ośrodku można korzystać z usług prania, powinny one być dostępne przynajmniej przez pięć dni w tygodniu (z uwzględnieniem weekendu).

9.6. Prace konserwacyjne

Uwagi wstępne

W tym rozdziale sformułowanie „prace konserwacyjne” należy rozumieć jako działania, które są niezbędne i podejmowane w celu utrzymania ośrodka w jego pierwotnym stanie możliwie jak najdłużej.

Chociaż prace konserwacyjne są obowiązkiem właściwych organów państw UE+, dzieci bez opieki również mogą dobrowolnie brać w nich udział, jeśli pozwalają na to krajowe przepisy ustawowe/wykonawcze. Gdy w takich pracach biorą udział dzieci bez opieki, musi to mieć charakter edukacyjno-wychowawczy. Należy przy tym uwzględnić wiek dzieci bez opieki i zapewnić instruktaż i nadzór personelu. W niektórych przypadkach za tego rodzaju drobne prace wykonywane w ośrodku zakwaterowania mogą otrzymywać wynagrodzenie. W takich sytuacjach ich pracę nadzorują właściwe organy lub firma odpowiedzialna za prace konserwacyjne.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 56: Zapewnia się bezpieczeństwo i właściwe funkcjonowanie obiektów mieszkaniowych dzięki regularnie prowadzonym pracom konserwacyjnym.

Wskaźnik 56.1: Regularnie sprawdza się stan lokali, mebli i wyposażenia.

- *Uwagi dodatkowe: Kontrole powinny odbywać się co najmniej raz w roku. Ocenę można przeprowadzić w oparciu o listę kontrolną.*

Wskaźnik 56.2: Dzieci bez opieki mają możliwość zgłaszania potrzeby przeprowadzenia prac konserwacyjnych i napraw.

Wskaźnik 56.3: Niezbędne naprawy i wymiany wewnątrz ośrodka są przeprowadzane niezwłocznie i z zapewnieniem odpowiedniej jakości.

- *Uwagi dodatkowe: Choć nie zmienia to faktu, że ogólna odpowiedzialność za utrzymanie miejsca zakwaterowania spoczywa na organie recepcyjnym, niektóre obowiązki w tym zakresie mogą wykonywać dzieci bez opieki, przy czym ma to charakter dobrowolny i edukacyjny oraz odbywa się z uwzględnieniem wieku dziecka, a ponadto zawsze towarzyszy temu instruktaż i nadzór personelu. W każdym przypadku ogólny nadzór nad pracami sprawuje zawsze właściwy organ.*

9.7. Sprzęt i usługi komunikacyjne

Uwagi wstępne

Komunikacja odgrywa w życiu dzieci bez opieki ważną rolę przez cały czas trwania procedury recepcyjnej. Pojęcie „komunikacja” obejmuje zarówno komunikację dotyczącą statusu dzieci bez opieki w ramach procedury, jak i komunikację prywatną, na przykład z członkami rodziny. Należy podkreślić, że dostęp do narzędzi komunikacji może pozytywnie wpływać na zdrowie psychiczne dzieci bez opieki, gdyż może zapobiegać niepokojowi wynikającemu z braku kontaktu z rodziną i przyjaciółmi, którzy pozostali w kraju pochodzenia lub przebywają w strefie tranzytowej, z niedostatecznego kontaktu z organizacjami świadczącymi pomoc prawną bądź z innymi odpowiednimi służbami.

Standardy i wskaźniki

STANDARD 57: Dzieci bez opieki mają dostęp do telefonu, aby utrzymywać kontakt z rodziną oraz prowadzić rozmowy dotyczące kwestii proceduralnych, prawnych, medycznych i edukacyjnych.

Wskaźnik 57.1: Telefon udostępnia się przynajmniej na potrzeby rozmów z rodziną i przedstawicielem oraz kontaktów dotyczących kwestii proceduralnych, prawnych, medycznych i edukacyjnych.

Wskaźnik 57.2: Dzieci bez opieki mają na co dzień dostęp przynajmniej do jednego aparatu telefonicznego na obiekt.

- **Uwagi dodatkowe:** Liczba aparatów telefonicznych zainstalowanych w ośrodku zależy od liczby przebywających w nim dzieci.

Wskaźnik 57.3: Dzieci bez opieki mogą odbierać i wykonywać połączenia z zachowaniem prywatności, tzn. w miejscu, w którym inne dzieci nie słyszą prowadzonej przez nich rozmowy.

STANDARD 58: Dzieci bez opieki mają odpowiedni dostęp do internetu.

Wskaźnik 58.1: Dzieci bez opieki mogą na co dzień w ośrodku bezpłatnie korzystać z internetu do celów związanych z nauką i kontaktów z rodziną.

- **Uwagi dodatkowe:** Dostęp do internetu oraz czas trwania dostępu są ustalane przez personel. Dostęp do internetu w ośrodku może być zapewniony poprzez sieć bezprzewodową (Wi-Fi), umożliwiającą dzieciom bez opieki korzystanie z internetu za pośrednictwem własnych urządzeń komunikacyjnych (np. smartfonów), lub poprzez udostępnienie odpowiedniej liczby komputerów dla określonej liczby osób.

STANDARD 59: Dzieci bez opieki mają możliwość ładowania swoich urządzeń komunikacyjnych.

Wskaźnik 59.1: Na jedno dziecko przypada co najmniej jedno gniazdko elektryczne do ładowania urządzeń elektronicznych.

- **Uwagi dodatkowe:** Aby uniknąć konfliktów, w każdym pokoju powinno się znajdować kilka gniazdek.

Dobre praktyki w zakresie ułatwiania dostępu do sprzętu i usług telekomunikacyjnych.

Za dobrą praktykę uznaje się:

- ✓ zapewnienie dzieciom bez opieki możliwości bezpłatnego kopiowania lub drukowania dokumentów niezbędnych w związku z nauką w szkole bądź dotyczących procedury azylowej lub kwestii zdrowotnych;
- ✓ umożliwienie dostępu do telewizji z kanałami w co najmniej dwóch językach, którymi posługuje się większość dzieci bez opieki przebywających w danym ośrodku.

Załącznik – tabela zbiorcza

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
1. Informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki	1.1. Informacje	1. Dzieciom bez opieki zapewnia się odpowiednie informacje.	<p>1.1. W rozsądnym czasie nieprzekraczającym 15 dni od złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej należy przekazać dzieciom bez opieki informacje przynajmniej o ustalonych świadczeniach oraz o obowiązkach dotyczących warunków recepcyjnych, które dzieci te muszą wypełniać.</p> <p>1.2. Informacje powinny być dostarczane nieodpłatnie.</p> <p>1.3. Przekazywane informacje powinny rozwiewać wątpliwości dziecka bez opieki lub jego przedstawiciela.</p> <p>1.4. Informacje obejmują wszystkie aspekty warunków recepcyjnych dotyczące dzieci bez opieki, a przynajmniej prawo do recepcji, formy świadczeń materialnych w ramach recepcji (zakwaterowanie, żywność, odzież i dzienna dieta), dostęp do opieki zdrowotnej, kształcenie, zajęcia rekreacyjne i w odpowiednich przypadkach szczególne warunki zapewniane wnioskodawcom szczególnej troski ubiegającym się o ochronę międzynarodową.</p> <p>1.5. Informacji udziela się z uwzględnieniem szczególnych potrzeb i indywidualnej sytuacji dzieci bez opieki.</p> <p>1.6. Informacje obejmują role personelu pracującego z dziećmi bez opieki.</p> <p>1.7. Informacje powinny wyjaśniać obowiązek wyznaczenia przedstawiciela, którego rolą jest wspieranie dzieci bez opieki w kwestiach proceduralnych oraz w życiu codziennym.</p> <p>1.8. Informacje obejmują główne aspekty procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową, w tym procedurę azylową, dostępną pomoc prawną oraz sposoby korzystania z niej, możliwości poszukiwania rodziny, łączenia rodzin, dobrowolnego powrotu oraz procedury odwoławcze mające zastosowanie w danym przypadku.</p>
		2. Dzieci bez opieki rozumieją przekazywane im informacje.	<p>2.1. Informacje są przekazywane w sposób użyteczny dla dzieci, dostosowany do ich wieku oraz uwzględniający różnice kulturowe.</p> <p>2.2. Informacje muszą być dostarczane systematycznie przez cały okres trwania recepcji. Fakt przekazania informacji powinien zostać udokumentowany (kiedy przekazano informacje, kto je przekazał itp.).</p> <p>2.3. W ośrodkach recepcyjnych muszą być dostępni tłumacze ustni lub pośrednicy językowi, których zadaniem jest umożliwienie komunikacji z dziećmi bez opieki w ich języku ojczystym.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
1. Informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki (cd.)	1.2. Uczestnictwo	3. Poglądy/opinie dzieci są brane pod uwagę oraz uwzględniane przy podejmowaniu decyzji, stosownie do wieku i stopnia dojrzałości dziecka.	<p>3.1. Dzieciom bez opieki zapewnia się możliwość wyrażania poglądów/opinii w bezpiecznym i inkluzywnym otoczeniu oraz uwzględnia się te poglądy/opinie stosownie do wieku i stopnia dojrzałości dziecka.</p> <p>3.2. W ośrodku recepcyjnym obowiązuje powszechnie znana i dostępna oraz poufna wewnętrzna procedura zgłaszania skarg przez dzieci bez opieki.</p> <p>3.3. Przynajmniej raz w miesiącu dzieci bez opieki otrzymują informacje zwrotne na temat złożonej skargi i jej wpływu na podejmowane działania.</p>
	1.3. Reprezentacja	4. Przedstawiciela wyznacza się możliwe jak najszybciej, ale nie później niż w ciągu 15 dni od złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, oraz umożliwia się mu wspieranie dziecka bez opieki w działaniach związanych z jego zobowiązaniami prawnymi.	<p>4.1. Przedstawiciel ma możliwość sprawdzenia, czy zakwaterowanie i opieka w miejscu pobytu są odpowiednie do fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego i społecznego rozwoju dziecka.</p> <p>4.2. Przedstawiciel ma możliwość zgłaszania wszelkich problemów pracownikom struktur przyjmujących zapewniających dziecku zakwaterowanie; w razie potrzeby należy angażować i zasięgać opinii pośredników kulturowych.</p> <p>4.3. Przedstawiciel ma możliwość przekazywania dziecku informacji na temat jego praw i obowiązków związanych z zakwaterowaniem i świadczeniami materialnymi oraz w razie potrzeby wspierania go we wnoszeniu skarg w tym zakresie.</p> <p>4.4. Przedstawiciel ma możliwość sprawdzenia, czy dziecko otrzymuje informacje o rolach i obowiązkach personelu i opiekunów pracujących w ośrodkach dla cudzoziemców.</p> <p>4.5. Przedstawiciel ma możliwość sprawdzenia, czy dziecko w istocie ma dostęp do systemu kształcenia oraz czy regularnie uczęszcza na zajęcia.</p> <p>4.6. Przedstawiciel ma możliwość podejmowania działań zmierzających do zwiększenia dostępu dziecka do zajęć wypoczynkowych, w tym gier i zabaw oraz zajęć rekreacyjnych odpowiednich do jego wieku, stopnia dojrzałości i zainteresowań.</p>
		5. Doradcy prawni lub opiekunowie, przedstawiciele organizacji międzynarodowych i odpowiednich organizacji pozarządowych uznanych przez dane państwo UE+ mają dostęp do struktur recepcyjnych w zakresie umożliwiającym wspieranie dzieci bez opieki.	<p>5.1. Dostęp powyższych podmiotów może być ograniczony tylko ze względów bezpieczeństwa lokalu oraz dzieci bez opieki, pod warunkiem że dostęp taki nie jest poważnie ograniczony lub uniemożliwiony.</p> <p>5.2. Podmioty wymienione powyżej mogą się spotykać i rozmawiać z dziećmi bez opieki w warunkach umożliwiających zachowanie prywatności.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
1. Informacje, uczestnictwo i reprezentacja dzieci bez opieki (cd.)	1.3. Reprezentacja (cd.)	6. Dostępna jest procedura umożliwiająca wszczęcie poszukiwania członków rodziny dziecka bez opieki tak szybko, jak to możliwe po jego przybyciu i identyfikacji, w razie potrzeby przy wsparciu ze strony międzynarodowych lub innych kompetentnych organizacji, przy jednoczesnym najlepszym zabezpieczeniu interesów dziecka.	6.1. Organy recepcyjne lub inny odpowiedzialny personel, w tym przedstawiciel, inicjują bądź wszczynają poszukiwanie rodziny na podstawie informacji przekazanych przez dziecko, mając na względzie jego najlepszy interes.
2. Ocena szczególnych potrzeb i zagrożeń oraz reagowanie na nie	2.1. Szczególne potrzeby	7. Jest dostępna wstępna procedura identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb dzieci bez opieki.	7.1. Istnieje standaryzowany(-a) mechanizm/procedura systematycznej identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb dzieci bez opieki. 7.2. Mechanizm jasno określa, kto jest odpowiedzialny za identyfikację i ocenę szczególnych potrzeb. 7.3. Mechanizm wyraźnie określa sposoby rejestrowania zidentyfikowanych i poddanych ocenie potrzeb, a także zasady informowania o nich dziecka bez opieki i odpowiednich podmiotów.
		8. Możliwie najszybciej po przybyciu skutecznie stosuje się mechanizm/procedurę identyfikacji i oceny szczególnych potrzeb.	8.1. Przeznacza się wystarczające zasoby na systematyczną identyfikację i ocenę szczególnych potrzeb każdego dziecka bez opieki. 8.2. W chwili przyjęcia po przybyciu, pierwszego dnia lub najpóźniej w ciągu 24 godzin przeprowadza się identyfikację i ocenę oczywistej podatności na zagrożenia z myślą o uwzględnieniu szczególnych potrzeb. 8.3. Szczególne potrzeby, które uwidaczniają się na późniejszym etapie, są odpowiednio zidentyfikowane i oceniane oraz uwzględniane i dokumentowane. 8.4. W stosownych przypadkach, w ocenie szczególnych potrzeb uczestniczą wyspecjalizowane podmioty. 8.5. Ustanawia się i wykorzystuje kanały komunikacji i współpracy między organem recepcyjnym a organem rozstrzygającym, przy czym zastosowanie ma zasada poufności. 8.6. Identyfikacja i ocena szczególnych potrzeb odbywa się bez uszczerbku dla rozpatrywania wniosku dziecka bez opieki o udzielenie ochrony międzynarodowej.
		9. Reagowanie na szczególne potrzeby, które zidentyfikowano, odbywa się bez zbędnej zwłoki.	9.1. Podejmuje się odpowiednie działania w odpowiedzi na zidentyfikowane i poddane ocenie szczególne potrzeby. Pilna potrzeba reakcji jest uzależniona od zidentyfikowanej potrzeby. 9.2. Jeżeli zidentyfikowano szczególne potrzeby, odpowiedni mechanizm zapewnia ich regularne monitorowanie.

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
2. Ocena szczególnych potrzeb i zagrożeń oraz reagowanie na nie (cd.)	2.2. Ocena zagrożeń	10. Personel pracujący z dziećmi bez opieki w ośrodku recepcyjnym identyfikuje czynniki zagrażające bezpieczeństwu i interesowi dzieci na wczesnym etapie.	<p>10.1. Dokonuje się standardowej oceny zagrożeń bezpieczeństwa dzieci bez opieki.</p> <p>10.2. Zagrożenia bezpieczeństwa dzieci bez opieki podlegają ocenie w pierwszym tygodniu po ich przybyciu oraz później regularnie co sześć miesięcy.</p> <p>10.3. Zagrożenia bezpieczeństwa są poddawane systematycznym ocenom.</p> <p>10.4. Ustalenia oceny zagrożeń są omawiane w kontekście multidyscyplinarnym.</p>
		11. Pracownicy struktur przyjmujących dzieci ograniczają zagrożenia bezpieczeństwa do absolutnego minimum.	<p>11.1. Niezbędną opiekę oraz zakwaterowanie w odpowiednim ośrodku recepcyjnym na podstawie oceny zagrożeń zapewnia się w ciągu tygodnia po przybyciu.</p> <p>11.2. W sytuacjach wyjątkowo niebezpiecznych organy recepcyjne podejmują natychmiastowe działania zmierzające do wyeliminowania zagrożeń.</p> <p>11.3. Ośrodki recepcyjne dysponują systemem powiadamiania i systematycznie zgłaszają zaginięcia dzieci bez opieki oraz natychmiast reagują na zaginięcia.</p>
		12. Dzieciom bez opieki przekazuje się wiedzę na temat (de)radykalizacji, a personel informuje właściwe organy o sygnałach świadczących o (potencjalnej) radykalizacji postaw.	<p>12.1. W razie potrzeby personel pracujący z dziećmi bez opieki omawia z nimi zagadnienie radykalizacji postaw.</p> <p>12.2. Ośrodki recepcyjne dysponują systemem powiadamiania służącym do zgłaszania sygnałów świadczących o radykalizacji postaw właściwym osobom i organom.</p>
3. Kwaterowanie		13. Podczas kwaterowania dzieci bez opieki uwzględnia się konkretne i obiektywne powody (np. wiek, stopień dojrzałości i szczególne potrzeby) związane z indywidualną sytuacją dziecka bez opieki, szczególną opieką zapewnianą w danym ośrodku recepcyjnym oraz rodzaj tej placówki, jak również możliwość objęcia dziecka niezinstytucjonalizowanymi formami opieki.	<p>13.1. Stosuje się odpowiedni mechanizm w celu zbadania, czy istnieją konkretne i obiektywne powody zakwaterowania dziecka w danym miejscu.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
3. Kwaterowanie (cd.)		14. Zapewnia się poszanowanie jedności rodziny zgodnie z zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.	<p>14.1. Dzieci bez opieki będące rodzeństwem (zgodnie z definicją zawartą w art. 24 ust. 2 dyrektywy recepcyjnej) są zakwaterowane razem, jeżeli wyrażą na to zgodę.</p> <p>14.2. Dzieci bez opieki, ich małżonkowie i potomstwo mogą zostać zakwaterowani razem, jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka bez opieki i jest zgodne z odpowiednim prawem krajowym.</p> <p>14.3. Jeżeli jest to możliwe i stosowne, zasada jedności rodziny powinna być przestrzegana w odniesieniu do członków rodziny będących dalszymi krewnymi.</p>
		15. W procesie przydziału lub zmiany miejsca zakwaterowania dziecka bez opieki uwzględnia się jego szczególne potrzeby.	<p>15.1. Przydziału miejsca zakwaterowania dzieci bez opieki dokonuje się w oparciu o ocenę ich szczególnych potrzeb recepcyjnych.</p> <p>15.2. Istnieje możliwość przeniesienia dziecka bez opieki, u którego stwierdzono szczególne potrzeby w zakresie recepcji.</p> <p>15.3. Przenoszenie dzieci bez opieki powinno być ograniczone do minimum oraz powinno mieć miejsce wyłącznie wówczas, gdy służy to dobru dziecka, na przykład dlatego, że zwiększa dostęp do członków rodziny lub usług edukacyjnych.</p> <p>15.4. O ile to możliwe, dzieciom bez opieki, które osiągnęły pełnoletniość, należy umożliwić pozostanie w tym samym miejscu/na tym samym obszarze. W przypadku przenoszenia dzieci bez opieki po osiągnięciu przez nie pełnoletniości do ośrodka recepcyjnego dla dorosłych należy powziąć szczególne środki. Przeniesienie powinno odbywać się z należytą starannością, a w jego organizację należy zaangażować zarówno ośrodki recepcyjne, jak i dziecko bez opieki, którego przeniesienie dotyczy.</p>
4. Codzienna opieka		16. Zapewnia się codzienną opiekę nad dziećmi bez opieki przebywającymi w ośrodku dla cudzoziemców (a) lub w obiektach zakwaterowania indywidualnego (b).	<p>16.1. a) W ośrodku dla cudzoziemców przez całą dobę są obecni pracownicy struktur przyjmujących (dzieci).</p> <p>16.1. b) Pracownicy struktur przyjmujących dzieci są obecni zwłaszcza w czasie, gdy dziecko bez opieki przebywa w ośrodku dla cudzoziemców, tj. przed rozpoczęciem i po zakończeniu zajęć szkolnych, w weekendy i w czasie wakacji szkolnych.</p> <p>16.1. c) W przypadku gdy pracownicy obecni w ośrodku w nocy nie są pracownikami ds. recepcji, muszą przynajmniej być przeszkoleni w zakresie ochrony i praw dzieci oraz mieć do dyspozycji niezbędne informacje o szczególnej sytuacji dzieci bez opieki przebywających w danym ośrodku dla cudzoziemców.</p> <p>16.1. d) Obecność dziecka bez opieki w ośrodku dla cudzoziemców jest monitorowana przynajmniej raz dziennie z myślą o upewnieniu się, że dziecko nie uciekło z ośrodka. LUB</p> <p>16.2. a) Gdy dziecko bez opieki zamieszkuje w obiektach zakwaterowania indywidualnego, przez całą dobę ma możliwość kontaktu z pracownikami struktur przyjmujących dzieci.</p> <p>16.2. b) Pracownik ds. recepcji dzieci odwiedza dziecko bez opieki przebywające w obiekcie zakwaterowania indywidualnego przynajmniej dwa razy w tygodniu.</p> <p>16.2. c) Obecność dziecka bez opieki w obiekcie zakwaterowania indywidualnego jest monitorowana przy okazji składanych mu wizyt z myślą o upewnieniu się, że nie uciekło z miejsca pobytu.</p> <p>16.3. Dziecku bez opieki udziela się wsparcia w codziennym życiu i działaniach.</p> <p>16.4. Dziecko bez opieki otrzymuje pomoc w odrabianiu zadań domowych i nauce.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
4. Codzienna opieka (cd.)		17. Codzienna opieka opiera się na konkretnej metodzie opieki nad dziećmi bez opieki.	<p>17.1. Metodę opieki nad dziećmi bez opieki określa podręcznik. Metoda ta jest znana wszystkim pracownikom ds. recepcji dzieci odpowiedzialnym za codzienną opiekę w ośrodku recepcyjnym oraz jest przez nich stosowana.</p> <p>17.2. Podręcznik zawiera przynajmniej opis celów codziennej opieki oraz cyklu rozmów poświęconych omówieniu z dzieckiem tych celów oraz ich skutków dla dziecka bez opieki, jak również wpływu na jego bezpieczeństwo, przyszłe perspektywy, umiejętności i szczególne potrzeby.</p> <p>17.3. Pracownicy ds. recepcji dzieci regularnie omawiają cele codziennej opieki i ich wpływ z przedstawicielem i dzieckiem bez opieki.</p>
		18. Dziecko bez opieki jest uczone samodzielności i przygotowywane do rozpoczęcia samodzielnego życia po opuszczeniu ośrodka.	<p>18.1. Umiejętności związane z samodzielnością są poddawane regularnym ocenom.</p> <p>18.2. Dziecku bez opieki zapewnia się praktyczną naukę zarządzania budżetem domowym i odpowiedzialnego korzystania z energii oraz wsparcie w tym zakresie.</p> <p>18.3. Dziecku bez opieki zapewnia się praktyczną naukę utrzymywania czystości i prania odzieży oraz wsparcie w tym zakresie.</p> <p>18.4. Dziecku bez opieki zapewnia się praktyczną naukę gotowania oraz wsparcie w tym zakresie.</p>
		19. Zdrowie i dobrostan dziecka bez opieki są zabezpieczane i chronione. Buduje się odporność dziecka na zagrożenia.	<p>19.1. W ramach codziennej opieki uwzględnia się i chroni dobrostan psychiczny i umysłowy dziecka bez opieki.</p> <p>19.2. Dziecko bez opieki ma dostęp do zajęć poświęconych zagrożeniom związanym z używaniem narkotyków i alkoholu, stosownie do swojego wieku i stopnia dojrzałości.</p> <p>19.3. Dziecko bez opieki ma dostęp do zajęć poświęconych zdrowiu reprodukcyjnemu i seksualnemu oraz rolowi związanym z płcią, stosownie do swojego wieku i stopnia dojrzałości.</p> <p>19.4. Dziecku bez opieki przynajmniej w minimalnym zakresie zapewnia się informacje i praktyczne zajęcia edukacyjne mające na celu zwiększenie jego odporności na wszelkie formy przemocy psychicznej, seksualnej lub innych form znęcania fizycznego lub zaniedbania.</p>
		20. Rozwój umysłowy i społeczny dziecka bez opieki jest wspierany i monitorowany w ramach standaryzowanego planu opieki.	<p>20.1. Sytuacja, potrzeby, umiejętności i przyszłe perspektywy dziecka bez opieki podlegają ocenie pracowników ds. recepcji dzieci jako standardowe elementy planu opieki nad takim dzieckiem oraz przy jego udziale.</p> <p>20.2. Kompetentni opiekunowie specjalizujący się w różnych dziedzinach (podejście multidyscyplinarne) omawiają rozwój umysłowy i społeczny dziecka bez opieki.</p> <p>20.3. Informacje na temat rozwoju umysłowego i społecznego dziecka bez opieki są regularnie wymieniane z przedstawicielem.</p> <p>20.4. W przypadku przenoszenia dziecka bez opieki do nowego ośrodka recepcyjnego plan opieki jest przekazywany najpóźniej w dniu przeniesienia, tak by zapewnić poszanowanie zasady poufności.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
4. Codzienna opieka (cd.)	21. Dzieci bez opieki mają rzeczywisty dostęp do zajęć wycieczkowych, w tym gier i zabaw oraz zajęć rekreacyjnych odpowiednich do ich wieku.		21.1. Na co dzień dzieci bez opieki mają dostęp do różnorodnych zajęć rekreacyjnych, organizowanych zarówno w pomieszczeniach ośrodka, jak i na świeżym powietrzu. Są one dostosowane do wieku dzieci i z nimi konsultowane.
			21.2. Zajęcia rekreacyjne są organizowane i nadzorowane przez pracowników ds. recepcji dzieci lub inne odpowiedzialne osoby dorosłe zajmujące się opieką nad dziećmi.
			21.3. a) Dzieci bez opieki w wieku 0–12 lat mogą na co dzień bawić się – pod nadzorem – w bezpiecznej przestrzeni dostosowanej do ich wieku ORAZ 21.3. b) Regularnie i przynajmniej w minimalnym zakresie organizuje się zajęcia sportowe w formie dostosowanej do wieku dziecka bez opieki.
			21.4. Dostęp do internetu oraz czas trwania dostępu są odpowiednie do wieku oraz są ustalane i nadzorowane przez personel.
5. Personel	22. Na potrzeby sprawowania codziennej opieki nad dziećmi bez opieki dostępny jest wystarczający, wykwalifikowany personel.		22.1. Ośrodek recepcyjny ma obowiązek zadbać o to, aby codzienną opiekę nad dziećmi bez opieki sprawował wystarczający, wykwalifikowany personel.
	23. Personel jest odpowiednio wykwalifikowany.		23.1. Personel pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji obowiązuje przejrzysty zakres zadań i obowiązków. 23.2. Pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji dysponują kwalifikacjami wskazanymi w krajowych przepisach ustawowych i wykonawczych regulujących wymagania stawiane osobom wykonującym dane zadania i obowiązki. 23.3. Personel pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji nie był notowany w związku z przestępstwami i wykroczeniami dotyczącymi dzieci ani rodzącymi poważne obawy co do zdolności do przyjęcia na siebie odpowiedzialności za dzieci.
	24. Personelowi zapewnia się niezbędne i odpowiednie szkolenia.		24.1. Bez uszczerbku dla konieczności zapewnienia osobom pracującym z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji specjalistycznych szkoleń, wszystkie szkolenia powinny spełniać wymogi zawarte w szerszych ramach kodeksu postępowania, określającego podstawowe pojęcia i zasady leżące u podstaw zadań realizowanych w tym kontekście. 24.2. Personel pracujący z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji jest drobiazgowo i odpowiednio wcześniej wprowadzany do swojej roli. 24.3. Dostępny jest przejrzysty program szkoleń, zawierający informacje o wymaganiach stawianych każdej grupie funkcjonalnej. Służy on możliwie najszybszej ocenie, identyfikowaniu, dokumentowaniu i uwzględnianiu szczególnych potrzeb w zakresie recepcji oraz przez cały okres pozostawania w ośrodku recepcyjnym. 24.4. Szkolenia organizowane są regularnie i w zależności od potrzeb personelu. 24.5. Organizowane szkolenia obejmują zagadnienia dotyczące płci i wieku, kultury i rozwiązywania konfliktów, jak również wstępne i specjalistyczne szkolenia w zakresie identyfikacji osób o szczególnych potrzebach, problemów dotyczących zdrowia psychicznego, rozpoznawania oznak radykalizacji postaw, identyfikacji ofiar handlu ludźmi oraz pierwszej pomocy i bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
5. Personel (cd.)		25. Zapewnia się i promuje skuteczną współpracę, wymianę informacji i podnoszenie świadomości.	<p>25.1. O odnotowanych szczególnych potrzebach należy informować odpowiednie zainteresowane podmioty, aby zapewnić niezbędne gwarancje (szczególne potrzeby) i wsparcie.</p> <p>25.2. Organizuje się regularne sesje poświęcone współpracy, wymianie informacji i zwiększaniu świadomości lub zapewnia alternatywne sposoby kontaktu osób mających kontakt z dziećmi bez opieki z uwagi na wykonywany zawód bądź sprawowaną funkcję, w tym pracowników socjalnych, pracowników sektora edukacji i służby zdrowia, pracowników biur meldunkowych, tłumaczy ustnych, osób zarządzających ośrodkami, personelu administracyjnego/koordynatorów oraz przedstawicieli.</p> <p>25.3. Przedstawiciele i inne właściwe podmioty pracujące z dziećmi bez opieki regularnie wymieniają informacje na temat umysłowego i społecznego rozwoju dziecka bez opieki.</p> <p>25.4. W odniesieniu do każdej informacji uzyskanej przez osoby pracujące z dziećmi bez opieki podczas wykonywania swojej pracy obowiązują zasady poufności przewidziane w prawie krajowym i międzynarodowym.</p>
		26. Personelowi pracującemu z dziećmi bez opieki w kontekście recepcji zapewnia się wsparcie.	26.1. Dostępne są różnorodne środki służące wspieraniu pracowników w trudnych sytuacjach związanych z recepcją osób ubiegających się o ochronę międzynarodową.
		27. Uwzględnia się zarządzanie, nadzór i rozliczanie odpowiedzialności poprzez regularne – przynajmniej raz w roku – monitorowanie personelu i zapewnianie mu odpowiedniego wsparcia.	27.1. Ośrodek recepcyjny musi wprowadzić mechanizm regularnego monitorowania wyników personelu, aby zadbać o codzienną opiekę nad dziećmi bez opieki.
6. Opieka zdrowotna		28. Na wczesnym etapie procesu recepcji przeprowadza się profilaktyczne badania medyczne i ocenę stanu zdrowia oraz zapewnia profilaktykę problemów zdrowotnych.	<p>28.1. Informacje o prawie do skorzystania z opieki zdrowotnej, celu i znaczeniu profilaktycznych badań medycznych, ocenie stanu zdrowia i programach szczepień należy przekazywać dzieciom bez opieki natychmiast po przybyciu do ośrodka recepcyjnego.</p> <p>28.2. O ile dziecko bez opieki wyrazi na to zgodę, jak najszybciej po przybyciu do ośrodka recepcyjnego przeprowadza się profilaktyczne badania medyczne i ocenę stanu zdrowia.</p> <p>28.3. Jeżeli ogólne obowiązkowe programy świadczeń zdrowotnych nie przewidują programu szczepień, dzieciom bez opieki należy zapewnić niezbędne szczepienia.</p> <p>28.4. Dzieci bez opieki otrzymują odpowiednie do wieku i wystarczające informacje i usługi z zakresu zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego.</p> <p>28.5. Dzieci bez opieki mają dostęp do środków antykoncepcyjnych.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
6. Opieka zdrowotna (cd.)		29. Zapewnia się dostęp do niezbędnej opieki zdrowotnej na równi z obywatelami danego kraju, w tym do profilaktyki oraz opieki w zakresie zdrowia psychicznego, fizycznego i psycho-społecznego.	<p>29.1. Dzieci bez opieki mają dostęp do wszystkich rodzajów niezbędnych świadczeń zdrowotnych.</p> <p>29.2. Świadczenia zdrowotne realizuje wykwalifikowany personel medyczny.</p> <p>29.3. Opieka zdrowotna jest dostępna w <i>ośrodkach recepcyjnych</i> lub w rozsądnej odległości, którą można przebyć pieszo lub środkami transportu publicznego, przy czym w razie potrzeby dzieciom bez opieki towarzyszy personel lub przedstawiciel.</p> <p>29.4. Niezbędna opieka zdrowotna, w tym dostęp do leków wydawanych na receptę, zapewniana jest bezpłatnie lub rekompensowana w formie dziennych diet.</p> <p>29.5. W ośrodku recepcyjnym obowiązują określone rozwiązania w zakresie przechowywania i wydawania leków wydawanych na receptę.</p> <p>29.6. Stosuje się odpowiednie rozwiązania umożliwiające dzieciom bez opieki komunikację z personelem medycznym.</p> <p>29.7. Dzieciom bez opieki zapewnia się dostęp do pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.</p> <p>29.8. Dzieci bez opieki mają możliwość uzyskania dostępu do swojej dokumentacji medycznej, zgodnie z treścią przepisów krajowych.</p> <p>29.9. W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach zdrowotnych obowiązują szczególne ustalenia.</p>
		30. Dzieciom bez opieki, które borykają się z problemami psychologicznymi lub padły ofiarą handlu ludźmi bądź jakiegokolwiek innej formy przemocy, zaniedbania, wykorzystania, tortur lub okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania, lub dzieciom, które ucierpiały w wyniku konfliktów zbrojnych, zapewnia się dostęp do opieki psychiatrycznej, usług rehabilitacyjnych i specjalistycznej opieki psychologicznej poprzez opracowywanie i wdrażanie standardowych procedur operacyjnych w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (MHPSS).	<p>30.1. Dzieciom bez opieki wymagającym opieki psychiatrycznej, usług rehabilitacyjnych lub specjalistycznej opieki psychologicznej zapewnia się takie świadczenia poprzez zatrudnienie psychologa klinicznego w ośrodku recepcyjnym lub możliwość skorzystania z pomocy takiego specjalisty poza ośrodkiem.</p> <p>30.2. Wykwalifikowany personel medyczny zapewnia opiekę psychiatryczną, usługi rehabilitacyjne lub specjalistyczną opiekę psychologiczną.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki				
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki	
7. Kształcenie – zajęcia przygotowawcze i szkolenie zawodowe	7.1. Dostęp do systemu edukacji i innych form kształcenia	31. Dostęp do systemu edukacji na podobnych warunkach jak obywatele danego państwa zapewnia się nie później niż w ciągu trzech miesięcy od daty złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.	<p>31.1. Wszystkie dzieci bez opieki powinny mieć dostęp do systemu edukacji na podobnych warunkach co obywatele danego kraju.</p> <p>31.2. Wszystkie dzieci bez opieki, które osiągnęły pełnoletniość, powinny móc kontynuować naukę na poziomie szkoły średniej.</p> <p>31.3. Kształcenie zapewnia się w rozsądnej odległości od ośrodka recepcyjnego lub w ośrodku, przy czym w razie potrzeby dziecku towarzyszy pracownik ds. recepcji dzieci lub przedstawiciel.</p> <p>31.4. Dzieci bez opieki, które uczęszczają do szkoły lub korzystają z innych form kształcenia, mają możliwość uczestniczenia w obowiązkowych wycieczkach szkolnych na terenie kraju.</p>	
		32. W przypadku gdy dostęp do systemu edukacji jest tymczasowo niemożliwy z uwagi na szczególne okoliczności panujące w państwach członkowskich lub szczególną sytuację dziecka, zapewnia się dostęp do innych form kształcenia.	<p>32.1. W przypadku gdy usługi w zakresie kształcenia są świadczone w ośrodkach dla cudzoziemców lub innych stosownych miejscach, zapewnia się ku temu odpowiednie warunki.</p> <p>32.2. Należy zapewnić odpowiednie warunki wnioskodawcom szczególnej troski ubiegającym się o ochronę międzynarodową.</p>	
	7.2. Zajęcia przygotowawcze	33. Zapewnia się dostęp do systemu edukacji oraz uczestnictwo w tym systemie.	<p>33.1. Wszystkie dzieci bez opieki powinny mieć dostęp do zajęć przygotowawczych w ośrodku lub poza nim, w tym w razie potrzeby do zajęć językowych, co ma na celu umożliwienie im dostępu do systemu edukacji i uczestnictwa w tym systemie.</p> <p>33.2. W ośrodku lub poza nim zapewnia się warunki, w tym infrastrukturę, program nauczania i wykwalifikowany personel, niezbędne do tego, aby zajęcia przygotowawcze były dostosowane do potrzeb dzieci.</p>	
	7.3. Dostęp do szkolenia zawodowego	34. Gdy uczęszczanie na zwykłe zajęcia nie leży w najlepszym interesie dziecka, zapewnia się dostęp do szkolenia zawodowego.	<p>34.1. Dzieci bez opieki powinny mieć dostęp do szkolenia zawodowego niezależnie od tego, czy ich dotychczasowe wykształcenie zostało uznane.</p> <p>34.2. W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.</p>	
	8. Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia	8.1. Wyżywienie	35. Dzieci bez opieki mają dostęp do wystarczającej ilości odpowiedniego pożywienia.	<p>35.1. Przestrzega się norm bezpieczeństwa żywności.</p> <p>35.2. Każdego dnia podawanych jest przynajmniej pięć posiłków, z których przynajmniej jeden jest gotowany i serwowany na ciepło.</p> <p>35.3. Serwując posiłki, należy uwzględnić plan dnia dzieci bez opieki.</p> <p>35.4. Wnioskodawcom należy zapewnić pełnowartościową i zróżnicowaną dietę.</p> <p>35.5. Dzieci bez opieki są informowane o składzie posiłku.</p> <p>35.6. W odniesieniu do dzieci bez opieki o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.</p> <p>35.7. Uwzględnia się preferencje i ograniczenia żywieniowe specyficznych grup.</p>
			36. Dzieci bez opieki przez całą dobę mają dostęp do wody pitnej.	<p>36.1. Każde dziecko ma dostęp do przynajmniej 2,5 litra wody w ciągu dnia, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i warunków klimatycznych.</p> <p>36.2 a) Infrastruktura ośrodka umożliwia dostęp do wody pitnej. LUB</p> <p>36.2 b) W sytuacji braku odpowiedniej infrastruktury woda pitna jest dostarczana.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
8. Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia (cd.)	8.2. Odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby	37. Dzieci bez opieki mają niezbędną odzież.	<p>37.1. Dzieciom bez opieki przekazuje się ubrania możliwie jak najszybciej.</p> <p>37.2. Dzieci bez opieki posiadają wystarczającą ilość zmian bielizny na tydzień, bez konieczności prania.</p> <p>37.3. Dzieci bez opieki posiadają co najmniej minimalną liczbę poszczególnych rodzajów ubrań.</p> <p>37.4. Dzieci bez opieki posiadają przynajmniej dwie różne pary butów.</p> <p>37.5. Wprowadzono standardową procedurę wymiany ubrań, które w wyniku zużycia nie nadają się już do noszenia.</p> <p>37.6. Dzieci bez opieki wychowujące niemowlęta lub małe dzieci posiadają wystarczającą ilość zmian odzieży dla swojego potomstwa na tydzień, bez konieczności prania.</p>
		38. Dzieci bez opieki mają odpowiednią odzież.	<p>38.1. Dzieci bez opieki mają odzież w odpowiednim rozmiarze.</p> <p>38.2. Dostarczona odzież jest w dobrym stanie, spełnia standardy panujące w społeczeństwie państwa przyjmującego i normy kulturowe dzieci.</p> <p>38.3. Udostępnia się odpowiednią odzież sezonową.</p> <p>38.4. Udostępnia się wystarczającą odzież niezbędną do uczestnictwa w wycieczkach szkolnych i zajęciach pozalekcyjnych.</p>
		39. Dzieciom bez opieki zapewnia się wystarczającą ilość odpowiednich środków higieny osobistej.	<p>39.1. Opracowano listę określającą rodzaje i ilość produktów do higieny osobistej, które przysługują dzieciom w zależności od wieku i płci.</p> <p>39.2. Dziecku zapewnia się dostęp do niezbędnych produktów higieny osobistej, regularnie dostarczając je w formie rzeczowej w określonej ilości, lub uwzględniając koszty ich zakupu w dziennych dietach.</p>
		40. Dzieci bez opieki mają dostęp do innych niespożywczych artykułów pierwszej potrzeby.	<p>40.1. Zapewnia się wystarczającą ilość pościeli i ręczników.</p> <p>40.2. Jeżeli dzieci bez opieki same piorą swoje ubrania, udostępnia się im proszek do prania.</p> <p>40.3. Dzieciom bez opieki o szczególnych potrzebach w zakresie recepcji zapewnia się odpowiednie udogodnienia.</p>
		41. Dzieciom bez opieki uczęszczającym do szkoły lub korzystającym z innych form kształcenia zapewnia się odpowiednią odzież i przybory szkolne, by mogli w pełni uczestniczyć we wszystkich zajęciach edukacyjnych.	<p>41.1. Dzieci bez opieki uczęszczające do szkoły lub korzystające z innych form kształcenia mają zapewnioną odpowiednią odzież na potrzeby zajęć szkolnych.</p> <p>41.2. Dzieci bez opieki uczęszczające do szkoły lub korzystające z innych form kształcenia otrzymują bezpłatnie tornister (plecak itp.) oraz wszystkie potrzebne przybory szkolne.</p> <p>41.3. Udostępnia się wystarczającą odzież niezbędną do uczestnictwa w wycieczkach szkolnych i zajęciach pozalekcyjnych.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
8. Wyżywienie, odzież i inne niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby oraz świadczenia (cd.)	8.3. Dzienna dieta	42. Dzieciom bez opieki wypłaca się dzienną dietę w odpowiedniej wysokości.	<p>42.1. Jednoznacznie zdefiniowano zakres dziennych diet.</p> <p>42.2. Sposób obliczania dziennych diet jest wyraźnie określony.</p> <p>42.3. Dzienna dieta pozostaje do dyspozycji dzieci bez opieki („kieszonkowe”).</p> <p>42.4. Wysokość dziennej diety uwzględnia również przynajmniej następujące koszty, chyba że dzieci korzystają ze świadczeń rzeczowych: usługi informacyjno-komunikacyjne, przybory szkolne, artykuły do higieny osobistej i pielęgnacji ciała, rozrywka i koszty transportu związane z uzyskaniem dostępu do opieki zdrowotnej i leków, procedurą azylową i pomocą prawną oraz edukacją dla dzieci uczęszczających do szkół lub korzystających z innych form kształcenia.</p> <p>42.5. Dienne diety są wypłacane regularnie, nie rzadziej niż raz w miesiącu.</p>
9. Formy zakwaterowania	9.1. Lokalizacja	43. Zapewnia się łatwy dostęp do odpowiednich usług, takich jak usługi użyteczności publicznej, szkoły, opieka zdrowotna, pomoc społeczna i prawna, sklep z artykułami codziennej potrzeby, pralnia i rekreacja.	<p>43.1. W odniesieniu do dzieci o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.</p> <p>43.1 a) Niezbędne usługi są świadczone nieopodal miejsca zakwaterowania; LUB</p> <p>43.1 b) Obiekt dzieli od placówek świadczących usługi publiczne rozsądna odległość, którą można pokonać pieszo, a dostępna infrastruktura jest bezpieczna dla pieszych; LUB</p> <p>43.1 c) Można skorzystać ze środków transportu publicznego, by uzyskać dostęp do niezbędnych usług, a czas trwania podróży jest rozsądny; LUB</p> <p>43.1 d) Dostęp do niezbędnych usług umożliwia zorganizowany transport zapewniany przez państwa członkowskie.</p>
	9.2. Infrastruktura	44. Każdemu mieszkańcowi ośrodka zakwaterowania zbiorowego zapewnia się wystarczającą przestrzeń w sypialni.	<p>44.1. Każdemu dziecku bez opieki przysługuje minimalna przestrzeń 4 m².</p> <p>44.2. Przestrzeń na osobę wynosi przynajmniej 4 m², zaś pokój ma co najmniej 2,10 m wysokości.</p> <p>44.3. Przestrzeń dostępna w sypialniach musi być wystarczająca, by pomieścić jedno łóżko i jedną szafkę.</p>
		45. Zapewnia się poszanowanie prywatności mieszkańców ośrodków zakwaterowania zbiorowego.	<p>45.1. W jednej sypialni można zakwaterować maksymalnie czworo dzieci.</p> <p>45.2. Samotni chłopcy i dziewczynki są kwaterowani w oddzielnych sypialniach, do których dzieci płci przeciwnej nie mają dostępu.</p> <p>45.3. Należy zapewnić ograniczenie dostępu osób dorosłych, kwatrując dzieci w oddzielnych obiektach.</p> <p>45.4. Dzieciom bez opieki udostępnia się osobne pomieszczenie (wewnątrz lub na zewnątrz ośrodka), w którym odbywają się spotkania z przedstawicielem, pracownikami socjalnymi, doradcami prawnymi i innymi osobami.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
9. Formy zakwaterowania (cd.)	9.2. Infrastruktura (cd.)	46. Obiekt zakwaterowania jest wystarczająco wyposażony.	<p>46.1. Minimalne umeblowanie każdej sypialni obejmuje:</p> <p>46.1.1. jedno pojedyncze łóżko; ORAZ</p> <p>46.1.2. stolik do nauki i jedno krzesło na osobę dostępne w sypialni lub w pomieszczeniach ogólnodostępnych; ORAZ</p> <p>46.1.3. jedną zamykaną szafkę na dziecko, wystarczająco dużą, by pomieścić jego rzeczy osobiste (takie jak ubrania, gotówkę bądź dokumenty).</p> <p>46.2. Szafki we wspólnych sypialniach są zamykane na klucz.</p> <p>46.3. Pomieszczenia ogólnodostępne/mieszkalne powinny być umeblowane przytulnie, tak by dzieci czuły się w nich dobrze. Powinna się w nich znaleźć wystarczająca liczba stołów, krzeseł, kanap i foteli. W ośrodku powinien się znajdować ogólnodostępny pokój dzienny.</p> <p>46.4. W obiektach, w których dzieci bez opieki same przygotowują sobie posiłki, w kuchniach należy zapewnić:</p> <p>46.4.1. wystarczającą przestrzeń w lodówce na osobę; ORAZ</p> <p>46.4.2. wystarczającą przestrzeń na półkach na osobę; ORAZ</p> <p>46.4.3. minimalny dostęp do kuchni elektrycznej na osobę;</p> <p>ORAZ</p> <p>46.4.4. minimalną ilość naczyń, kubków i filiżanek, przyborów kuchennych i sztućców na osobę.</p> <p>46.5. W ośrodkach, w których zapewnia się catering, dzieci bez opieki muszą mieć dostęp do kuchni, w której pod nadzorem uczą się przygotowywania posiłków, a ponadto należy zapewnić, że w kuchni są dostępne:</p> <p>46.5.1. wystarczająca ilość urządzeń chłodniczych, piekarników/kuchenek oraz miejsca na półkach;</p> <p>46.5.2. wystarczająca ilość naczyń, kubków i filiżanek, przyborów kuchennych i sztućców.</p>
		47. W ośrodku jest dostępna wystarczająca, odpowiednia i sprawna infrastruktura sanitarna.	<p>47.1. Wszystkie dzieci powinny mieć bezpieczny i skuteczny dostęp do prysznicz/wanny, umywalki z ciepłą i zimną wodą oraz sprawnej, zamykanej toalety, którą personel może otworzyć z zewnątrz.</p> <p>47.2. Przez całą dobę jest zapewniony dostęp do przynajmniej jednej sprawnej i zamykanej toalety na ośmioro dzieci.</p> <p>47.3. Na ośmioro dzieci przypada przynajmniej jeden sprawny prysznic/jedna sprawna wanna z ciepłą i zimną wodą.</p> <p>47.4. Przez całą dobę jest dostępna przynajmniej jedna sprawna umywalka z ciepłą i zimną wodą na dziesięcioro dzieci.</p> <p>47.5. Jeżeli w łazience znajduje się więcej niż jeden prysznic, kabiny są podzielone, by zapewnić użytkownikom poszanowanie intymności.</p> <p>47.6. Są dostępne oddzielne toalety, umywalki i prysznicz dla obu płci (oznaczone w widoczny i jednoznaczny sposób), z wyjątkiem małych obiektów mieszkaniowych.</p> <p>47.7. Należy zadbać o bezpieczny dostęp dzieci do infrastruktury sanitarnej oraz bezwzględne poszanowanie intymności dzieci.</p> <p>47.8. Wyposażenie łazienki pozwala dzieciom chronić swoje ubrania i ręczniki przed zamoczeniem.</p> <p>47.9. W odniesieniu do dzieci o szczególnych potrzebach obowiązują szczególne ustalenia.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
9. Formy zakwaterowania (cd.)	9.2. Infrastruktura (cd.)	48. Ośrodki zakwaterowania spełniają wymogi wynikające z obowiązujących przepisów krajowych i lokalnych.	<p>48.1. Ośrodki zakwaterowania budowane są zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i lokalnymi.</p> <p>48.2. Ośrodki są prowadzone i poddawane konserwacji zgodnie z obowiązującymi przepisami lokalnymi i krajowymi, z uwzględnieniem wszystkich potencjalnych zagrożeń.</p> <p>48.3. W sypialniach/pokojach i pomieszczeniach ogólnodostępnych zapewniono wystarczający dostęp światła naturalnego i świeżego powietrza, a okna są wyposażone w zasłony lub rolety umożliwiające w razie potrzeby odcięcie bezpośredniego dopływu światła.</p> <p>48.4. We wszystkich pomieszczeniach zainstalowano odpowiedni system regulacji temperatury.</p> <p>48.5. Pokoje i pomieszczenia ogólnodostępne nie są narażone na nadmierny poziom hałasu otoczenia.</p>
		49. Dostosowuje się infrastrukturę wewnątrz i na zewnątrz ośrodka do potrzeb ubiegających się o ochronę międzynarodową wnioskodawców o ograniczonej sprawności ruchowej.	<p>49.1. Osoby o ograniczonej sprawności ruchowej:</p> <p>49.1 a) kwateruje się na parterze; LUB</p> <p>49.1 b) w budynkach wyposażonych w przystosowaną do ich potrzeb windę; LUB</p> <p>49.1 c) nie przekracza się maksymalnej liczby schodów, w zależności od stopnia ograniczenia sprawności ruchowej.</p> <p>49.2. Teren przed budynkiem, tj. ścieżki lub podjazdy, ma twardą i równą powierzchnię.</p> <p>49.3. Wejście zaprojektowano z uwzględnieniem możliwości dzieci bez opieki o ograniczonej sprawności ruchowej.</p> <p>49.4. Drzwi i przejścia wewnątrz budynku są wystarczająco szerokie dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim.</p> <p>49.5. W pokojach i innych pomieszczeniach, z których korzystają dzieci o ograniczonej sprawności ruchowej, zainstalowano odpowiednie poręcze i uchwyty.</p> <p>49.6. Zapewnia się infrastrukturę sanitarną, m.in. kabiny prysznicowe, poręcze, umywalki i toalety umieszczone na odpowiedniej wysokości, przystosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, a także odpowiednią powierzchnię łazienki oraz toalet, przystosowaną do potrzeb takich osób.</p>
	9.3. Bezpieczeństwo	50. Zapewnia się wystarczające środki bezpieczeństwa.	<p>50.1. Ocenę ryzyka w odniesieniu do pomieszczeń mieszkalnych i infrastruktury przeprowadza się na bieżąco, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych i wewnętrznych.</p> <p>50.2. Na podstawie wyników oceny ryzyka wprowadza się odpowiednie środki bezpieczeństwa.</p> <p>50.3. Dostęp do terenu ośrodka jest monitorowany.</p> <p>50.4. Bezpieczeństwo przeciwpożarowe obiektów zapewnia się zgodnie z przepisami krajowymi.</p> <p>50.5. Wnioskodawcy mogą bez obaw zgłaszać pracownikom problemy i incydenty związane z bezpieczeństwem (np. kradzieże, przemoc, groźby, wrogość ze strony lokalnej społeczności).</p> <p>50.6. Numery telefonów alarmowych są wywieszane w widocznym miejscu, a mieszkańcy i personel mają dostęp do aparatu telefonicznego.</p> <p>50.7. Środki bezpieczeństwa koncentrują się również na wykrywaniu i zapobieganiu przemocy seksualnej i związanej z płcią.</p> <p>50.8. Zapewniono specjalne rozwiązania z myślą o dzieciach mających szczególne potrzeby.</p> <p>50.9. Zapewnia się chronioną przestrzeń, w której dzieci mogą się bezpiecznie bawić.</p>

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
9. Formy zakwaterowania (cd.)	9.4. Pomieszczenia ogólnodostępne	51. Zapewnienie wnioskodawcom wystarczającej przestrzeni do spożywania posiłków.	51.1. Wszystkie dzieci mają możliwość jedzenia w wyznaczonej przestrzeni.
		52. Dzieci mają do dyspozycji wystarczającą przestrzeń na zajęcia rekreacyjne i grupowe.	52.1. Obszar, na którym są prowadzone zajęcia rekreacyjne, znajduje się na terenie ośrodka lub w przestrzeni ogólnodostępnej w jego pobliżu. 52.2. Jeżeli zajęcia grupowe są organizowane przez dane państwo członkowskie, należy przeznaczyć na ten cel wystarczającą i odpowiednią przestrzeń, na przykład osobne pomieszczenie. 52.3. Na terenie ośrodka są dostępne bezpieczne pomieszczenie lub przestrzeń, w których dzieci mogą się bawić i brać udział w zajęciach na świeżym powietrzu. 52.4 a) Przynajmniej część zajęć rekreacyjnych odbywa się w rozsądnej odległości od ośrodka, którą można bezpiecznie przebyć pieszo; ORAZ 52.4 b) W przypadku obiektów zakwaterowania zbiorowego zajęcia rekreacyjne dostosowane do wieku dzieci są przynajmniej w minimalnym zakresie organizowane w obiekcie; ORAZ 52.4. c) Dodatkowe zajęcia mogą być dostępne w odległości, którą można przebyć środkami transportu publicznego lub zorganizowanego transportu zapewnianego przez dane państwo członkowskie. 52.5 a) Dzieci w wieku 0–12 lat mają na co dzień dostęp do placów i pokojów zabaw odpowiednich do ich wieku; ORAZ 52.5 b) Dzieci w wieku 13–17 lat mają cotygodniowy dostęp do krytych i otwartych obiektów sportowych.
	9.5. Warunki sanitarne	53. W pomieszczeniach prywatnych i ogólnodostępnych jest utrzymywana czystość.	53.1. W ośrodku zakwaterowania przestrzega się harmonogramu sprzątnięcia. 53.2. Czystość pomieszczeń ogólnodostępnych i prywatnych sprawdzana jest na bieżąco. 53.3. Kontrole czystości przeprowadza się, kiedy mieszkańcy przenoszą się do innego pokoju lub do innego obiektu mieszkaniowego. 53.4. Jeżeli dzieci uczestniczą w obowiązkach w zakresie utrzymania czystości (co ma charakter edukacyjno-wychowawczy), ważne, by członkowie personelu mieli na uwadze ich wiek i poziom rozwoju oraz udzielali im niezbędnego wsparcia. Ponadto dzieci muszą mieć dostęp do niezbędnych środków czystości i urządzeń oraz środków ochronnych, takich jak rękawiczki i maski.
		54. Kuchnia i pomieszczenia sanitarne są utrzymywane w czystości.	54.1. Poziom ich czystości odpowiada lokalnym i krajowym przepisom i normom. 54.2. Kuchnia i pomieszczenia sanitarne są sprzątnięte co najmniej raz dziennie (w ośrodkach zakwaterowania) lub tak często, jak jest to konieczne. 54.3. Regularnie przeprowadza się generalne sprzątnięcie.
		55. Dzieciom zapewnia się możliwość regularnego, samodzielnego prania lub świadczenie na ich rzecz tego rodzaju usług.	55.1. Jeżeli ośrodek zakwaterowania udostępnia dzieciom pościel i odpowiada za jej pranie, powinna ona być prana przynajmniej raz na dwa tygodnie. 55.2 a) Dzieci bez opieki powinny mieć możliwość prania (także rękawiczek) przynajmniej raz w tygodniu, samodzielnie lub w razie potrzeby pod nadzorem. 55.2 b) Jeżeli w ośrodku można korzystać z usług prania, powinny one być dostępne przynajmniej przez pięć dni w tygodniu (z uwzględnieniem weekendu).

Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki			
Rozdział	Podrozdział	Standard	Wskaźniki
9. Formy zakwaterowania (cd.)	9.6. Prace konserwacyjne	56. Zapewnia się bezpieczeństwo i właściwe funkcjonowanie obiektów mieszkaniowych dzięki regularnie prowadzonym pracom konserwacyjnym.	<p>56.1. Regularnie sprawdza się stan lokali, mebli i wyposażenia.</p> <p>56.2. Wnioskodawcy ubiegający się o ochronę międzynarodową mają możliwość zgłaszania potrzeby przeprowadzenia prac konserwacyjnych i napraw.</p> <p>56.3. Niezbędne naprawy i wymiany wewnątrz ośrodka są przeprowadzane niezwłocznie i z zapewnieniem odpowiedniej jakości.</p>
	9.7. Sprzęt i usługi komunikacyjne	57. Dzieci mają dostęp do telefonu, aby utrzymywać kontakt z rodziną oraz prowadzić rozmowy dotyczące kwestii proceduralnych, prawnych, medycznych i edukacyjnych.	<p>57.1. Telefon udostępnia się przynajmniej na potrzeby rozmów z rodziną i przedstawicielem oraz kontaktów dotyczących kwestii proceduralnych, prawnych, medycznych i edukacyjnych.</p> <p>57.2. Dzieci mają na co dzień dostęp przynajmniej do jednego aparatu telefonicznego na obiekt.</p> <p>57.3. Dzieci mogą odbierać i wykonywać połączenia z zachowaniem prywatności, tzn. w miejscu, w którym inne dzieci nie słyszą prowadzonej przez nich rozmowy.</p>
		58. Dzieci mają odpowiedni dostęp do internetu.	58.1. Dzieci mogą na co dzień w ośrodku bezpłatnie korzystać z internetu do celów związanych z nauką i kontaktów z rodziną.
		59. Dzieci mają możliwość ładowania swoich urządzeń komunikacyjnych.	59.1. Na jedno dziecko przypada co najmniej jedno gniazdko elektryczne do ładowania urządzeń elektronicznych.

Jak skontaktować się z UE

Osobiście

W całej Unii Europejskiej istnieje kilkaset centrów informacyjnych Europe Direct. Adres najbliższego centrum można znaleźć na stronie: https://europa.eu/european-union/contact_pl.

Telefonicznie lub drogą mailową

Europe Direct to serwis informacyjny, który udziela odpowiedzi na pytania na temat Unii Europejskiej. Można się z nim skontaktować:

- dzwoniąc pod bezpłatny numer telefonu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektórzy operatorzy mogą naliczać opłaty za te połączenia),
- dzwoniąc pod standardowy numer telefonu: +32 22999696,
- drogą mailową: https://europa.eu/european-union/contact_pl.

Wyszukiwanie informacji o UE

Online

Informacje o Unii Europejskiej są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu Europa: https://europa.eu/european-union/index_pl.

Publikacje UE

Bezpłatne i odpłatne publikacje UE można pobrać lub zamówić na stronie: <https://publications.europa.eu/pl/publications>. Większą liczbę egzemplarzy bezpłatnych publikacji można otrzymać, kontaktując się z serwisem Europe Direct lub z lokalnym centrum informacyjnym (zob. https://europa.eu/european-union/contact_pl).

Prawo UE i powiązane dokumenty

Informacje prawne dotyczące UE, w tym wszystkie unijne akty prawne od 1952 r., są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

Portal Otwartych Danych UE

Unijny portal otwartych danych (<http://data.europa.eu/euodp/pl>) umożliwia dostęp do zbiorów danych pochodzących z instytucji i innych organów UE. Dane można pobierać i wykorzystywać bezpłatnie, zarówno do celów komercyjnych, jak i niekomercyjnych.

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej